לציונות—לסוציאליזם—לאחוות עמים

על המשמר

יום ו', כ"ח בשבט תשמ"ז, 27 בפברואר 1987 / שנה מ"ד מס' 13281 / המחיר 1.35 שקל כולל מע"מ

הקדמה לשיחות הישירות — חיוג אוטומאטי ישיר בין ישראל למצרים

מאת שליח „על המשמר" הנלווה לשר־החוץ במצרים

קאהיר. — קו טלפון של חיוג אוטומטי ישיר ייפתח היום בין ישראל למצרים. נשיא מצרים חוסני מובראק הודיע על כך אתמול בשיחתו עם מ"מ ראש הממשלה ושר־החוץ שמעון פרס ואמר כי זהו „אקט של ידידות". מובראק הדגיש כי החליט להקדים את פתיחת הקו כמחווה לביקורו של שמעון פרס במצרים.

פרס האריך ביקורו בקהיר — ייפגש הבוקר שוב עם מובארק

מאמצים לנסח הודעה משותפת שתדגיש דבקות שתי המדינות בוועידה בינלאומית

ההסכמות שהושגו אתמול בשיחות שר־החוץ עם הנשיא המצרי: „שיחות ההכנה" – יוכלו להתקיים גם בלי נציגות של אש"ף – מצרים הסכימה לתווך בין ירדן לישראל בשאלת הרכב המשלחת הפלשתינית לוועידה ● פרס העלה אתמול „רעיונות חדשים" ● פקיד ישראלי: השגנו רוב הדברים שרצינו בהם

מאת שליח „על המשמר" הנלווה אל שר־החוץ במצרים

קאהיר. — מאמצים של הרגע האחרון נעשים להביא לניסוח הודעה משותפת לישראל ומצרים, שתסכם את שיחותיו של שר־החוץ, שמעון פרס, עם נשיא מצרים, חוסני מובארק — נודע אמש בקאהיר.

במקביל לכוונה לנסח הודעה כזו, שתדגיש את דבקות שתי המדינות בוועידה בין־לאומית, הושגה הבנה בין ישראל למצרים, שכאשר יחלו שיחות ההכנה, יהיה אפשר לקיימן בלי אש"ף.

פקיד ישראלי גילה, כי ישראל הצליחה לשכנע את מצרים לבטל את דרישתה הקודמת, כי נציגי אש"ף ישתתפו בתהליך השלום מראשיתו, ובכלל זה בשיחות ההכנה.

(המשך בעמוד 2)

מובארק ופרס בארמון קובה (צילום: אי.פי.)

וייצמן: פרס יחזור עם הישגים

קרא לבחירות – יצא נגד רוח הנכאים ב„עבודה"

מאת דורית גפן, כתבתנו לענייני מפלגות

השר עזר וייצמן חזר אתמול על הצעתו לקיים בחירות חדשות לכנסת עוד השנה. „יש להציג את הליכוד כסרבן השלום" — אמר וייצמן בהופעה בפני חברי מפלגת העבודה במחוז תל־אביב. לדברי וייצמן לא עשינו במשך שנים לפתרון השאלה הפלשתינית. הוא הביע בטחון ששמעון פרס יקדם את עניין תהליך השלום בקאהיר ויחזור משם עם נכסים חשובים.

וייצמן שקרא להקדים את הבחירות אמר כי הממשלה במתכונתה הנוכחית אינה מסוגלת לקדם את נושאי השלום. הוא יצא נגד רוח הנכאים והחששות בקרב חברי מפלגת העבודה. „אני משתומם על רוח הדיפטיזם. אין מה לפחד מפני הליכוד ומפני תעמולתו בעניין תק"ם והוועידה הבינלאומית. עלינו ללכת לבחירות עם נושא השלום ולהציג את הליכוד כמי שבולם כל התקדמות להשגת היעד הזה", אמר.

...מצפה שפרס ישוב מקהיר בידיים ריקות ● עמוד 2

היהודי הזה (זקהיים) גורם נזק לישראל" ● עמוד 3

מילוא: ועידה בי"ל אינה „מתנת יום הולדת" — שאפשר להחזיר עם הנהג

סגן השר רוני מילוא, תקף בחריפות את מ"מ רה"מ ושר החוץ שמעון פרס, ואמר שכל עוד הליכוד בשלטון לא תהיה ועידה בינלאומית והליכוד יתנגד לה בכל כוחו. הוא הופיע באולם „גיל" בגבול העמק.

„על פרס חייב לזכור, שוועידה בינלאומית איננה „מתנה ליום הולדת" שאתה אפשר להחזיר אחר כך עם הנהג". — אמר. (עתים)

שני ביקורים מיותרים

עדיין לא הסתיים ביקורו של פרס במצרים, אבל על־פי הידיעות שהגיעו מקיים פרס מה שהבטיח לפני הביקור: אין פריצת דרך וככל הנראה לא תנוסח הצהרה בעלת משמעות משותפת.

פרס ממשיך לדשדש ב„ביצה דיפלומטית" שבה נפגשים, מעבירים ניירים שחוקים בארבע עינים :בציבור, ומחפשים דרך לצאת מבוץ מן הארוע.

פרס נופל בין הכסאות. הוא אינו „שגריר מעופף", הנפגש עם מנהיגים עם מנדט ברור, ומביא להשלמת פרוייקט מדיני כלשהו שממשלתו מעורבת בו; מצד שני, הוא אינו ראש־ממשלה. גם אם הוא מבקש לעצמו תדמית של פוליטיקאי עצמאי, מעין ראש־ממשלה שני אך אין זו יותר מתדמית. צל ממשלת האחדות שאינה מסוגלת להתפרק מעיב על כל מלה שיאמר וכל צעד שיעשה.

בינתיים מזכיר הביקור הזה יותר מדי את הביקור השני, שהתקיים שלשום, ביקור שמיר בוושינגטון. הביקור בארה"ב היה, אומנם, ארוך יותר ועשיר באירועים, אבל מלבד צחצוחי נוסח לא הביא לתוצאה כלשהי. שמיר בא לארה"ב ובידו המנדט הנצחי של הממשלה לשמור על מצב העניינים הקיים. הוא עצמו צבר, אולי, כמה נקודות, כיהודי זקוף־קומה, אבל התפוקה הפוליטית מביקורו היתה אפסית.

שני הביקורים אינם בני־תועלת מפני שהם אינם יכולים לבוא במקום הצעדים החסומים היום: הציר ישראל־ירדן־אש"ף, וחציר ההתנחלויות; גם אם ישוב פרס עם רשימה מוסכמת של נציגים לממשלה על פורום השיחות ועל כיוונו.

וכך זכינו לשני ביקורים מיותרים תוך פרק זמן קצר. מעין מירוץ שליחים שבו אין רצים על אותו מסלול. אין מחכים להעברת המקל. המהלכים המדיניים מייגעים, מדינת ישראל אינה זקוקה היום למהלכים כלשהי, היא זקוקה למדיניות ברורה, של מחליטים במקום לבלום אותם. אין לנו היום מנהיגים כאלה, ודאי לא בממשלה כזו.

דו"ח ועדת טאוור, שמונתה ע"י הנשיא, לחקירת הפרשה האיראנית:

ישראל עודדה, אך המימשל נושא באחריות

בבית־הלבן שרר תוהו ובוהו ● רייגן לא ידע מה מתרחש ● הנשיא נסחף בשאיפתו לשחרר בני־הערובה ● ביקורת חריפה על עדות היועצים ● ראש הסגל, דונלד ריגן כנראה יודח ● הנשיא ישיב לדו"ח בשבת הבא ● התשובות מישראל לא מספקות — ניר ורבין מהוגי הרעיון לסייע לקונטראס

מאת זאב בליצר, כתב „על המשמר" בארה"ב

וושינגטון. — ישראל אומנם עודדה את ארה"ב באופן פעיל, כמעט בכל שלב ושלב, להוציא לפועל את עיסקת הנשק עם איראן. אך אף על פי כן, נושא המימשל של הנשיא רייגן באחריות לתוצאות הפרשה — קובע דו"ח ועדת טאוור, שפורסם אתמול.

הדו"ח, המחזיק יותר מ־300 עמודים, קובע עוד, כי הנשיא רייגן לא הצליח להזכר אם אומנם אישר את המשלוח הישראלי הראשון של טילי נ.ט. „טאו" מתוצרת אמריקנית לאיראן, בקיץ 1985.

האמת — איני זוכר

במכתב לוועדת טאוור, שמונתה על־ידי הנשיא ומנתה שלושה חברים, כתב רייגן: „בנסיוני להזכר באירועים שאירעו לפני 18 חודשים, חוששני שהרשיתי לעצמי להיות מושפע מזכרונם של אחרים. לא מזכרוני שלי... אין ברשותי רשימות אישיות לרענן זכרוני בנושא זה. התשובה הכנה היחידה היא, שככל שהתאמצתי להזכר, איני יכול לזכור אל נכון אם אישרתי מראש את המכירה הישראלית (של נשק לאיראן) או אולי אישרתי למלא את החסר במלאי הישראלי, בערך באוגוסט 1985. תשובתי והאמת כפשוטה הן איפוא „איני זוכר — נקודה."

(המשך בעמוד 2)

מנחית עליו את הדו"ח

וושינגטון – ג'והן טאוור, יו"ר ועדת החקירה מוסר עותק מן הדו"ח לנשיא רייגן (צילום: איי.פי.)

בהתערבות פרס צורף ע. ניר למשלחת לטהרן

עמירם ניר נסע לטהרן במשלחת האמריקנית, בעקבות פנייה של ראש הממשלה דאז ש. פרס, אך בטהרן לא ידעו כי הוא ישראלי — על כך נמסר בדו"ח ועדת טאואר, שפורסם אתמול.

כתב הטלוויזיה הישראלית בארה"ב מסר, כי לקראת נסיעתם של נורת' ומקפרלן לטהרן במאי אשתקד, ביקש עמירם ניר להצטרף למסע הזה. האמריקנים התנגדו לכך בחריפות רבה. בשלב זה התערב ראש הממשלה דאז, ש. פרס. הוא פנה אישית למימשל האמריקני וביקש שיצרפו את עמירם ניר לנסיעה. בדו"ח סופר, כי בממשל שקלו והחליטו לבסוף לצרף את עמירם ניר. בטהרן הוא הוצג כחבר המשלחת האמריקנית. איש מהמארחים האיראניים לא ידע כי הוא למעשה ישראלי. (עתים)

השובתים: נסגור שערי בתי־החולים

אמש זומנו 40 חברי המועצה לבית־הדין – שרת הבריאות ביקשה לעכב ההליכים ● חבריהם מכריזים: מקבלי הצווים יעבדו – אבל האחרים יחריפו השביתה ● קיסר משיב לניסים: הממשלה היא המגלה אוזלת יד

מאת יוסף שמי, כתב „על המשמר"

40 חברי המועצה של עובדי המינהל והמשק בבתי־החולים הממשלתיים הוזמנו אתמול לבית־הדין לעבודה בירושלים, כדי להטיל עליהם צו־אכיפה להחזרתם לעבודה.

דובר מטה השביתה מסר לכתבנו, כי אלה שיקבלו צווים יופיעו לעבודה, אך כל האחרים ימשיכו...

לאחר שבועות של ויכוחים מרים

ועדת הכספים אישרה הסיוע לתק"ם בסך 264 מיליון ש"ח

יו"ר הוועדה יעלה ביום ב' להצבעה את בקשת האוצר להעביר 20 מיליון ש"ח לרשויות ולהתנחלויות ● המערך מכחיש הסכם עם הליכוד לתמוך בבקשה זו

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

לאחר שבועות של ויכוחים מרים בין הליכוד למערך, אישרה אתמול ועדת הכספים של הכנסת את הסיוע לתק"ם בסך 264 מיליון ש"ח לתקופה של ארבע שנים.

ביום שני הקרוב עומד יו"ר הוועדה, ח"כ אברהם שפירא, לעלות להצבעה בקשה של משרד־האוצר להעביר 20 מיליון ש"ח לרשויות מקומיות, סכום אשר יכלול גם העברות להתנחלויות בגדה המערבית. בליכוד אמרו אתמול, שעל־פי הסכם עם המערך גם בקשה זאת של האוצר תאושר.

לדברי ח"כ יהושע מצא, מהמתנגדים הבולטים לסיוע לתק"ם, ההצבעה אתמול התאפשרה לאחר שיו"ר הקואליציה, ח"כ רפי אדרי, הבטיח לסיעת הליכוד שהמערך לא יערים קשיים על הבקשה לסיוע לרשויות ולהתנחלויות. אדרי אישר שנפגש עם ח"כים מהליכוד אתמול, אך הכחיש שהיה כל הסדר או הסכם בעניין 20 מיליון השקל להתנחלויות ולרשויות מקומיות.

ח"כ חיים רמון, מרכז המערך בוועדת הכספים, דחה גם הוא את האפשרות שהמערך יצביע „ללא שאלות" על הבקשה שתועלה ביום ב'. הוא אמר שידרוש לבדוק את התנאים ואת הסכומים שהולכים להתנחלויות, ואם יגלה שיש חריגות מההסכם הקואליציוני, ידרוש שהבקשה תוחזר לממשלה.

ח"כ מצא אמר בתגובה, שאם המערך יממש את איומו, הוא ידרוש הצבעה חוזרת בנושא התק"ם ובכך יפתח את כל הוויכוח מחדש. מצא אמר, שהוא דורש אישור ל־20 מיליון ש"ח לשנה זו ועוד 60 מיליון ש"ח לשנה הבאה. בסכומים אלה כלולים 15 מיליון ש"ח להתנחלויות.

ח"כ יאיר צבן (מפ"ם) תקף אתמול בחריפות את הליכוד ואת מפלגת העבודה ואמר ששתי ...ות התחייבו להצביע עבור כל ...וקים הנילווים לתקציב תמורת סיוע לתק"ם.

צבן ציין, שהסכמה זו מזקקת את ועדת הכספים ומאלצת אותה למעול בתפקידה. „משמעות ההסכם שהוועדה לא תוכל לבחון את הרפורמה בנושא אגרת החינוך ואת השינויים בביטוח הלאומי, אלא תאשר אותם כחותמת גומי", אמר צבן.

ההסכם שלא פורסם

עובדי הייצור ב„כור" מקבלים תוספת 10% וקידום בדרגה

מאת כתבנו לענייני עבודה

הנהלת „כור" הגיעה להסכם עם ארגון עובדי החרושת וההסתדרות, לפיו יקבלו עובדי הייצור בקונצרן החל מפברואר השנה תוספת שכר בשיעור של 10 אחוזים. בנוסף לכך יקבלו העובדים בדרגות א'־ח' קידום בדרגה אחת.

לגבי עובדי־הייצור בדרגות השכר הגבוהות, ט' ומעלה, סוכם שקידומם ייקבע בעקבות מו"מ מעולה.

הסכם שכר זה בקונצרן הגדול במדינה הושג בסוף ינואר, אך לא ניתן לו פירסום. ההסכם נוגע ל־65 אחוז מכלל עובדי הקונצרן ההסתדרותי, היינו לכ־22 אלף איש.

ההסכם החדש ב„כור", מחליף את הסכם המסגרת, שקבע שתי תוספות שקליות [illegible] שקלים כל אחת, והוא עדיף ממנו [illegible] זאת הסכימו נציגי העובדים [illegible] 88' הפרשה בשיעור 3 אחוזים [illegible] חייבת להעביר לקרן „גמול ב'".

גורמים במשק ההסתדרותי מציינים, שעלות של הסכם השכר החדש מגיעה לעשרות מיליוני דולר. יצוין, שגם לעובדי [illegible] בקונצרן תביעות לתוספות [illegible].

עובדי „המזרחי" פותחים בעיצומים שיזיקו לבנק – אך לא ללקוחות

מאת אורי נחשון, כתבנו הכלכלי בת"א

עובדי בנק המזרחי יפתחו היום בעיצומים שיגרמו נזק חמור לבנק. במסגרת העיצומים לא יבצעו העובדים פעולות קנייה של תפ"ס ופק"מ וישביתו את פעילות המסלקה.

משמעות העיצומים היא, שהלקוחות יוכלו בחשבונותיהם בבנק, אולם הבנק לא יקבל זיכוי עבור כספים שעוברים דרך המסלקה. הלקוחות גם יוכלו להמשיך למכור תפ"ס ופק"מ, וכך כספים יעזבו את המערכת מבלי שייכנסו אליה פקדונות שקליים חדשים.

ועד עובדי הבנק החליט על נקיטת העיצומים, ללא הגבלת זמן, לאחר הפגנה של מאות מעובדי „המזרחי", שנערכה אתמול מול משרדי ההנהלה בת"א. במהלך ההפגנה קראו העובדים קריאות בגנות התנהגותה של ההנהלה ונשאו כרזות עליהן נכתב, כי ההפסדים הגדולים נגרמו לבנק בגלל עסקות כושלות של ההנהלה. ההפגנה נערכה באישור המשטרה, תוך הקפדה על הסדר.

במהלך ההפגנה יצא אל העובדים מנהל אגף כוח־אדם בבנק וניסה ליצור מגע עם אנשי הוועד, אולם לא נערכה בין הצדדים שיחה עניינית.

ראשי הוועד אמרו אמש, כי ישקלו להחריף את צעדיהם, אם ההנהלה לא תביא לסיום מהיר של סכסוך העבודה. הם ציינו, כי יו"ר דירקטוריון הבנק, יצחק יעקב, והמנכ"ל מיכאל צינובר, נמצאים בימים אלה בחו"ל, והם לא ראו להסמיך נציג כלשהו מההנהלה לנהל מגעים עם העובדים.

חבר הנאמנים החליט ליטול מדולצ'ין הפיקוח על החברות הסוכנותיות

יועבר לוועדה משותפת לנציגי ההסתדרות הציונית והמגביות ● מפ"ם: דרושה היערכות חדשה של כל מרכיבי הסוכנות וההסתדרות הציונית

מאת אתי רונאל, כתבת „על המשמר"

חבר הנאמנים של הסוכנות היהודית החליט אתמול ליטול את הפיקוח על החברות הסוכנותיות וניהולן מאחריותו של יו"ר הנהלת הסוכנות, אריה דולצ'ין, ולהעבירו לוועדה משותפת לנציגי ההסתדרות הציונית ונציגי המגביות.

תחת הנחיותיה של ועדה זו יפעל המנהל הכללי של החברות, שלמה שוורצברג, שידווח לה ויהיה אחראי בפניה. ההחלטה התקבלה בהצבעה חשאית ברוב של 34 נגד 16.

קודם להצבעה הביא דולצ'ין הצעה מרחיקת לכת יותר, שבמרכזה הקמת מחלקה בסוכנות, שתפקח על החברות, ובראשה יעמוד חבר הנהלה מארה"ב. אולם הצעה זו לא התקבלה כיוון שהרוב סבר, שהפיקוח על החברות צריך להיות בידי חבר הנאמנים ולא בידי הנהלת הסוכנות.

יצויין, כי לחברות הסוכנות, הכוללות את „יכין־חקל", „עמיגור", „דיור לעולה", „הכשרת הישוב" ועשרות חברות נוספות, רכוש הנאמד ברבבות דולרים.

היערכות חדשה

„המשבר החמור הפוקד את התנועה הציונית מחייב היערכות חדשה של כל מרכיבי ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית וביקורת ציבורית מלאה בכל תחומי הפעילות" — כך הצהירה אתמול הברית העולמית של מפ"ם ונציגותה בהסתדרות הציונית, בעקבות אירועי השבוע האחרון בסוכנות.

במרכזן מחייבת מפ"ם את קיומן של בחירות דמוקרטיות לקונגרס ולוועד הפועל הציוני על כל מוסדותיהם, ותתייחס לדמוקרטיזציה של ייצוג הקהילות היהודיות ושל השותפות בין ההסתדרות הציונית ואנשי המגביות לפי עקרונות של מינהל תקין, ללא תכתיבים של קבוצות לחץ וללא מדיניות של הדחות.

מפ"ם תתמוך בצמצום מחלקות הסוכנות, תוך התחשבות בכל הגורמים המרכיבים את ההסתדרות הציונית, ובהבטחתו של תקציב מתאים, אשר יאפשר תיפקוד נאות של ההסתדרות הציונית, והיחוד של מחלקות הנוער והחלוץ, העיתון ותנועת המגשימים, כהתאם לסיכום בהנהלה הציונית.

עוד תתמוך מפ"ם במעמדה של תנועת העבודה לראשות התנועה הציונית, תוך הבטחת ייצוג הולם את מעלה כתנועה חלוצית בישראל ובעולם היהודי כולו.

27.6 אחוז ממקבלי השכר הנמוך – לא יהודים

מאת כתבנו לענייני עבודה

11 אחוז מהעובדים במשק משתכרים כיום 450 שקלים ומטה — אמרה יו"ר המחלקה לעבודה השכירה בהסתדרות, עליזה תמיר, בהופיעה אתמול במועדון הקהילתי של נעמת בקצרין.

לדבריה, חשוב לקבל את חוק שכר המינימום שיסייע לעובדים רבים לתבוע את זכאותם לשכר מינימום. תמיר טענה, שהממשלה מתנגדת לקבלת החוק, בשל כניעתה ללובי של בעלי ההון.

היא ציינה, שנשים מהוות 18.5 אחוז ממקבלי השכר הנמוך במשק, ואילו עובדים לא יהודים מהווים 27.6 אחוז מכלל מקבלי השכר הנמוך.

הצנזורה בקרב מאסף

מאת ירון זליג, כתב „על המשמר"

בדקירות קטנות, כמעט קטנוניות, ממשיכה הצנזורה בניהול קרב מאסף בדרך להיעלמותה מהנוף המקומי.

בית ליסין מעלה בימים אלה בשיתוף עם תיאטרון חיפה את מחזהו של חיים מרין „עלילות מקס, מוריס ובלה, מורדוך הערבי ושבוזק הסוס". המחזה נשלח למועצה לביקורת סרטים ומחזות שתשב ותדון, האם אין בפשעים הזוטרים, המסמציאים מכוונה לשאיבת דולרים, משום פגיעה בטעמו הטוב של הקהל.

ההצגה רצה כבר שלוש פעמים ואתמול הגיע מכתב מהצנזורה המורה לבית ליסין ולתיאטרון חיפה להגביל את ההצגה לגילאי 18 ומעלה. בצד ההוראה הזו מציינת הצנזורה כי הנימוקים יימסרו למנהל בית ליסין אישית טלפונית ע"י יו"ר המועצה, יהושע יוסטמן.

טלפון בהול בשעות הצהריים אל יוסטמן מעלה, כי המועצה אינה מוכנה לקבל 2 שורות במחזה:

— „את מוצצת לו?"

— „אני לא מוצצת לו, אני משפשפת לו".

מה שהצנזורה לא ידעה היא, שמאז נשלח המחזה אליה לביקורת כבר שונו 2 השורות לגירסה מתוקנת. יוסטמן רוצה לשמוע את הגירסה החדשה, ותמי אלון, המשחקת בהצגה, מוזעקת לטלפון כדי להקריא לו את הגירסה המתוקנת: „לא איכפת לי פה ושם לשפשף לקליינטים".

עם הנוסח הזה יוסטמן כבר מוכן לחיות. המער ניצל ועכשיו ההצגה שוב פתוחה לכל הגילאים. לך תבין.

טכנאי הטלוויזיה מאיימים לחדש שביתתם בשבוע הבא

מאת אתי רונאל, כתבת „על המשמר"

שידורי הטלוויזיה עלולים להשתבש שוב, אם עד יום ראשון הקרוב לא יופסק ההליך המשפטי בבית־הדין המשמעתי נגד יו"ר ועד טכנאי הטלוויזיה המושעה, ציון סוירי.

הטכנאים זועמים על שסוירי הוזמן לישיבת בית־הדין בניגוד להבטחת ההסתדרות להקפיא את ההליך המשפטי נגדו ועל העובדה, שבניגוד לסיכום בין מזכיר ההסתדרות י. קיסר ויו"ר רשות השידור מ. ינון, מושעה סוירי מתפקידו, ומקבל מחצית ממשכורתו, ולא יצא לחופשה במשכורת מלאה.

אתמול הזהירו הטכנאים, כי אם לא יקויים ההסכם בעניינם יושבתו שידורי הטלוויזיה בשבוע הבא פעם נוספת.

מזכיר הסתדרות הטכנאים וההנדסאים, זלמן שנקמן, הגיב אתמול על טענות הטכנאים ואמר, כי בעיות משפטיות ופרוצדורליות עיכבו את ביצוע ההסכם. אבל, יש להניח, כי עד ליום ראשון יוקפא ההליך המשפטי וסוירי יצא לחופש עד לסיום המו"מ עם הטכנאים.

הנהלת רשות השידור חזרה והודיעה אתמול, כי לא תתנגד לבקשת ההסתדרות לדחות את הדיון בבית־הדין המשמעתי. יחד עם זאת, יישאר ההליך נגד סוירי תלוי ועומד עד לגמר המו"מ עם הטכנאים.

הפנינג־מחאה נגד הטורבינות בפארק הירקון

מאת ירון זליג, כתב „על המשמר"

ועד הפעולה של שכונות צפון ת"א יקיים בשבת הקרובה בפארק הירקון הפנינג בהשתתפות אישי ציבור ואמנים במחאה על כוונת משרד־האנרגיה וחברת החשמל להתקין טורבינת גאז באתר רידינג ג'.

במסיבת עיתונאים שקיימו אתמול מסרו חברי ועד הפעולה, כי האירוע המתוכנן מהווה את פתיחתו של שלב חדש ותקיף יותר במאבקם של התושבים, המתנגדים להקמת טורבינת הגאז, באיזור מגוריהם.

התושבים שבו ותבעו את התפטרותו של שר־האנרגיה, משה שחל, שאינו עומד לטענתם בהבטחתו להם, לפיה לא יוקם אתר אם משרד־הבריאות יתנגד להקמתה של הטורבינה המתוכננת לרידינג ג'. הם קראו לשרת־הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו להעלות את הנושא לדיון נוסף בממשלה. „עליה למלא את חובתה כלפי מצפונה והתושבים. אנו לא דורשים כסף אלא רק אוויר נקי" ציינו חברי הועד.

עוד נמסר, כי בעצרת בשבת יטלו חלק ראש עיריית ת"א, שלמה להט, חברי הכנסת דב בן־מאיר, יאיר צבן ובני שליטא, וכן יתקיימו הופעות של אמנים תושבי השכונות הסמוכות לרידינג ג'.

הקיבוץ הארצי ● השומר הצעיר ● הוועד הפועל

ישיבת הוועד הפועל

תתקיים ביום ראשון, 1.3.87, בשעה 08.30 בגבעת־חביבה

על סדר היום:
1. סיכום הדיון במסקנות „ועדת חבר".
2. אישור תקציב הוועד הפועל לשנת 1987.
3. סיכום ועדת השלכות.
4. שונות.

נא לדייק!!! מזכירות הקיבוץ הארצי

לח"י משה בית־דגן

מזכ"ל הסתדרות הפקידים, עובדי המינהל והשירותים

שפע ברכות להיבחרך לתפקיד חרם

ולעבודתה הפוריה של הועידה ה־12

כח לחי!

קרן מקפת — מרכז לפנסיה ותגמולים אגודה שיתופית בע"מ

„היהודי הזה גורם נזק לישראל"

אומר ראש מינהלת פרוייקט הלביא, מנחם עיני על דברי זקהיים בנושא הלביא ■ הרמטכ"ל: הלביא הוא פרוייקט לאומי בעל חשיבות והשאלה היא כמה מוכנים לשלם עבורו

מאת אבי בניהו, יואב אביב ועתי"ם

„כשמדובר על מטוס הלביא כפרוייקט לאומי, זו אינה אמירה שהוא בבחינת מס שפתיים — הפרוייקט נותן דחיפה לאיכות ולתשתית הטכנולוגית. ואולם, „הלביא" אינו הפתרון היחיד לחיל־האוויר" — אמר אתמול הרמטכ"ל רב אלוף משה לוי בדברים שנשא בלשכת המסחר ישראל־אמריקה בתל־אביב.

הרמטכ"ל אמר כי קיצוץ נוסף בתקציב יצור בעיות באשר להמשך הפרויקט „מי שרוצה להשיג את יצור הלביא ללא מחיר — לא יצליח" אמר.

בהתייחסו להתבטאות של דב זקהיים שאמר „אם ישראל תתעקש להמשיך לבצע הפרוייקט היא תפסיד במלחמה הבאה, אמר הרמטכ"ל „זקהיים מיצג את העמדה האמריקנית, הבעיה היא לא מה חושב זקהיים אלא כמה אנחנו מוכנים לשלום עבור הפרוייקט".

בהידרשו לנושא כניסת הכח הסורי ללבנון אמר רב אלוף לוי: „קמה זעקה גדולה על כניסת הסורים לביירות ואמרו, כי נפגע כושר ההרתעה, אזהי הגזמה ועיוות חמור" — קבע הרמטכ"ל.

הרמטכ"ל הוסיף, כי האיכות של ישראל תלויה במבנה החברתי־כלכלי וקשר עם העם היהודי בעולם. את העוצמה הכללית שלנו צריך להגדיל על ידי העמקת הפער בינינו לאוייב הפוטנציאלי. ואילו טכניקה מתקדמת תעורר בקיום הפער.

הרמטכ"ל הדגיש, כי האיכות שלנו היא באנשים, וזהו הנכס שרק באמצעותו יכולים לקיים את האיכות. יש לנו אנשים אשר במשך 3 שנות שרות מקנים להם מה שנדרש גם לשנים הבאות — הן בשרות החובה והן במילואים. בשרות הקבע יש צורך באנשים טובים במידה מספקת.

מהרסייך ממך ייצאו

„מהרבייך ומהרסייך ממך ייצאו" אמר אתמול מנחם עיני, ראש מינהלת פרוייקט הלביא, על זקהיים שהתבטא נגד הפרוייקט.

עיני אמר כי „היהודי הזה, שטוען שכל מה שמניע אותו הוא אהבת ישראל, גורם לנו נזקים אדירים. הוא מתח ביקורת על דבריו כאילו פרוייקט הלביא מסכן את בטחונה של ישראל ואת אובדן עליונותה הצבאית.

דברים אלה נאמרו אתמול בטכניון בחיפה בכנס השנתי לתעופה הנערך בפקולטה לאווירונאוטיקה.

עומד בדרישות

ראש פרוייקט הלביא עובדיה הררי אמר, כי שלוש ממשלות דנו כבר בפרוייקט הלביא ובכל פעם מחליטים להמשיך את הפרוייקט. „אני מקווה שהפעם זו באמת הפעם האחרונה שהנושא עולה לדיון". הררי אמר, כי המטוס, בניגוד לדברים שנשמעו עומד בכל דרישות חיל האויר הישראלי.

גאולה כהן: פרס השיג חיוג ישיר

ח"כ גאולה כהן אמרה אתמול בקשר לנסיעתו של פרס למצרים: „במקום מו"מ ישיר השיג פרס בפיסגה עם מובארק חיוג טלפוני ישיר, על זה אמרו חכמים הפיסגה הולידה עכבר". „לפני ששר החוץ יעשה לנו טיאות נוספות בחוץ — מוטב שיחזור וישב קצת בבית". (עש"ת)

כנעאן: לא תהיה פעולה צבאית לשחרור בני־הערובה

ביירות. — מפקד המודיעין הצבאי של סוריה בלבנון, גנרל כנעאן, שלל אתמול כל אפשרות של פעולה צבאית של הכוחות הסוריים לשחרור בני־הערובה הזרים, המוחזקים בידי ארגוני טרור בלבנון.

במסיבת עיתונאים בביירות אמר כנעאן, כי אין הוא סבור שבני־הערובה או כמה מהם מוחזקים עתה במערב־ביירות או בכל אזור אחר בלבנון הנתון בשליטת הכוחות הסוריים.

עוד אמר, כי הכוחות הסוריים סגרו 70 משרדי מיליציה במערב ביירות, הרגו 15 מוסלמים חמושים ו־23 קיצונים שיעיים פרו־איראניים ועצרו 20 אחרים, במאמץ לשים קץ לאנארכיה השוררת זה שלוש שנים במערב ביירות. לדבריו, גוועת המלחמה בין השיעים לפלשתינים במחנותיהם. „משום שאין כבר אנשי מיליציה ליד המחנות." והספקת המזון זורמת למחנות ללא הפרעה.

אשר לבני־הערובה, אמר כנעאן, כי הבעייה חייבת לבוא על פתרונה באופן פוליטי ולא צבאי, כי מבצע צבאי אינו יכול לערוב לשלומם של החטופים.

עוד אמר כנעאן, כי הכוחות הסוריים לא יתפרסו גם אל הרובעים הדרומיים של ביירות, שבהם מתרכזים עתה אנשי החיזבאללה.

הכוחות הסוריים המשיכו אתמול בפעולות למען השבת הסדר על כנו במערב־ביירות המוסלמית, ואירגנו את התפרסותן של יחידות סדירות של צבא לבנון, אשר החליפו את המיליציות המוסלמיות לאורך קו התיחום המפריד בין שני חלקי העיר.

שתי פלוגות, קרוב ל־700 חיילים, רובם שיעיים, התפרסו לאורך הקו מנמל ביירות עד מעבר המוזיאון, באורך של 3 ק"מ בקירוב. (איי.פי., עיר)

התקדמות בקשר לפיצויי ראס־בורקה

מאת כתב „על המשמר" הנלווה לשר־החוץ

קאהיר. — ישראל ומצרים השיגו התקדמות בקשר לדרך של פתרון המחלוקת ביניהן על תשלום הפיצויים למשפחות הנרצחים בראס־בורקה. התקדמות זו השוגה בדיונים בין היועץ המשפטי של מרד החוץ רובי טייבל, לפקידים של משרד החוץ המצרי. עם זאת אין עדיין הסכמה סופית בקשר לגובה הפיצויים שתשלם מצרים.

קיבוץ דביר מחפש
גננת שכירה
לעבודה מיידית
לפרטים נוספים נא להתקשר לאביטל ישנו או לאסתי קרואתי לטל 057-961321 עד 9.00 בערב

אמודאי חיל הים יכולים לצלול לעומק 500 מטרים

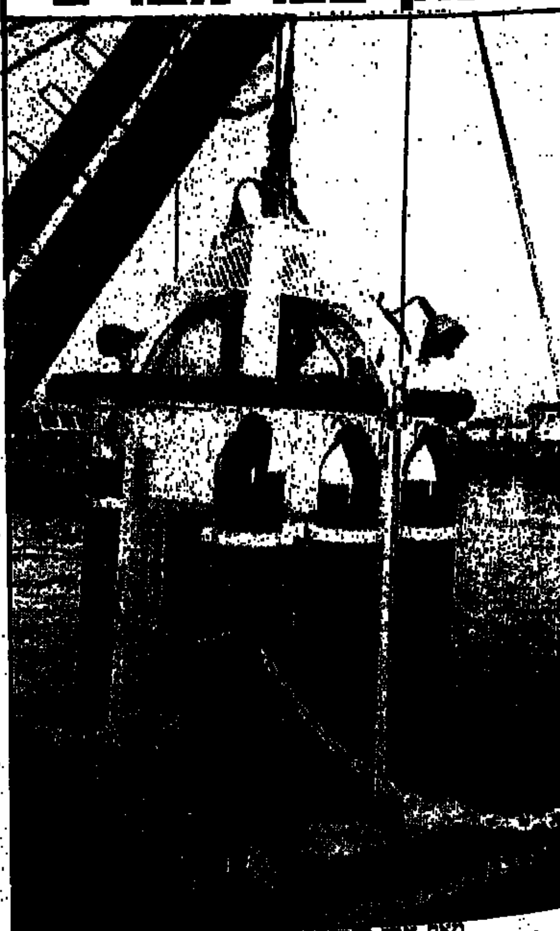

מאת אבי בניהו, כתבנו הצבאי

צוללני חיל הים הישראלי רכשו יכולת צלילה לעומקים של עד 500 מטרים. חיל הים הישראלי הינו היחידי בזירה המסוגל כיום לפעול בעומק כה רב.

יכולת זו הנחשפת כאן לראשונה הושגה עם רכישתו של „פעמון" צלילה, (בתמונה). בתוך המערכת מורידים מספינה אל מצוללות הים ומשימה אותם בחמצן המורם בצינורות. ספינת האם שומרת איתם על קשר מתחת לפני המים בשל הקשר הזה מובלים מים חמים דרך מערכת „הפעמון", לתוך המעולות של הצוללים בעומק. היציאה מעומק הים ליבשה כרוכה רבות והיא נעשית בשלבים תוך שימוש בתא לחץ.

מפקד היחידה למשימות תת־מימיות של חיל הים המפעילה את המערכת אמר לכתבנו הצבאי „זוהי מהפכה של ממש. המקנה לנו יכולות רבות ומגוונות לביצוע משימות היחידה".

(על היחידה למשימות תת מימיות קרא היום „בחותם")

(צילום: בועז לניר)

לקיבוץ רבדים
ברכות ואיחולים
לחג יובל ה־40
מאחל
קיבוץ הראל

לקיבוץ רבדים
בחגו ה־40
שלוחות מיטב ברכותינו להצלחות לשגשוג ולהתעצמות
מוסך נאמן בע"מ
יורם נאמן — יחיה חיון
מוסך מורשה
סוכנות פורד

קשרים עם בלאס הביאו להשעיית כתב כלכלי מאגודת העיתונאים

מאת אפי לנדאו, כתב „על המשמר"

שלושה חודשי השעייה מאגודת העיתונאים ו־300 ש"ח קנס גזר ועד האגודה על דוד ליפקין, כתב ועורך כלכלי בכיר ב„מעריב".

ועדת האתיקה של האגודה מצאה, שליפקין קיבל מבלס כ־8500 דולר עבור עבודות יעוץ ובדיקה של רכישת עיתון „גלובס", חברות ביטוח וחברות מסחריות. בין היתר, בדק ליפקין את כדאיות רכישת חברת ההשקעות „רנות". לדעת הוועדה, נגרו מעשיו של ליפקין את כללי האתיקה של מועצת העיתונות.

חברי הוועדה המליצו על הקנס וועד האגודה החמיר יותר והחליט על שלושה חודשי השעייה. לכתבנו נודע, כי עוד לפני תחילת הבירור באגודת העיתונאים, נערך בירור פנימי ב„מעריב" וליפקין ננזף על־ידי עורכו, עידו דיסנצ'יק.

דוד ליפקין סירב להגיב על החלטת ההשעייה ובתשובה לשאלה אם יערער, אמר: „העניין נמצא בבדיקה".

סירוטו מלא ראה מדור „קשר בטול" במוסף לשבת. עמוד 9.

השבת ברדיו

„התוודעות חוזרת" עם אבא קובנר

חמילים הפעם הן של המשורר אבא קובנר. מילים, שיש בהן מריחם של וילנה וליערות האשוח של ליטא, מולדתו. מילים, שנצרפו באש של הגטו הבוער, ובלהט המאבק של הפרטיזנים ביערות. מילים של התערות בארץ ושותפות במלחמת השחרור. „תצפיות" אישיות מאוד של משורר נודד, מנוף אל נוף, שמצא את ביתו בקיבוץ עין החורש „ביופי הנורא הזה". מילים של איש רב פעלים, זוכר ומזכיר, חתן פרס ישראל לספרות וממקימי בית התפוצות.

החקלטות שיובאו בתוכנית בוצעו בשנות ה־70 וה־80 באוניברסיטת תל אביב ובקיבוצו של אבא קובנר עין החורש. אבא קובנר מספר על פגישות עם הירש גליק, מחבר המנון הפרטיזנים. עם יצחק שדה ועם נתן אלתרמן. עוד מדבר קובנר גם על המתח שבחיים בקבוץ בתוך פארק יפהפה, שבו נטועה חברה המחמירה עם עצמה ועם חבריה. וכן – על המתח שבין הנוף הירוק והמפוייס ובין גורל האדם, שימו כלים בין הדשאים והעצים המלבלבים.

יקראו: שמירה אימבר ובני חנדל. עורך התכנית: שמואל הופרט.

אתי רונאל

הסגל האקדמי באוני' ת"א מעניק „הלוואה" משכרו למעסיק

באסיפה כללית יוצאת מן הכלל החליט אתמול ארגון הסגל האקדמי הבכיר של אוניברסיטת תל־אביב להענות לבקשת האוניברסיטה ולהפחית 7 אחוזים מהשכר ברוטו של הסגל האקדמי ממשכורות החודשים פברואר ומרס.

הפחתה זו ניתנת לאוניברסיטה כהלוואה כדי לאפשר להנהלה להפעיל תוכנית הבראה כוללת, שבה ישתתפו גופים אחרים באוניברסיטה ומחוצה לה. ועד הסגל הנוטר הודיע להנהלת האוניברסיטה על נכונות להפחית 5 אחוזים מהשכר ברוטו של הסגל חוטר במשך חודשיים וגם הפחתה זו ניתנת לאוניברסיטה כהלוואה.

ארגוני הסגל האקדמי ימשיכו בימים הבאים במו"מ עם הנהלת האוניברסיטה בדבר ההפחתה לתקופה נוספת במיסגרת תוכנית ההבראה. (שע"ח)

● גלאזגו. — הטלוויזיה הסקוטית מסרה אמש, כי השיגה את שמותיהם של 34 חשודים במעשי מלחמה נאצים, שמצאו מקלט בבריטניה.

הטלוויזיה הסקוטית עמדה לשדר אמש תוכנית, שהוכנה אחרי מחקר של 5 חודשים, ובה פרטים על הפשעים שבוצעו על־ידי 34 האנשים. היא ציינה, כי שמותיהם של החשודים לא יפורסמו, אך המידע יועמד לרשות מערכת המשפט הבריטית. (ע"צ)

בית הספר לחינוך של התנועה הקיבוצית
אורנים
המכללה
אמנות באורנים 1980-86
תערוכת בוגרי המכון לאמנות
ציור פסול חתרים וצילום

מוזיאון
בית אורי ורמי נחושתן
אשדות יעקב 7.3-2.4.87
פתיחה:
שבת 7.3.87 בשעה 11.00
שעות הביקור:
ב', ד', ו' 20.00-21.30
שבת וחג 10.00-13.00
לפי תאום טלפוני
06-757803
06-757737

הגלריה באילון
קבוץ אילון
4.4-24.4.87
פתיחה:
שבת 7.3.87
בשעה 17.00
שעות הביקור:
בכל יום 12.00-14.00
או לפי תאום טלפוני
עם ורדה פרנק
04-858299

שמיר מצפה שפרס ישוב בידיים ריקות

מאת דליה שהורי, הכתבת המדינית של „על המשמר"

בלשכת ראש־הממשלה ממתינים לתוצאות שיחותיו של מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס עם הנשיא מובארק. ההערכה היא, שאם פרס ישוב לארץ עם רעיונות חדשים, שאינם מקובלים על הליכוד, המשבר בין הליכוד והמערך יעמיק. אולם אם פרס יחזור ממצרים בידיים ריקות, תיפלל הדרך להרפיית המתח בין המערך והליכוד והמשבר הנוכחי יחלוף.

בשלב זה לא התקיים כל מגע טלפוני בין פרס ובין ראש הממשלה יצחק שמיר, מאז שובו של שמיר מארה"ב.

שמיר: יש להמתין

בפגישת שמיר אתמול עם שרי הליכוד, שהתקיימה בביתו, עלה נושא החרפת היחסים בין הליכוד והמערך. שרי הליכוד הביעו מחדש תמיכה בעמדת שמיר נגד ועידה בין־לאומית. שמיר אמר, כי יש להמתין קודם־כל לשובו של פרס ולדיווחו על תוצאות שיחותיו.

בלשכת ראש הממשלה נמתחה אתמול ביקורת על נסיעתו של שמעון פרס למצרים מבלי שביקש לכך את אישור ראש הממשלה. כזכור, הודיעה לשכת שר החוץ לראש הממשלה על נסיעת פרס למצרים. אך לא ביקשה את אישורו. בלשכת ראש הממשלה נאמר, כי לא היה עולה כדעתו של שמיר להתנהג כך כלפי ראש הממשלה כשהיה שר, וכי זה דבר שלא ייעשה וחוסר נימוס אלמנטארי.

נודע עוד, כי ראש הממשלה הביע תמיהה על דברי פרס, שכאשר נשאל מדוע יצא למצרים ולא המתין לשובו של שמיר לארץ, השיב, כי ראש הממשלה סיים את שיחותיו המדיניות בארה"ב כבר ביום ה' לפני שבוע. מקורבי ראש הממשלה אמרו, כי דווקא החלק השני של הביקור, אחרי סיום השיחות המדיניות בוושינגטון, היה המסרך ביותר.

לא תהיה ועידה ב"ל

בהופיעו אתמול בפני חבר הנאמנים של הסוכנות היהודית אמר שמיר, כי „כל עוד אנו מתנגדים לוועידה בין־לאומית, לא תהיה ועידה בין־לאומית". הוא הוסיף, כי הוא מסכים לוועידה שתכלול רק את ישראל, ירדן ומצרים וכן נציגים של ערביי ארץ־ישראל שאינם אנשי אש"ף — ברוח הסכם קמפ דייויד ועל־פי קווי היסוד של הממשלה. „יש רק דבר אחד שצריך לשמור עליו והוא — שמר פרס לא יתחייב בשם ישראל לשום דבר הקשור לוועידה בין־לאומית, כי זהו אצלנו נושא שנוי במחלוקת. אם הוא יעשה כן, הרי שזו תהיה חריגה מקווי היסוד של הממשלה".

המצב בלבנון

בהתייחסו למצב בלבנון אמר שמיר, כי נוכחות סוריה בלבנון ידועה לנו זה מכבר. אולם סוריה לא הצליחה לשים קץ לטרגדיה הלבנונית וכנראה שפיכות הדמים בלבנון תימשך. ישראל, אמר שמיר, עומדת על האינטרס הבטחוני שלה בגבול הצפון. המצב הנוכחי, הדגיש שמיר, אינו אידאלי, אך בנסיבות הקיימות הוא הטוב ביותר.

בתשובה לשאלה אמר שמיר, כי „לא מובארק הוא שיביא לנו את היחסים עם סיני".

המשכים

ישראל עודדה

(סוף מעמוד ראשון)

בדו"ח נאמר, כי רייגן נסחף באופן רגשי למעורבות בפרשה על־ידי שאיפתו להביא לשחרור בני־הערובה האמריקניים בלבנון, ו„רגשי השתתפות אלה בגורלם של בני־הערובה הם שהניעו אותו, ככל הנראה, לתמוך בעסקיות ביוזמה האיראנית, אפילו נוכח ההתנגדות של שרי־החוץ וההגנה שלו."

ניר העלה רעיון הקונטראס

מחברי הדו"ח סומכים ידם על קביעת ועדת הבירור של הסנאט, כי תפקידה של ישראל בפרשה היה גדול במידה ניכרת משניאותו מנהיגי ישראל להודות בפומבי. כן סומכת הוועדה את ידה על טענת אוליוור נורת, שהיה איש המועצה לבטחון לאומי, כי הרעיון להסיט כספים מעיסקת הנשק למורדי הקונטראס בניקאראגואה הועלה במקורו על־ידי עמירם ניר, יועצו של ראש־הממשלה שמעון פרס למלחמה בטרור. ישראל הכחישה טענה זו בכל תוקף.

חברי הוועדה קובלים, כי לא קיבלו מישראל תשובות על שאלות שהגישו לה בכתב, כבקשתה. שר הבטחון יצחק רבין מתואר בדו"ח כאדם שניסה לסייע לארה"ב לתמוך בקונטראס, טענה שרבין הכחישה פעמים חוזרות ונישנות.

ניגודי אינטרסים

ישראל היא שלחצה על ארה"ב להסכים לתיווכו של האיראני מאנוצ'ר גורבאניפאר, נאמר בדו"ח. „לישראל היו אינטרסים משלה, כמה מהם מנוגדים בתכלית לאלה של ארה"ב. ואינטרסים אלה הם שהיוו לגביה תמריץ להמשיך לקיים את היוזמה. זאת ניסתה לעשות על־ידי פניות אל אנשי המועצה לבטחון לאומי. היועץ לבטחון לאומי והנשיא" עצמו.

עם זאת אין הדו"ח מוצא כל פגם בהתנהגותה זו של ישראל. „מקבלי ההחלטות האמריקניים קיבלו את החלטותיהם על דעת עצמם והם הנושאים באחריות לתוצאות," נאמר בדו"ח.

תוהו ובוהו בבית הלבן

חברי הוועדה מותחים ביקורת על אנשי המועצה לבטחון לאומי, על שלא בחנו כראוי את הצעותיה ומניעיה של ישראל, את מניעיהם ומהימנותם של אנשי־הקשר השונים ואת זהותם ומטרותיהם של הגורמים האיראניים, שעימם התכוונו הוגי העיסקה ליצור קשר. בהקשר זה מטיל הדו"ח אחריות מיוחדת על ראש סוכנות הביון המרכזית, ויליאם קייסי.

● „הנשיא עשה שגיאות," קובע הדו"ח, אך ברור בהחלט כי הייעוץ והשירות שניתנו לו היו פגומים ודומה כי לא ידע מה בדיוק מתרחש, כיצד מתארגן המבצע ומי מעורב בו.

● על ראש הסגל דונאלד ריגן מוטלת האחריות העיקרית לתוהו ובוהו שנוצר בבית הלבן, כאשר התפרסמו ברבים ידיעות על עיסקת הנשק האשאית.

ניהול בלתי מקצועי

● היועץ לשעבר לבטחון לאומי, ג'ון פוינדקסטר, נכשל חמורות בכך שלא חקר את פרשת הטיית הכספים לקונטראס ולא הביא עניין זה לידיעת הנשיא.

● שר החוץ ג'ורג' שולץ ושר ההגנה קאספאר וויינברגר „הרחיקו עצמם ממהלך האירועים."

● בכללית, המועצה לבטחון לאומי ניהלה את מיבצע משלוחי הנשק לאיראן באופן „בלתי־מקצועי ביותר".

● אשר לאוליוור נורת, נאמר בדו"ח, כי נראה שהיה מעורב במאמצים שנמשכו זמן ניכר להעלים מירע חשוב. מהלך האירועים שכתב נורת רצוף אי־דיוקים ונראה לחברי הוועדה, כי כמה מסמכים חסרים, אם כי אין לה ראיות שיאשרו את הטענה, כ נורת השמיד מסמכים רבים.

רייגן ישיב לטענות

מקורות רשמיים בוושינגטון מסרו אמש, כי הנשיא רייגן מתכונן להשיב בשבוע הבא, בנאום שישודר בטלוויזיה, על הדו"ח של הוועדה. רפובליקני בכיר, שרצה בעילום שמו, אמר, כי נאומו של רייגן „יהיה קרוב לוודאי החשוב ביותר בכל הקריירה שלו."

דונאלד ריגן יפוטר

„וושינגטון פוסט" כתב אתמול, כי רייגן זימן לחיום אחרים מיועציו הקרובים, בין היתר כדי לדון בעתידו של ראש הסגל בבית הלבן, דונאלד ריגן. מקור מוסמך מסר לעתון, כי הנשיא וריגן כבר הגיעו להסכם בעניין מועד ההתפטרות, שיפורסם בסוף השבוע.

המשכים

השובתים

לשבות ואף יחריפו את השביתה.

הדובר אמר, כי השובתים מאיימים בסגירת־שערים, ופירושו של דבר חסימת הכניסה למתנדבים ויתכן אף להעברת הכביסה למכבסות פרטיות.

הצעה למיקדמה

אתמול התנהלו שיחות בין מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר ויו"ר האגף לאיגוד מקצועי, חיים הברפלד לבין ארבעת חברי הוועד שהושעו. הוצא לוועד לחזור לעבודה מייד, ובמקרה כזה יקבלו כל העובדים מיקדמה בסך 100 שקל על חשבון תוספות־שכר, שכנראה סוכמו בשיחות קודמות. הוויכוח נסב על תאריך התחלת התוספת. הוועד המושעה דרש שהתוספת תינתן החל בינואר, אך השיחות הופסקו, מאחר שנודע כי במשכורת פברואר, שתשולם בעוד יוס־יומיים, ינכו את ימי השביתה.

מו"מ בעת הדיון המשפטי

בעת כתיבת שורות אלה התנהל דיון בבית־הדין לעבודה. חברי המועצה הופיעו בליווי עורך־דין ויועץ ליחסי־ציבור. יתכן שתוך כדי דיון משפטי, יתנהל משא־ומתן במגמה להפסיק את השביתה ולמצוא מוצא של כבוד, אך כן בזמן לתת לפחות תשובה חלקית לדרישות העובדים.

(סוף מעמוד ראשון)

השרה מבקשת לעכב הדיון

שרת הבריאות, שושנה ארבלי־אלמוזלינו, ביקשה אמש לעכב את ההליך המשפטי בבית־הדין הארצי לעבודה בירושלים, מחשש שהצדדים יפרו שוב צווים ויביאו למצב של הפרת־חוק סימטרית.

יחד עם זאת, קראה שרת הבריאות שוב לעובדי המשק לכבד את הצווים.

משרד הבריאות הביע אמש דאגה נוכח המצב המדרדר בבתי החולים הממשלתיים ברחבי הארץ והסכנה לחיי המאושפזים בו.

חילופי האשמות

אתמול האשים שר האוצר את ההסתדרות על שאינה מטילה את מרותה על העובדים, למחות על תוכנה, בהתאם להסכמים שנחתמו עליהם. ישראל קיסר האשים את האוצר באולת־יד ובחוסר יכולת להתמודד עם הבעיות העומדות על הפרק. כן טען, כי האוצר אינו מסוגל לבוא לקראת תביעות צודקות של העובדים, שמילוין לא יביא לתגובת שרשרת, כדברי האוצר.

שיתוק בבתי״ח

בבתי־החולים הממשלתיים משתק קים למעשה ובקושי מצליחים להחזיק אחוז קטן של חולים קשים שלא ניתן לשלחם הביתה.

מאמצים לנסח הודעה משותפת שתדגיש

(סוף מעמוד ראשון)

על הנסיונות לנסח את ההודעה המשותפת עמלו עד חצות פקידים של שתי המשלחות, וכן נדון הנושא בדיונים בין מנכ"ל משרד החוץ, אברהם טמיר, לשר־החוץ המצרי, עיסמת עבד אל־מגיד ויועצו המשפטי נביל אל־ערבי.

בפיסגת אלכסנדריה בספטמבר, לא הצליחו שתי המדינות להגיע לנוסח הודעה משותפת. עתה מנסים להתגבר על חילוקי־הדעות כדי להגיע לנוסח מוסכם.

מצרים תתווך

בינתיים נמסר, כי בשיחות פרס־מובארק הושג סיכום, שעל־פיו מסכימה מצרים לתווך בין ישראל לירדן בקשר להרכב הייצוג הפלשתיני, שישתתף במשלחת משותפת עם ירדן לוועידה הבין־לאומית. כדי לתזק את ההבנה הזאת, ייפגשו שני האישים לשיחה נוספת הבוקר, שיחה שלא תוכננה מראש.

רשימת האישים

במהלך השיחות — נודע עוד — מגבשות ישראל ומצרים את רשימת האישים הפלשתיניים שישתתפו בשיחות השלום, ושתי המדינות מנסות למצוא אישים שאינם חברי אש"ף או אנשי אש"ף מוצהרים, שיהיו מוסכמים עליהם ועל ירדן. רשימה כזו, כשתגובש, תועבר לאישורו של רבת־עמון.

בשיחה הנוספת הועלו „רעיונות חדשים", כהגדרת פרס, אך הוא סירב לגלותם. אמש, בתום שיחתו עם מובארק, אמר פרס: „אני לא מציע לפרק את ממשלת האחדות הלאומית ולא הצעתי משבר ממשלתי. הממשלה תצטרך להכריע ברגע שנגמור לברר לגבי ההסדר של תהליך השלום. נמשיך בשיחות ובדיונים".

שר־החוץ אמר עוד, כי המלך חוסיין מסכים למו"מ ישיר, שייפתח בחסות מטרייה בין־לאומית, או „לוועידה הבין־לאומית לא תהיה זכות לכפות פתרון על משתתפיה".

השיחה בין פרס למובארק אתמול, בארמון קובה, נמשכה כשעה וחצי בארבע עיניים, ואחר־כך הצטרפו אליה, לדיון נוסף של שעה, יועצים ועוזרים משתי המדינות. לקראת סוף השיחה, הסכים הנשיא מובארק לרעיון של פרס להיפגש פגישה נוספת, בלתי־מתוכננת, הבוקר בשעה 10.

הישגנו רוב הדברים

פקיד בפמלייה הישראלית אמר: „הישגנו את רוב הדברים שרצינו ממצרים." הוא סירב לפרט את ההישגים, אך נודע, כי הוא התכוון שמצרים התקרבה בעמדותיה בשאלת הייצוג הפלשתיני לאלה של ישראל, ואינה דבקה עוד בדרישתה הקודמת, שרק נציגי אש"ף ישתתפו בשיחות השלום. במהלך השיחה, אמר הנשיא מובארק, כי הוא הופתע לשמוע את הדיווחים מישראל, כאילו הוא מתכונן להגיש לפרס כבר עתה רשימת כזו.

אין בעיות

במהלך השיחה הושמעה סקירה על היחסים בין שתי המדינות, ופרס ומובארק הסכימו, כי למעשה אין ביניהן בעיות של ממש. פרס הדגיש, כי מכל הביקורים שביקר במצרים, התנהל הביקור הנוכחי באווירה רגועה, „חסרת לחצים וידידותית". הם סקרו את המצב בלבנון ובסוריה ופרס התרשם כי „התחלחבות המצרית מסוריה היא ברמה נמוכה ביותר."

לאחר השיחה, יצאו פרס ומובארק למרפסת הארמון, לצילום משותף. מובארק מיהר למכוניתו בלי להשיב לשאלות העתונאים, והשאיר את המלאכה לשר החוץ שלו.

דבקים בתהליך השלום

מאגיד אמר: „אנו במצרים דבקים בתהליך השלום והיו לנו שיחות מועילות ופוריות. האווירה חמה וידידותית מאוד דנו ברעיון הוועידה הבין־לאומית בהמשך למה שסוכם בין פרס, כשהיה ראש ממשלה, לבין הנשיא מובארק. גם ביקור זה יכול להוסיף להבנות שהושגו באלכסנדריה ושיהיו לתועלת כל הצדדים. מצרים דבקה בפתרון הבעיה הפלשתינית.

בשיחה עם עתונאים ישראליים, אמר פרס אתמול, כי מנהיגים מצריים סיפרו לו, שירדן הביעה התנגדות לשיתוף המנהיגים הנוכחיים של אש"ף במשלחת משותפת לוועידת שלום בין־לאומית.

עם זאת הוסיף שר החוץ, כי מנהיגים מצריים „לא נטשו את התקווה", כי הנהגת אש"ף של ערפאת עדיין עשויה לקבל את החלטות מועצת הבטחון, המכירות בעקיפין את זכות קיומה של ישראל.

פירושו של דבר

תשבץ שטרם נפתר

גיבוש רשימת אישים של תומכי אש"ף מן השטחים, העשויים להיות מקובלים גם על ישראל, הוא תוצאה מן ההתקרבות בין אש"ף למצרים, וגידול בהשפעת מצרים בשטחים. על פי כמה סימנים ירדן מסתייגת, לכל הפחות, מן המהלך הזה, והאות לכך הוא מניעת הכניסה, לתומכי אש"ף בשטחים, לירדן.

לא ברור גם באיזו מידה יש באש"ף תמימות דעים בעניין הפלשתיני על השטחים. המועמדים מן השטחים דורשים מכל מקום שאש"ף יביע בהם תמיכה בהודעה רשמית, אך לא ברור באיזו מידה אש"ף יהיה מוכן לכך. לא ברור גם באיזו מידה מוכנה מצרים לצאת לעימות עם ירדן בעניין הזה, ולפני שתסמוך את ידיה על הרשימה תצטרך להיות פגישה פיסגה נוספת בין מובארק לבין חוסיין. אם יגיעו פרס ומובארק להסכמה בעניין הנציגות הפלשתיני, יחייב הדבר גם שינוי המדיניות בשטחים וישראל תצטרך להסיר את ההגבלות מאישים תומכי אש"ף כמו מוסטפה נאתשה, או ד"ר סייקה מאוניברסיטת א־נאג'ח.

מנחם עוברי

במלאת שלושים לפטירת חברתנו
ציביה לאוסון ז"ל
נתייחד עם זכרה ביום ראשון, ל' שבט תשמ"ז, 1.3.87
בשעה 15.00 העליה לקבר לגילוי המצבה
המשפחה
וקיבוץ [illegible]

משרד הביטחון / אגף השיקום
היחידה להנצחת החייל
טקס אזכרה לחללי מערכות ישראל
שמקום קבורתם לא נודע
יערך ביום ראשון, ז' באדר תשמ"ז, ה־8.3.87, בשעה 11.00 בבית העלמין הצבאי הר־הרצל, ירושלים
בהשתתפות:
המשפחות השכולות, נשיא המדינה, יו"ר הכנסת, הרמטכ"ל, קציני צה"ל ואישי ציבור
כלי־רכב־יר זכרם מוזמנים

פצצה פורקה בבית־כנסת בבארצלונה

בארצלונה. — משטרת בארצלונה פירקה אתמול בלא שניגרם כל נזק פצצה שנתגלתה בבית־הכנסת בבארצלונה — מסר דובר משטרת העיר.

מקורות מסרו, כי הפצצה היתה מורכבת מ־10 ק"ג חומר־נפץ ונתגלתה על־ידי שוטרים המופקדים על הגנת בית־הכנסת.

לפני מספר חודשים, חיללו אלמונים קברים בחלקה היהודית של אחד מבתי־הקברות בבארצלונה. (ע"צ)

ח"כ אלוני נותחה בכבדה

ח"כ שולמית אלוני נותחה אתמול בבית חולים „בילינסון" בפתח תקווה, ונמסר כי מצבה יציב.

[illegible]

„המשמר" עתון יומי
המו"ל: עתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: סבר פלוצקר
עורך משנה: ישראל זמיר
מרכז המערכת: רוביק רוזנטל
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833 חשבון בבנק הדואר 3—43360—4
תמען למכתבים: שירות שק־דואר נעול ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR" (The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341652
סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין סנסור חדרים 102—121. טל' 3—253161. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה: 33134 רח' סבצור 17, טל' 673673. המען למכתבים ת"ד 4007 חיפה 31040.

על המשמר

המוסף לשבת

אש בכבשנים

שיבתה של "השואה" אל החזית הראשונה של תודעת הציבור, כמעט שני דורות לאחר כיבוי הכבשנים, וכמעט דור לאחר כיבוי נרות הזיכרון הרשמיים, הוא חיזיון ישראלי, כלל-אירופי וכלל-אנושי, שלא ציפו לו. ממחצית שנות השישים נדמה היה, כאילו הולכת ודועכת ההתעניינות בהיבטה המשמיד של מלחמת העולם השניה, והיא הופכת לפרק לימוד בספרי היסטוריה, או לסדרת סבן טלוויזיונית. אל תודעת צעירי המערב פלשו המלחמה בווייטנאם, משבר הנפט, אבטלה והבעיה הסינית והמזרח-אירופית; ואצלנו — המלחמות שלנו והעדות שלנו. שיחות על שואה יצאו מן האופנה האינטלקטואלית. מעלי הזכרונות נשמעו כדוברי שפה זרה, משונה, קיצונית ומנוכרת, שיש לה דקדוק ותחביר בלתי-מובנים לדור השלישי. פסקו הסיורים לאושוויץ ולטרבלינקה, וברוחה של אירופה נדם ונשתתק קול רכבות המשא המובילות אנשים למוות המוני.

אבל לא. בלי אות מרוכז, ובלי סימן מכוון, החלו מראות השואה של יהדות אירופה לצוף מחדש, לפתע פתאום, לחזור בעוצמה אדירה על היומיום הציבורי. ההצלחה המסחרית המסחררת של הסרט של קלוד לנצמן, החיזיון של תורים ארוכים של אנשים צעירים לפני קופות בתי-קולנוע בכל ערי עולם, שהקרינו יצירה בת עשר שעות שכל כולה סיפורי זוועות שחולל האדם לאדם, הפתיעו. את כולם הפתיעו, גם את קומץ הניצולים.

מתן פרס נובל לאלי ויזל לא היה, לכן, אירוע מבודד, אלא עוד ביטוי לזכרון שואה חוזר. אצלנו טענו רבים, כי משפט דמיאניוק, למשל, נדון להיות הצגה של התנצחות בין פרקליטים, שהציבור לא יגלה בה עניין, כי הציבור פשוט עייף-שואה. גם הם טעו: בארץ ובעולם תופס סיקור המשפט מקום חדשותי מרכזי, והעדויות הקשות מנשוא מצוטטות בהרחבה, ללא תעריף הנחה מיוחד.

אפשר לפרש את העניין המחודש בשואה כמין משב-עשן אחרון, לפני השכחה הגמורה, ואפשר לפרשו להפך, כסימן לפצע תודעתי שותת דם טרי, שהודחק ונפתח שוב. אני נוטה לפרשנות השניה, רק עכשיו מתפתח בארץ דיון ציבורי נוקב ואמיתי על התפקיד שמילאו ההנהגה היהודית והציונית בשנות ההשמדה. בפולין רק החל הוויכוח האחר, המכאיב עד היסוד, על הקפי הסיוע ליהודים וממדי הסגרתם, על האנטישמיות והנכונות להסתכן בעזרה בשנות המלחמה. בארה"ב הופיעו בשנה החולפת ספרים רבים שהוקדשו לסוגיית השתיקה — איך ומדוע נפלו אמצעי התקשורת שם במלכוד עצמי של אי-דיווח על ממדיה האמיתיים של השואה, ועוד קודם לכן דיווח מסולף על ההיטלריזם. בצרפת מעלים לסדר היום פרשיות מבישות של פעולה עם הנאצים, ובגרמניה המערבית, אפילו בגרמניה המערבית, תובע דור הנכדים חשבון נפש מן הסבים.

אולי מצוי ההסבר לשיבת "השואה" בתחושת ניתוק הרצף שאינה נותנת מנוח, ואולי בפחדים סתומים מפני התעוררות מחודשת של מפלצות הקנאות, הקיצוניות, האי-רציונליות. אולי דווקא מראות מעולמות אחרים, כמו הצעידה של רבבות ילדים איראניים אל חזיתות המוות, בשם אמונה עיוורת באללה אכזר וחומייני שליחו, הם שגורמים לבני אירופה, ולנו, הבנים החורגים שלה, לרדת אל המרתפים המוכתמים של העבר הלא-רחוק ולבדוק האם היסודות נרקבים שוב, כמו אז. פחד השואה אכן עובר בירושה, מדור לדור. הכבשנים כבויים כבר יותר מארבעים שנה, אבל אנו רואים את האש בהם כמו בוערת ושורפת בשר-אדם גם עכשיו.

פ. סבר

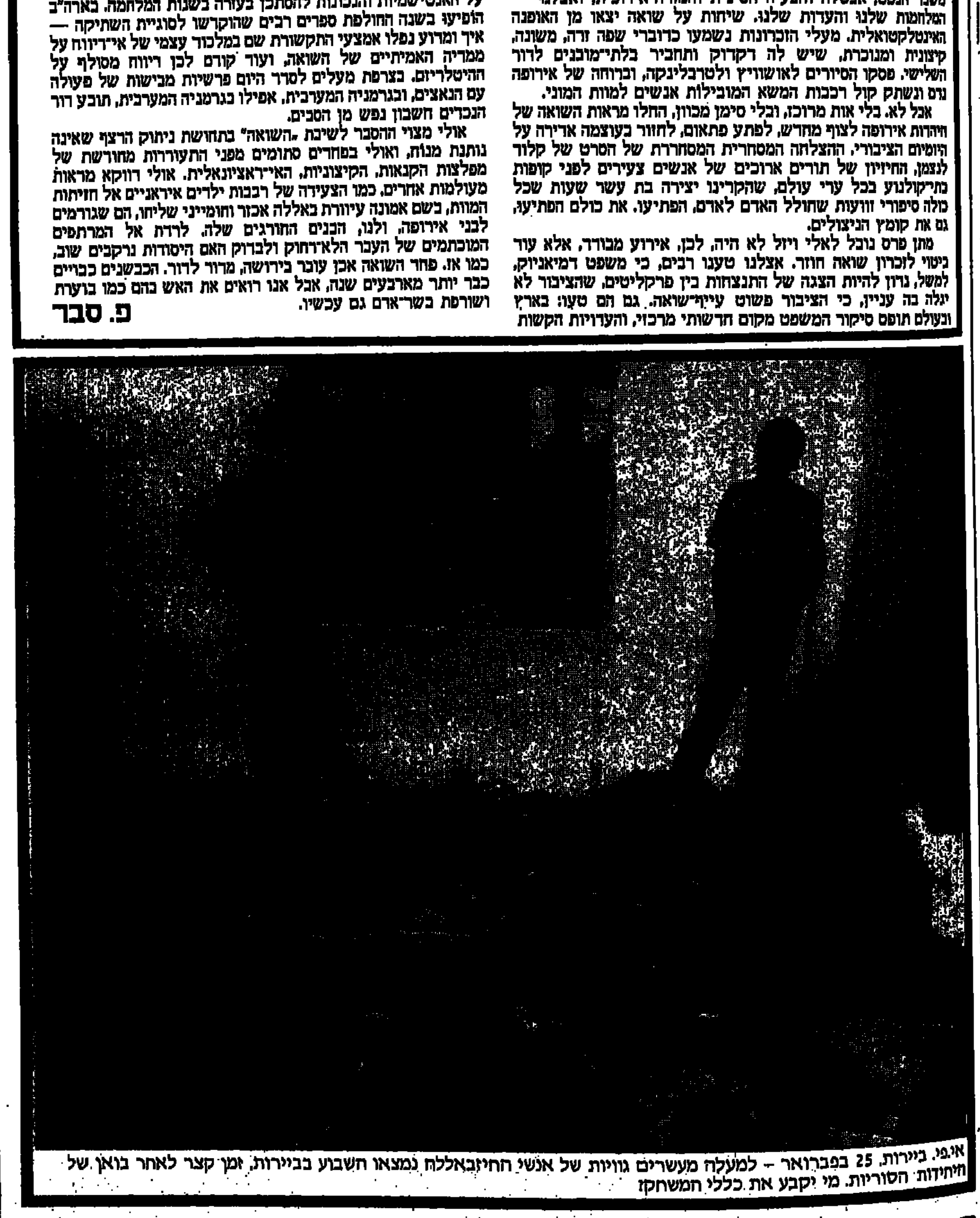

אי.פי. ביירות, 25 בפברואר – למעלה מעשרים גוויות של אנשי החיזבאללה נמצאו חשבוע בביירות, זמן קצר לאחר בואן של היחידות הסוריות. מי יקבע את כללי המשחק?

ושוב, סדר חדש בלבנון

הנשיא אסד אמנם הכליל את החבל [illegible] שוב הוכיח לעולם כי הוא היחיד שיכול לשלוט בו [illegible] הבעיה [illegible] והרצון לשקם את מעמדו במערב [illegible]

קומופלאז'

לשמעון פרס יש כישרון נדיר לרתק לכל מסע שלו שובל ארוך של עיתונאים, ההופכים אותו לאירוע תקשורתי. אך יש לו גם יכולת, שאינה נופלת ממנו, לטעת כלב מארחיו (בין אם זה בפריס, בון, לונדון או קאהיר) את הרושם שהם המקום החשוב ביותר עלי אדמות. והמארחים גומלים לשר החוץ בהכרת תודה ומתייחסים אליו כאילו הוא ממשיך להיות ראש ממשלה. האיש מספר אחד והקובע הבלעדי במדיניות החוץ של ישראל. כאילו לא היו יצחק שמיר והליכוד קיימים. גם בקאהיר מתייחסים אליו כך, או שראשי השלטון כאן לפחות מעמידים פנים שכאלה.

"הסכמנו שלא לעסוק בעניינים הפנימיים של ישראל", הסביר פרס לעיתונאים המלווים אותו, שכונסו לשיחת תדרוך בחדר 469 במלון 'הייאט אסאלם'. "הסכמנו להתרכז אך ורק בתהליך השלום ובעניינים הפנימיים של שתי המדינות".

אבל גם פרס יודע היטב, כי מארחיו, ובראשם נשיא מצרים חוסני מובארק, יודעים שאי-אפשר יהיה לסכם את תהליך קידום השלום בלי אלה שנותרו בירושלים ובראשם ראש הממשלה יצחק שמיר. ולפיכך, גם אם נרמה כאילו תהליך השלום הוזז בעוד כמה סנטימטרים, הרי ברור כי זאת תזווה של מראית-עין.

יצחק שמיר שב והודיע, כי אין הוא מכיר בסיכומים הקודמים שהשיג פרס כראש-ממשלה בוועידת הפסגה באלכסנדריה, בה ישב בספטמבר האחרון עם חוסני מובארק — סיכומים שדיברו על ועידה בינלאומית בה ישתתפו פלשתינים עם משלחת מירדן. בביקורו בקאהיר ובפגישותיו, התעלם פרס מהתנגדות זו של שמיר. שלשום, בפגישתם בארמון 'קובה', הוא אמר לנשיא מובארק: "אנו דבקים בסיכומי אלכסנדריה". ואילו לשר החוץ, עסמת עבדל מגיד, אמר: "נהפוך את קאהיר להצלחה גדולה יותר מאלכסנדריה". הצלחה זו, לדידם של פרס ומובארק, תהיה אפשרית אם תיפתר שאלת היצוג הפלשתיני. בעניין זה הביע פרס אופטימיות רבה, בהעריכו שהמצרים שינו את עמדתם ואינם לוחצים עוד, כפי שעשו בעבר, לשיתופו של אש"ף. שר החוץ סבור, כי המצרים, המעוניינים להמשיך ולשמור על התיאום המדיני עם ירדן, אינם יכולים לדרוש זאת.

פרס גם מאמין, כי גילה הבנה רבה יותר בקאהיר, ובמיוחד אצל הנשיא מובארק, להתנגדותה של ישראל ליאסר ערפאת ולתנאים שמציבה ישראל לכינון הוועידה הבינלאומית. במסגרת זו הביעו המצרים נכונות להשפיע על ברית-המועצות וסין לכונן קשרים דיפלומטיים עם ישראל, כדי שיוכלו להשתתף בוועידה.

ובכל זאת, על אף האופטימיות, ועל אף הנכונות של מצרים לשפר גם את היחסים הבילאטרליים עם ישראל — הידוק קשרי המסחר. אפשרות של פתרון טאבה בדרך של הסכמה ולא בבוררות בינלאומית, הקמת קו תעופה מאילת ללוכסור — קשה מאוד להעריך אם אכן הושגה כאן אותה פריצת-דרך, שתאפשר לרבע את המעגל המזרח-תיכוני. וגם אם סיכמו פרס ומובארק כמה סיכומים, הנסתרים (לפחות לפי שעה) מעינת הקהל והתקשורת, ספק אם יוכל פרס להציגם, קל וחומר ספק אם יוכל להעבירם לממשלת האחדות הלאומית.

"לא באתי לכאן לשבור את הממשלה אלא לקדם את תהליך השלום" — הדגיש פרס, אבל גם הוא יודע היטב שהגרגרים בשעון החול של הממשלה הבלתי-אפשרית הזו, הולכים ואוזלים. לפיכך, יש מי שיודעים לומר, כי המסע לקאהיר כהמשך לסיכומי אלכסנדריה לא נועד אלא להוסיף עוד נדבך בניסיון למוטט את הקואליציה, לפרק את ממשלת האחדות הלאומית ולקרוא לבחירות מוקדמות על מה שייראה בעיני הבוחר כעניין עקרוני-אידיאולוגי: השלום.

שליח "על המשמר" בקאהיר

עורכת: עדה סער
עריכה: שולה בין—לוריא
עיצוב גראפי: רחל דביר

מכתב כללי

אגרת הקודש של כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש

(תרגום חפשי מאידיש)

ב"ה, בימים שבין יו"ד וט"ו בשבט, ראש השנה לאילנות,
ה'תשמ"ז, ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בבואנו מיום יו"ד שבט, יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר, עדיין רענן בזכרון הענין שלנצחיות הנפש בכלל, ובפרט נצחיות נפשו של נשיא בישראל ואשר כל חייו בעולם הזה היו קשורים ומסורים בנצחיות התורה והמצוות, וביחוד, כיוון שבעל ההילולא הקים דור, ודורי דורות, של תלמידים וממשיכים ההולכים בדרכיו.

ובמיוחד כאשר המטרה העיקרית של עבודתו ופעילותו היתה הפצת התורה (הנגלית והפנימית) והמצוות בחוגים הרחבים ביותר של יהודים בכל מקום, עד שהדבר יקיף את כל יהודי ואת כל היהודים. בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו, בלי יוצא מן הכלל, ואדרבא: "כולנו כאחד", ובאופן של "עמדו הכן כולכם" ולומר לה': "נעשה ונשמע" — את כל המצווה ואת כל התורה כולה. לנצח.

לפיכך, מופנית ההצעה והבקשה הכפולה דלהלן לכל אחד ואחת, יהודים בכל מקום שהם, וההקדמה:

כל שנה, ומשנה לשנה, ביום ההילולא, צריכים להיות ונהיים, כל הניני בעל ההילולא, לא רק נמשכים, כי אם, ובעיקר, מתחדשים ביתר שאת וביתר עוז, כפי שצריכים להיות כל ענייני הטוב והקדושה, כפי תהוראה "מעלין בקודש", ובפרט בעניינים כלליים ועיקריים.

התחדשות היא גם בעניינים שכבר היו מקודם, אלא שלפני כן לא היה הענין דבר עיקרי, או לא באותה הרגשה כפי שהיא מתבטאת באופן המחודש. ממילא מעוררת ההתחדשות, אצל אנשים בכלל, ואצל יהודים בפרט, כוחות רעננים, המתבטאים גם במעשה בפועל, והרי "המעשה הוא העיקר" כך נעשים העניינים המחודשים (גם אם אינם חדשים) "כחדשים", ועד לכדי התחדשות העושה אותם חדשים ממש.

* * *

טבע האדם, כפי שברא אותו הקב"ה, הוא שתופעה יום-יומית, או אפילו תופעה שאינה תכופה אלא שהיא באה יחד עם, או בתוך, עניינים אחרים, ולא כדבר עיקרי — הרי אין היא מעוררת תשומת לב מיוחדת, גם אם הענין כשלעצמו יהיה חשוב ככל שיהיה.

שונה הדבר כאשר הדבר מופיע כדבר עיקרי, ובתוספת הרגשה מתאימה, שאז ההתייחסות אליו וההיענות הם באופן אחר לגמרי.

ובנוגע אלינו — ענין שכבר דובר עליו בעבר, אבל לא במלוא ההרגשה הנדרשת כשמדובר בדבר עיקרי בחיי יום יום: לעשות כל בית יהודי ל"מקדש מעט", כפי שהדבר רמוז בציווי והבטחתו של הקב"ה: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ובהדגשת חכמינו ז"ל שלא נאמר "ושכנתי בתוכו" (לשון יחיד: במקדש), אלא "בתוכם" (לשון רבים) — בכל אחד ואחת, ב"לבבך", "נפשך", "מאודך"-"ממונך", בכל בית יהודי.

במלים פשוטות: באים לבטא במלוא ההרגשה כי יש לעשות את העניין של "ושכנתי בתוכם" — לדבר עיקרי, ולהתמסר לכך בפועל בהשתדלות הגדולה ביותר. במחשבה דיבור ומעשה, לשם הבאת הדבר להגשמה מעשית במדה המלאה ביותר.

ביתר בהירות ויתר פירוט: ה"מקדש מעט" — "ושכנתי בתוכם" — בלבו של כל יהודי ובכל בית יהודי, יהוו השתקפות ובבואה, כביכול, של המקדש הכללי, שכלל בתוכו, ושימש בזה מקור לכל העולם, את כל שלושת העמודים שעליהם העולם עומד: תורה, עבודה וגמילות חסדים.

תורה — מורגשת בפרט הראשון של "ועשו לי מקדש" בהציווי: "ועשו ארון וגו' ונתת אל הארון את העדות" (והתורה) — בקודש הקדשים של המשכן והמקדש.

ותיכף לאחר שהשלמה התורה (שבכתב) — בא הציווי והקיום של: "ושמתם אותו (את ספר התורה) מצד ארון ברית ה'" — בקודש הקדשים.

עבודה — "ביתי בית תפלה יקרא". "וזה שער השמיים" כל התפילות מכוונות ועולות דרך בית המקדש (וקודש הקדשים).

והרי "ועשו לי מקדש" בכלל הוא שיהא "בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות", כפי שמסביר הרמב"ם, כאשר הכוונה והתוכן הפנימי של הקרבן הוא — "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'", להתקרב אל ה', עד לידי הקרבת חלבו ודמו, תפלה במסירת הרצון והנפש.

גמילות חסדים — כפי הציווי הפרטי שמיד לאחר "ועשו ארון" ופרטיו: "ועשית שולחן גו' ונתת על השולחן לחם", שבית המקדש היה המקום שממנו השפיע הקב"ה את כל חסדיו מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה, בשביל העולם בכלל ובשביל בני ישראל במיוחד.

* * *

מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש לילדי ישראל

ב"ה.
בימים שבין יו"ד שבט, יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר, וט"ו בשבט, ראש השנה לאילנות, ה' תשמ"ז, ברוקלין, נ.י.

לכל ילדי ישראל
בכל מקום שהם
השם עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנוסף למכתב הכללי הכולל — באה כאן [illegible] ההצעה והבקשה הכפולה אל כל אחד מכם, ילד וילדה, לעשות מן החדר שלכם, המטה, השולחן וכו' — "בית" של תורה, תפלה וגמילות חסדים: ללמוד בו כל יום תורה, לומר תפלה לה', לתת צדקה בקופת-צדקה, וכיוצא בזה.

ולכל אחד מכם יהיה סידור (תפלה) משלו, חומש או ספר אחר של תורה משלו, וכן, להבדיל, קופת-צדקה משלו.

ולרשום — על הדף שלפני התחלת הסידור או החומש — "לה' הארץ ומלואה" (או כראשי תיבות: לה"ו) ואת השם שלו, כמנהג ישראל, ואם אפשר — גם על קופת הצדקה.

* * *

והשי"ת יברך ויצליח את כל אחד מכם "לצמוח" לגדול ולהתעלות בתורה ותפלה וגמילות חסדים [illegible] בהתאם להרמז של ראש השנה לאילנות, [illegible] השנה הרבה פירות טובים (מעשים טובים).

— כפי ברכותיו הרבות של כ"ק מו"ח אדמו"ר, ושתעשו את כל זה בבריאות טובה ובשמחה.

בברכת הצלחה רבה
בכל זה

מנחם שניאורסאהן

[illegible]

בכבוד וברכה
[illegible]
בכל האמור
מנחם שניאורסאהן

פרי בשבטו: אין אומרים בו תחנון (שו"ע או"ח סקל"א ס"ו), ומנהג ישראל לאכול פירות האילן ביום זה — מג"א שם ס"ק טז. השלמה לשו"ע אדה"ז (לבעהמ"ס דברי נחמיה) שם ס"ח, ויש נוהגים לומר ליקוטים מתנ"ך חזר כו' נדפסו כס' פרי עץ הדר — ויציאות תפ"ת, וכמ"ש לאדה"ז — ולא ראיתי במדינותינו נוהגים כן — וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך חמשה עשר בשבט ס"ד. ושי"נ.

ראש השנה לאילנות: משנה ר"ש מסכת ר"ה (בדעת ב"ה, שהלכה כמותה, ראה — בגו"ר — רמב"ם הל' תרומות פ"ה הי"א, הל' מעשר שני פ"א ה"ב, וראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' תיגד.

לאילנות: כן הוא בכ"מ. במשנה שם: לאילן (וראה לקוטי לוי"צ שם אגרות [illegible] "אילן", ולא "אילנות") — וראה [illegible].

[illegible]

ושוב, סדר חדש בלבנון

עוזי מחניימי

„אנחנו לא מארינס, איננו אמריקנים או זרים. מי שרוצה להתקיף אותנו, בבקשה". אוהדה אירונית זו, מפיו של קצין בכיר סורי, שהושמעה ביום הראשון לבואן של היחידות הסוריות לביירות, לא עשתה כנראה רושם על כנופיות ה„חיזבאללה" במערב ביירות. אנשיהם קראו תיגר על הנוכחות הסורית. ההפתעה היתה למחרת. בבוקר נמצאו למעלה מעשרים גוויות של אנשי ה„חיזבאללה".

אנשי ה„חיזבאללה" קשוחים מכדי שירימו ידיים, והתבצרותם בדרום־מערב ביירות מבטיחה לסורים אתגר לא קל. אבל גם הם יודעים עתה כי בביירות נפתח עידן חדש. הסורים, כפי שהיטיב להסביר מפקדם, אינם מארינס ואינם זרים. את כללי המשחק הם יקבעו. כשאיש בעולם טרם הכיר את אכזריות ה„חיזבאללה", הנשיא אסד כבר הספיק לטבוח אלפי סורים אשר הימרו את פיו בעיר חמה. כמה מאות מאנשי ה„חיזבאללה" עלולים להפוך מהר מכפי שהם סבורים ל„שהרא" — הנופלים על קידוש השם. במגרש הטרור והאכזריות יכולים אנשי החיזבאללה ללמוד עוד כמה וכמה פרקים מאלפים ממוריהם הסורים.

אולם, השימוש בכוח הזרוע הוא בדרך־כלל האמצעי האחרון אצל הסורים. מסיבה זו התכנסו השבוע בדמשק שני נציגים איראנים בכירים: שר החוץ ד"ר עלי אכבר ולייאתי, והשר האחראי על משמרות המהפכה, מוחסן רפיק דוסט. הסורים הזמינו לדמשק את שני האיראנים הבכירים כדי לנסות ולהסביר להם מה שלא הבינו אנשיהם במערב ביירות: כי מנוי וגמור עם הסורים להחזיר את החוק והסדר לביירות. אם הפרו־איראנים למיניהם, המכונים חיזבאללה, ואחרים לא יסייעו בידי הסורים, לא תהיה להם ברירה אלא לפעול בדרכים המקובלות עליהם. הסנונית הראשונה היתה חיסולם של עשרות אנשי החיזבאללה בראשית השבוע.

הופעתו בדמשק של רפיק דוסט, ה„בוס" של „משמרות המהפכה", גם מבשרת כי עבור הסורים החזרת החוק והסדר ללבנון — פירושה, בין השאר, שחרורם של בני הערובה הזרים, אשר אנשיו של דוסט מחזיקים בביירות. ערב כניסת הסורים לביירות מיהרו החוטפים והעבירו את בני הערובה שנמצאו במערב־ביירות לשגרירות האיראנית בעיר. חלק עדיין מוחזק באזור שבשליטת החיזבאללה בדרום־מערב העיר, ולכל מי שמכיר את המציאות הלבנונית ברור כיום כי השחרור של חלק לפחות, הוא עתה רק שאלה של זמן. אלה מבני הערובה הנמצאים בביירות, ויש הטוענים כי הם במעט הרוב, ישוחררו על ידי הסורים. הוויכוח עתה הוא על המחיר והעיתוי.

שחרור בני הערובה הזרים אכן היה אחד השיקולים שהביאו את הסורים, אחרי מספר שנים

אסד הוא המנהיג הערבי היחיד, שיש לו אוזן קשבת והשפעה מסוימת אצל כנופיות האיטוללות מטהראן. הוא גם היחיד שיכול לחסום פיזית את ההתפשטות האיראנית.

של היסוסים, לחזור ולהפעיל כוח צבאי מאסיבי בביירות. הסורים, אשר נקלעו בשנה האחרונה למערכת יחסים הרסנית עם המערב, מבינים כי פעולה מאסיבית ורחבת־היקף, שבסופה ישוחררו (חלק או כל) בני הערובה, יכולה לשנות מקצה לקצה את מעמדם הפגוע במערב. הסורים ניסו בכל כוחם להביא במהלך השנה האחרונה לשחרור בני־ערובה מערביים. הם לא הצליחו בכך, בעיקר בשל העדר מגע פיזי עם אותם מקומות בהם הוחזקו בני הערובה. כאשר הגיע לפני שבועיים המסחר בבני הערובה לנקודה קריטית, הכינו הסורים כי אם יצליחו לשחרר את בני הערובה יוכלו לשוב ולרכוש אהדה בעולם המערבי, שהקיא אותם מקרבו בשנה האחרונה.

לחץ סעודי וכוויתי

ועם זאת, הסורים, כמובן, לא החליטו על מעורבות צבאית כה עמוקה בביירות רק כדי לנסות לשחרר בני ערובה ולזכות באהדת המערב. היו להם כמה סיבות נוספות, כבדות־משקל הרבה יותר.

השיקול הראשון, ויתכן גם העיקרי, הוא שיקול כלכלי. הסורים שרויים זה זמן רב במשבר כלכלי חריף, המאיים לערער את היציבות המרשימה של השלטון העלאווי, שהושג במאמץ רב בשש־עשרה שנות נשיאותו של הנשיא הסורי חאפז אל אסד. הקופה הסורית המצומקת זקוקה נואשות למטבע זר, שאותו קשה להשיג כיום יותר מאי־פעם. בעת הפסגה המוסלמית האחרונה הבהירו ראשי מדינות המפרץ לנשיא אסד, כי תביעותיו למענקי חירום כספיים הן משימה קשה לביצוע גם עבור ראשי מדינות הנפט, שיתרות המטבע שלהם כיום נמצאות הרבה מתחת לנורמה של שנות השפע. בני אצולת הנפט הבהירו לנשיא הסורי כי הרתמותו למען סיוע בפתרון בעיות כרוניות, מהן סובל העולם הערבי, יהיו תנאי בסיסי לסיוע כספי.

את ראשי מדינות המפרץ מדאיגה כיום בעיקר הבעיה האיראנית. הנשיא אסד לא יכול לעזור להם הרבה בבלימת להט המהפכה האיראנית, אך הוא לפחות המנהיג הערבי היחיד שיש לו אוזן קשבת והשפעה מסוימת אצל כנופיית האיטוללות מטהראן. הנשיא אסד הוא גם היחיד ממנהיגי ערב שיכול לחסום פיזית, בעזרת צבאו הגדול והחזק, את ההתפשטות האיראנית. בלחץ סעודי וכוויתי הודיע הנשיא אסד ערב הפסגה האסלאמית בכווית, כי יראה כל כיבוש נוסף של אדמה ערבית על־ידי האיראנים ככיבוש אדמה סורית. הסכנה האירנית היא בעיה שלא ניתן לפתור אותה כהרף עין. הפגנת הרצון הטוב של אסד, כפי שבא לידי בטוי באזהרתו לאיראנים, הרשים את הסעודים. אולם לאסד היה ברור כי כדי להתחיל ולשחרר את היד הקמוצה של הסעודים הוא חייב ליותר מאשר הפגנת רצון טוב. האנרכיה בביירות והחשש הסעודי להתערבות אמריקנית שתביא לערעור היציבות באזור אילצו את הנשיא הסורי לגבור על היסוסיו ולשלוח את חייליו לביירות. הסעודים הבטיחו למממן את אחזקת הצבא הסורי בביירות. השלטת החוק והסדר תביא — כך מניח אסד — להתחלת סיוע כלכלי סעודי לסוריה.

הלחץ הערבי, הבעיה הכלכלית והרצון לסייע למערב להחזיר הביתה את חטופיו, השתלבו היטב עם השאיפה הסורית להגביר את השליט בלבנון. האנרכיה שם נשלטה במידה רבה על־ידי הסורים. המדיניות הסורית הקלאסית היא לשמור על „מאזן החולשה" בלבנון, כלומר לשסות את העדות זו בזו כך שלא יהיה מנצח ולא יהיה מנוצח, והכל בשליטה ובניצוח של מפקד המודיעין הסורי בלבנון, הגנראל עאזי כנעאן.

המדיניות הסורית הזו, בתוספת כשרונו של הנשיא אסד לנהל מדיניות מזהירה של „הליכה על הסף", הגיעה כנראה בשבוע שעבר לקצה. הסורים ניצלו את המנהיג השיעי נביה ברי והמליציה שלו, אמ"ל, עד תום. אמל הצליח להוריד את הפלשתינים במחנות לשפל המדרגה. ובדיוק ברגע בו הטרגדיה של רצח העם הפלשתיני במחנות החלה להישמע בעולם, משך הנשיא הסורי ברסן, הזיז הצידה את נביה ברי ואנשיו ונכנס לביירות, כדי להופיע בעיני העולם כמושיעם של הפלשתינים במחנות.

המנהיגים הפלשתינים רותחים מזעם. הרוצח מופיע כמושיע, והעולם עומד ומוחא כפיים לחיילים הסורים המאפשרים למשאיות עם מזון להיכנס למחנות הפליטים. התזמון מבחינה זו היה מעולה, והוכיח שוב, כי הנשיא הסורי הוא אמן ההליכה על החבל והיחידי שיכול (אם כי במאמצים ועם כשלונות רבים) לשלוט בג'ונגל הלבנוני ולרתום את חיות־היער הלבנוניות לצרכיו. □

היה נוהג לומר: יש לי לב חזק

13 שנה עשה מיכאל שפירא מניר־דוד כמזכירו האישי של מאיר יערי. היתה לי תחושה, הוא אומר, שאני נוגע באוטוריטה, איפה שהוא ליד הפולס שמניע את התנועה ואת מפ"ם

עמידם כהן

מיכאל שפירא מניר־דוד היה מזכירו של מאיר יערי ב־13 השנים האחרונות. הוא ליווה אותו עד יום מותו.

עם מיכאל שפירא על מאיר יערי מההבט האישי. מנהיג פורש בנעלי־בית.

— עבדת עם מאיר יערי בשנותיו האחרונות. האם דיבר על מעמדו בהיסטוריה, האם דאג כיצד ייזכר מפעלו בדורות הבאים?

שפירא: אף פעם לא הבחנתי, שמאיר, אישית, חרד למעמדו ההיסטורי. מאוד מאוד הדאיגו אותו דברים אחרים. הוא לא פסק לדבר על זה, שאולי נכדיו או ניניו כבר לא יחיו במדינת ישראל, שלא תהיה מדינת ישראל. הירידה, בעיקר ירידת בני קיבוץ, הסטטיסטיקה שפורסמה בנושא זה, הדברים האלה ממש קיצרו את חייו.

כשבוע שלפני מותו הוא אמר לי: מיכאל, אתה אופטימיסט חסר תקנה... אני מאוד פסימיסט בקשר לעתיד המדינה והציונות. את המאמר האחרון שמסר ל„על המשמר" הקדיש לנושא הזה. שום נושא לא ציער אותו באחרית ימיו כמו הירידה של בני הקיבוצים.

לפני מספר שבועות קראתי לו מ„השבוע בקיבוץ הארצי" את הסקר שערכו בארבעה קיבוצים בגליל על מעמדה של מפ"ם באותם קיבוצים. הרגשתי שזה מאוד מצער אותו אבל הוא שתק. לא הגיב. כשדובר בנושא הירידה הוא מתעורר. עד ימיו האחרונים ידע להבחין בין הדברים הבסיסיים, העיקר, לבין עניינים חשובים פחות. מה שמתרחש בנושא מפ"ם־הקיבוץ הארצי ציער אותו. אבל כמה אחוזים יותר או פחות — על זה, אמר, לא תקום או תיפול מדינת ישראל ותנועת הפועלים. אגב, בשבילו הקבה"א ומפ"ם היו תמיד זהות אחת. הקבה"א זה מפ"ם ומפ"ם זה הקבה"א. מכשיר פוליטי אחד. כך ראה את זה.

— מה היה תפקידך כמזכירו של מאיר בתקופה שבה בעצם כבר לא שימש בשום תפקיד ציבורי?

שפירא: צריך להפריד בין השנים הראשונות, שבהן עבדתי במחיצתו, לבין שלוש השנים האחרונות, שאז כבר היה מאוד חולה ובירידה פיסית, אם כי תמיד, עד היום האחרון, בשאר צלול.

בשנים הראשונות, רוב העבודה היתה קשורה למאמרים שמאיר פרסם מדי שבועיים ב„על המשמר". מאיר היה מדבר ואני הייתי כותב. אחר־כך הייתי מקריא לו, ואם אמר או.קי. הייתי מדפיס את זה. אחרי ההדפסה היה יושב על המאמר ובדרך־כלל היה הופך את הכל או פוסל הכל או כותב הכל מחדש... כתיבת המאמר הדו־שבועי הזה היתה תהליך קשה מאוד עבורו, וזה הלך ונעשה קשה עם השנים. אבל הוא המשיך בכך כמעט עד החודשים האחרונים, וידענו שקוראים אותו. תמיד היו מכתבים ותגובות. אבל נכון, בשנתיים־שלוש האחרונות היתה ירידה באיכותם ובהיקפם של המאמרים האלה.

— הוא הרגיש בירידה?

שפירא: הוא אף פעם לא הודה בזה. אבל נוצרה בעיה. פעם הופיע אצלי מישהו מראשי „על המשמר" וביקש ממני להשפיע עליו לחדול מהכתיבה. זה לא אותו מאיר, אמר לי. אמרתי לו: מאיר מרגיש צורך לכתוב ומי אני שאגיד לו? אבל נכון, המעיין חדל לאט לפכות. אני יודע שמאיר הרגיש בזה, למרות שהתעקש ולא ויתר. לא מזמן, לאחר שחזר פעם מאחת הישיבות, שעדיין, בעקביות, השתתף בהן, אמר לי: חזן דיבר בהשראה כזו... וממני כבר ירדה ההשראה... מכל מקום, ב„על המשמר" אף פעם לא העזו להחזיר לו מאמר.

בינינו, מאיר אהב קצת פרסום. פעם, לפני כשש שנים, בא כתב של „על המשמר" עם צלם וראיין אותו ראיון גדול. עובר שבוע, חולפים שבועיים, ואין פרסום. מאיר לא הבין מה קורה! היה מטלפן ל„על המשמר" פעם ועוד פעם: נו, נו, מתי מפרסמים? והם שם מתחמקים. זה ממש הרגיז אותו נורא.

והסיפור היה, ומאיר כמובן לא ידע, שהיתה שמועה שהוא חולה מאוד והם רצו לראיין אותו כדי להכין עמוד מוכן שיהיה להם לאחר מותו... ומאיר היה איש שוכר. לא שוכח לאנשים. הוא נורא כעס על זה שלא מפרסמים את הראיון... לא שכח.

— נחזור לסדרי העבודה שלך עם מאיר.

שפירא: גם כשהיה לו קשה הוא אף פעם לא חס על עצמו. כשהיה צריך, היה יושב שעות רבות, למרות גילו, ועובד ועובד עד שמסיים את המאמר. תמיד היה איש נמרץ מאוד. ואם גמר מאמר וחשב שזה רחוק, היה אומר לי: „תיקח עכשיו מונית וסע עם זה ל„על המשמר". היה מאוד חשוב לו, שהמאמרים שלו יופיעו בערב שבת, במקום מכובד. אז כדי שיתפרסם ביום שישי היה צריך לשלוח ביום שלישי, ובגלל הקפדנות שלו, לעתים קרובות היינו נכנסים לפיגור. כשסיימנו את הכתיבה היינו נוסעים יחד לתל־אביב ל„על המשמר" ויחד עם רונקין, מעורכי העיתון, מסגננים ומתקנים. רונקין היה גם נותן כותרות משנה ועושה ליטוש אחרון. ומאיר היה בודק כל ביטוי, שוקל כל מלה.

מיכאל שפירא. „תמיד דאגו להתייעץ איתו"

מתלבט על כל משפט. אהב שפה בלי מליצות, מדויקת ושלא משתמעת לשתי פנים. היה איש של דברים ברורים.

— מנהיגים אחרים בגילו עוזבים את העיסוק באקטואליה ועוברים לכתיבת זכרונות.

שפירא: הוא דווקא כן התחיל לכתוב זכרונות. אלא שתמיד היה איכשהו חוזר לשנות הילדות והנעורים שלו, לשירותו בצבא האוסטרו־הונגרי וקצת אחרי זה. אף פעם לא הצלחנו להתקדם מעבר לייסוד הקבה"א. ותוך כדי כתיבה, כמה פעמים חזר באוזני על הסיפור הזה מימי ילדותו: אביו יעד אותו להיות בעל מלאכה, ואילו את אחיו הגדול, משה, יעד להיות תלמיד חכם. במאיר זה נורא פגע מכיוון שהוא היה באישיותו הומניסט ואינטלקטואל, ובכלל לא התאים לעסוק במלאכה. מכל מקום, הוא נכנע לאביו ויצא לעיר אחרת ללמוד מלאכה. ושם גר אצל דוד, ואותו דוד, שהיה אדוק, הזמין אותו לעלות לתורה בשבת. אלא מה, אחת הבנות בבית עשתה מעשה קונדס וגזרה לו בלילה, כשישן, פיאה אחת. מאיר כל כך נעלב מזה, שקם באותו לילה והלך ברגל, נער בן 13, שלושים ק"מ, חזרה הביתה. זה היה מאיר.

— בסוף ימיו בוודאי ידע שקצו מתקרב. איך קיבל את זה?

שפירא: הוא התכונן. היה מוכן. כמה פעמים אמר לי: נו, מתי כבר יגיע זמני...? כל בני דורי כבר אינם. אמרתי לו: מאיר, זה יבוא, לא צריך להשתוקק לזה... והוא: למה לי להגיע לתשעים? אני חושב שדיבר ברצינות. בשנה האחרונה היו לו הרבה שעות קשות. כאבים קשים. והיה אומר (ביידיש): ריבונו של עולם, שלח לי כבר את מלאך המוות.

— יש אנשים קשישים, שבערוב חייהם חוזרים להאמין. איך התייחס מאיר לתופעה הזו?

שפירא: הוא נשאר עקבי כל חייו. לא יתכן, הוא יודע שאין, אין אלוהים. נקודה. שום חרטה, שום נהייה. מאיר היה נוכח בהלווייתו של משה סנה, וסנה ביקש שיאמרו קדיש על קברו. זה נראה למאיר — והוא דיבר על זה — כמין פשיטת־רגל של המהות. מה כן, הנצח, הקוסמוס, היקום במובן הטרנסצנדנטלי — זה העסיק אותו. הוא ידע על התופעה הזו של חזרה בתשובה שפגעה גם בקיבוצים והאשים בזה את בן־גוריון. עד סוף ימיו שמר חשבון לבן־גוריון. גם בנושא הזה. מה שנכון, הוא אהב לשיר זמירות חסידיות. אבא שלו היה עובר לפני התורה בחגים, ומאיר, כילד, היה מלווה אותו. בשנותיו האחרונות, היה חוזר לשירים מבית אבא. הכיר הרבה מאוד שירים. דווקא בבוקר היה לעתים קרובות מתחיל לזמזם מהשירים ההם. והבחורות המרוקאיות מעפולה, עולות שטיפלו בו בשנותיו האחרונות, למדו ממנו ושרו איתו יחד. ביידיש כמובן... היה בבוקר שר כמו, איך שאומרים, כמו הצוענים... הרבה פעמים מצאתי אותו מזמזם תפילות מבית אבא, ניגונים חסידיים שהיו שרים יחד. אבל זה לא היה קשור לתוכן דתי. זה היה עניין של תרבות והתרוממות רוח.

— היית מזכירו של מנהיג כריזמטי כמו מאיר יערי כל־כך הרבה שנים. לאיזה תכונות זקוקים בתפקיד כזה?

שפירא: הפיצוץ היחידי בינינו, עד כמה שזכור לי, היה קשור לאי יכולתו להשלים עם מוגבלותו שהלכה וגברה. עם תלותו בסביבתו, באחות, במטפלים. כשרגליו הפסיקו לשאת אותו בשנים האחרונות, היה הולך בקושי רב עם שני מקלות ובמין כיפוף כזה, שהיה באמת קשה

(המשך בעמוד 14)

הולך להיות פה קרב גדול

אודי נחשון

האם התוכנית הסודית של „הסנה" תצליח להכות את מועדון השקם? ענף ביטוחי הרכב עומד לפני התנגשות קולקטיבית. סוכני הביטוח לא אוהבים את זה. הלקוחות לא ירוויחו הרבה. בינתיים, הרבה מהומה

כוחות הביטחון מנסים לשלוט במצב ונערכים לקראת המתקפה שתנחת עליהם בשבוע הבא. „אנחנו יכולים להכניס את התחמושת בכל רגע", הזהיר אחד ממפקדי הכוחות המתגוננים. „הולך להיות פה קרב גדול", אמרו בחדר המלחמה של הכוחות התוקפים. משקיפים אומרים כי כל העניין מנופח ומדובר במלחמות מרומות. התחמושת עקרה.

לאחר כחודשיים של מאבקים משפטיים ועסקיים, תוך ירי קל של השמצות הדדיות, תיפתח בשבוע הבא מלחמת העולמות בענף הביטוח — „מועדון השקם" נגד חברת „הסנה". את הארטילריה הכבדה תקרים „הסנה", בניסיון למנוע מעבר של מבוטחי כוחות הביטחון מחברת „רותם אושיות", שבהסותה; לחברת „דולב" מקבוצת „הפניקס". מעבר זה צפוי בעקבות הסכם עליו חתם „מועדון השקם" עם חברת „דולב" לבטח את כלי הרכב של משפחות חברי המועדון במסגרת „דולב" — לאחר שקודם לכן הם היו מבוטחים במסגרת „אושיות". „הסנה" תפתח בשבוע הבא מסע פרסום ושיווק ענק כדי למנוע עריקה המונית של חברי „מועדון השקם" ל„דולב".

באמצע ספטמבר '86 הופעל הסדר חדש בענף הביטוח, שצמצם את אפשרויות החברות לתת הנחות חריגות על ביטוחי כלי רכב. ההסדר הופעל בעקבות התגברות התחרות בין חברות הביטוח, שעוררה חשש מפני התמוטטות חברות בגלל מתן הנחות חריגות שהן לא יוכלו לעמוד בהן. ביטוח חברי „מועדון השקם" היה בידי „אושיות" מ־1982, וזה גרם בזמנו לסילוקה מאיגוד חברות הביטוח, שכן החברות האחרות טענו שהיא העניקה הנחות חריגות. לפני כשנה הועבר תיק הביטוח של „אושיות" לחברת „רותם" מקבוצת „הסנה". „רותם" הבטיחה להמשיך לעמוד בהסכם עם השקם עד שיפוג תוקפו, אבל לאחר שהתברר כי עם הפעלת ההסדר החדש בספטמבר לא תוכל „רותם" לחדש את ההנחות למבוטחים — פנתה הנהלת השקם למספר מבטחים וביקשה הצעות אחרות. לבסוף, זכתה בתיק הביטוח הזה חברת „דולב" מקבוצת „הפניקס". לאחר שרשרת מאבקים בין ראשי „הסנה" ל„מועדון השקם", שהגיעו גם לבית־המשפט ולמפקח על הביטוח באוצר, הוסכם בין הצדדים כי ההסכם בין „מועדון השקם" וחברת „דולב" ייכנס לתוקפו ב־1 במארס 1987.

מיום ראשון הקרוב, כל אחד מחברי „מועדון השקם" יצטרך לבחור בין ביטוח רכבו באמצעות המועדון בחברת „דולב" לבין ביטוח הרכב מחוץ למועדון, בכל חברה שיבחר. מועד ההחלטה קשור למועד חידוש הפוליסה של כל אחד מחברי מועדון השקם — ואין במועדון השקם אחידות במועד החידוש.

...לא חנות מכולת

קבוצת „הסנה" אינה רוצה, כמובן, לאבד את מבוטחי כוחות הביטחון, וכדי לעזור להם להחליט היא החלה בשבועיים האחרונים לתפוס את עיניהם בשיטפון של מודעות קטנות בעיתונים, שהופיעו ברציפות כל כמה עמודים. „למבוטח כוחות הביטחון — ביטוח זה לא חנות מכולת. ביטוח לא מחליפים כל יומיים", קראו המודעות. משה אילת, חבר הנהלת השקם, אומר כי המודעות האלה מגוחכות. „המודעות האלה הן ללא תוכן. הן מפרנסות את חברת הפרסום ואינן משרתות את ציבור המבוטחים. לא ניגרר לסגנון זול של ויכוח. את מה שיש לנו לומר, נאמר בצורה מכובדת", אומר אילת. אבל בהנהלת „הסנה" אומרים, שהמודעות האלה היו רק לצורך חימום הקנה. המלחמה האמיתית תתחיל בשבוע הבא, וב„הסנה" מתייחסים לכך ברצינות ומגדירים זאת כ„סוד השמור ביותר במדינה כיום". „אנחנו נשארנו בארץ", אומרים ב„הסנה", „לא נסענו לקרנבל בריו, כמו ראשי 'הפניקס', וניתן להם קרב אמיתי".

„מועדון השקם" לא נשאר חייב. משה אילת מציג סקר שנערך בקרב חברי המועדון: „אמרנו להם, שעשוי להיווצר מצב שתהיה תחרות בין הסנה למועדון השקם — וקיבלנו אמון של 93 אחוז מהנשאלים, שאמרו כי ימשיכו לבטח את עצמם במועדון השקם, כיוון שהוא לא משרת אינטרסים זרים".

כאשר החלה הפרשה, עלה לדיון נושא הקולקטיבים בענף הביטוח. ב„הסנה" טענו, כי

„מועדון השקם" אינו קולקטיב כמו קולקטיב עובדי המדינה, למשל, ולכן אין הוא רשאי להעניק את ההנחות המירביות. בהנהלת השקם טענו, שראשי „הסנה" מנצלים את כוחם בענף כדי להפעיל לחץ על המפקח על הביטוח באוצר, שאמור היה לפסוק בעניין. המפקח, יהודה דרורי, הוא המאשר את התעריפים ואת מכנה ההנחות, וכך, למרות שאינו צריך לתת אישור להסכם בין

> **„אנחנו נשארנו בארץ", אומרים ב„הסנה", לא נסענו לקרנבל בריו, כמו ראשי 'הפניקס'. ניתן להם קרב אמיתי"**

„מועדון השקם" ל„דולב", יכול דרורי לקבוע בעקיפין את גורלו בשוק. במסגרת התעריפים החדשים בביטוחי הרכב, שייכנסו לתוקף ביום ראשון הקרוב, קבע דרורי כמה רמות של הנחות: בביטוח רגיל ניתן יהיה לזכות בהנחה של 22־25 אחוז, בקולקטיב רגיל — עד 30 אחוז, ובהיפר־קולקטיב — עד 38 אחוז. אבל ההחלטה המכרעת שקיבל בפרשה זו היתה, שמועדון השקם לא יהנה ממעמד של היפר־קולקטיב, כיוון שאין בו „יתרון כלכלי מובהק". יתרון כזה יש למשל לקולקטיב עובדי המדינה — שבו קיים מועד חידוש אחיד לכל החברים והפרמיה מועברת בתשלום מראש לכל השנה. משמעות ההחלטה היא, שחברי „מועדון השקם" לא יזכו בהנחות המירביות ושהפער בינם לבין המבוטחים הרגילים יגיע עד 5 אחוזים בלבד. זה יחול גם על „הסנה", אם החברה תקים מועדון במתכונת דומה לכוחות הביטחון או לכל קבוצה אחרת.

נגד קרטליזציה

בהנהלת השקם מותחים ביקורת חריפה על פעולתו של המפקח על הביטוח. משה אילת אומר: „אנחנו לא מוכנים לקבל קרטליזציה בענף, וזו הטענה שיש לנו לדרורי — תדאג לתקרת המחירים, אבל לא לרצפה. הוא דואג לרצפה מתוך דאגה לאינטרסים של חברות ביטוח אחרות. 'הסנה' ו'רותם אושיות' הן הקטליזטור של הקרטל, ואנחנו בעד תחרות חופשית".

גם ב„הסנה" לא מרוצים מהתעריפים שאישר דרורי. מנכ"ל החברה, אלפרד גולץ, אומר: „התעריפים שאישר דרורי מביאים אותנו לקו האדום, כי ביקשנו תוספת של 9 אחוזים, ודרורי השאיר את התעריף באותה רמה". דרורי טוען, שבקביעת רצפה לתעריפי הביטוח מנחה אותו הדאגה לחוסנן הפיננסי של החברות. באוצר חוששים, שאם תתפתח תחרות פרועה בין החברות, תוך הורדה דרסטית של תעריפים, עלולות להיות פשיטות רגל בענף — וכבר היו דברים מעולם.

אבל אילת ממשיך לטעון, כי בחמש השנים האחרונות עלו מחירי הביטוח של הרכב („מקיף") במונחים ריאליים ביותר מ־100 אחוז, והוא מאשים את המפקח על הביטוח, שהוא סומך ידו על נתונים מופרזים שמגישות החברות ומאשר

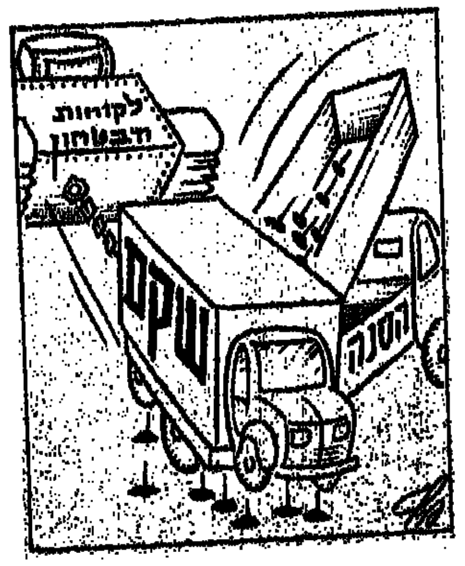

הסכמים קרטליים. בעניין הגדרת הקולקטיב הרגיל והגדול, אומר אילת, כי השקם יוכל להעביר את כספי המבוטחים ביום אחד. הוא גם אומר, כי אין לו כל מחויבות נצחית ל„דולב". „אם 'דולב' תעשה לנו תרגיל, עומדות בתור שתי חברות ביטוח אחרות, שמעוניינות לבטח את חברי המועדון. אנחנו שואפים להוריד את תעריפי הביטוח בישראל, ועל זה נילחם והמערכה תימשך. גם אם 'הסנה' תיתן תעריפים מקבילים לשלנו, בסופו של דבר נשבור את הרצפה כפי שעשינו בעבר", מבטיח אילת. ב„הסנה" אומרים: גולץ מכין לשקם הפתעות.

מן הצד צופים במלחמה סוכני הביטוח. הם אינם אוהבים קולקטיבים מכל סוג שהוא, כיוון שזה פוגע בהכנסות שלהם מעמלות התיווך.

בלשכת סוכני הביטוח מרוצים מההחלטה של דרורי להקטין את הפער בין מבוטחים רגילים לבין קולקטיב רגיל (כדוגמת „מועדון השקם"). יו"ר הלשכה, הרולד סטצן, אומר: „אני מאמין שרוב האנשים יעדיפו את הסוכן שלהם, שהם כבר עובדים איתו שנים, ולא ירוצו לקולקטיב שייתן להם הנחה נוספת של אחוזים בודדים בלבד". אבל אם תתפתח מלחמת קולקטיבים בין „הסנה" ל„מועדון השקם", סוכני הביטוח

> **„אני מאמין שרוב האנשים מעדיפים את הסוכן שלהם, שהם עובדים איתו שנים. הם לא ירוצו לקולקטיב שייתן להם הנחה נוספת של אחוזים בודדים"**

מבטיחים להישאר בתמונה. סטצן אומר: יש לנו אופציה לרשום את הקולקטיב שלנו. אנחנו יכולים לרשום קולקטיבים גדולים יותר מכל החברות האחרות. על בסיס אנשים שעושים ביטוח דרך הלשכה. אם תתפתח מלחמת מחירים, הלשכה יכולה להכניס את התחמושת בכל רגע.

הנפשות הפועלות

„מועדון שקם" הוקם ב־1981 כדי להעניק תנאים משופרים לגרעין הקשה של לקוחות השקם — צבא קבע, משטרת ישראל, משמר הגבול, שירות בתי הסוהר ושב"כ. מדובר ב־260 אלף בתי אב. חברי המועדון זוכים בהטבות כמו תנאי אשראי מועדפים, שירותי נופש בישראל, קייטנות לילדי החברים, כרטיסי בידור וגם שירותי ביטוח. בהנהלת השקם אומרים: אנחנו משמשים מעין ועד עובדים לקבוצה הזו.

„דולב", לשעבר חברת „אורי", נרכשה באמצע 1985 על־ידי חברת „הפניקס", אבל לא הופעלה מאז, ועתה זכתה באופציה לקבל נתח גדול משוק ביטוח הרכב — חברי „מועדון שקם".

קבוצת „הסנה" היא קבוצת הביטוח הגדולה ביותר בארץ. מנכ"ל „הסנה", אלפרד גולץ, אומר: „ב־1986 גדל חלקה של הקבוצה והגיע ל־35 אחוז מהשוק. התחלנו להפעיל תוכנית עסקית שמדגישה רווחיות בכל מחיר, נוותר על ביטוחים ועל עסקים ונוותר על גידול — רק כדי לשמור על רווחיות. נבנה את כל היחידות בקבוצה כמשק סגור, וכל יחידה תצטרך להוכיח רווחיות".

אבל הבטחתי לדרורי, שלא נעשה גליס".

ומה יקרה לכוחותינו? התעריפים כבר נקבעו, והחברות יעבירו את המאבק למישורים אחרים. ב„הסנה", כאמור, שומרים על התוכנית במוה. אבל רומזים כי בין השאר יכוונו את המתקפה שלהם לתחום השירות ללקוחות. בהנהלת השקם מתכוננים לבלום עריקות, וגם שם ישלפו, ככל הנראה, שפנים חדשים. או כוחותינו ירוויחו משהו? ירוויחו קצת, אולי.

קשר כפול

אפי לנדאו

המערוך והצד האפל של העיתונות

חוה יערי ואביבה גרנות רצחו את מלה מלבסקי בכוונה תחילה... מאסר־עולם. לפני חודש ומחצה, 15.1.87, הסתיימה דרמה אישית ותקשורתית אשר בעידודים של כלי התקשורת הסעירה את הציבור במשך כעשרה חודשים. „ההצגה הטובה ביותר בעיר", כינו מספר עיתונאים את ההתפתחויות הדרמטיות בבית המשפט המחוזי בתל־אביב. אולם, החגיגה התקשורתית, שחרגה מעבר לגבולות הטעם הטוב והאתיקה העיתונאית, החלה לפני־כן, בעת החקירה. אהוד יערי, בעלה של חוה, עיתונאי ידוע, כתב במכתב לעמית במקצוע, כי עכשיו „הוא מגלה את הצד האפל של העיתונות בארץ". על כך, על הצד האפל, רצה לכתוב העיתונאי גבריאל שטרסמן מ„מעריב". המו"ל רצה יותר. כך נולד „המערוך" (כנרת, 1987) — פרשת הרצח של מלה מלבסקי, שיצא לאור השבוע.

כאמור, הנושא התקשורתי היה המניע המקורי לכתיבת הספר. אולם, מבין 316 עמודי הספר, רק 33 עוסקים בהיבט התקשורתי. ואלה מוצנעים איי־שם בעמודים החותמים. בפרקיו אחרים של הספר מגולל שטרסמן את שלבי הפרשה, ממציאת הגופה של מלבסקי על־ידי הפרוצה קתי גתן, החקירה הראשונית שהגיעה למבוי־סתום, פריצת הדרך. מעצר שתי החשודות, חקירתן והמשפט. למי שאינו מצוי בפרטי הפרשה, כאלה שלא עקבו בדקדקנות אחר הפרסומים, מהווה הספר מסמך דוקומנטרי ואנושי מרתק.

המחבר שהינו עורך בכיר בעיתונו, משפטן, מרצה בתחום העיתונות ואומבודסמן של „מעריב", נכח בנאמנות בכל ישיבות המשפט, וקיבל לידיו את כל הפרוטוקולים, תרשימי החקירה והציתותים למכשירי הטלפון של הנאשמות. העבודה, כך נראה, הייתה רבה ביותר. עובדה זו, כמו הלחץ של המו"ל להוצאה מהירה של הספר סמוך למתן פסק־הדין, גרמו לשגיאות דפוס והגהה מרובות מן הרגיל — עובדה הפוגמת באיכותו המהודרת של הספר.

• • •

„העיתונאים" — מספר שטרסמן — „חשדו כי שאני כותב ספר. הרי ישבתי בישיבות, לא רשמתי ולא פירסמתי בעיתון". והוא המשיך: „הספר היה כתוב בעיקרו שבועיים לפני מתן פסק־הדין. היה צריך רק ללחוץ על כפתור ולהעלותו על מסך המחשב".

„האם פסק הדין הפתיע אותך? זה הפסק שאתה היית נותן?"

„מבחינה עובדתית, לא היו כמעט דברים שנויים במחלוקת. למעשה, הן סיפרו את הכל. השאלה הייתה יותר משפטית. לולא מצאו את הנאשמות אשמות ברצח הייתי מאוד מתפלא. הבעייה הייתה הוכחת הכוונה הפלילית. משמע: רצח או הריגה".

„האם הספר, שיצא לאור עתה, בעוד הליכי הערעור בבית־המשפט העליון בעיצומם, אינו מהווה בעייה של סוביודיציה?"

„אין בו דבר העלול להשפיע על מהלך הערעור או תוצאותיו".

„נניח שאחת מהן, יערי או גרנות, תזוכה..."

„ספרים רבים בעולם נכתבו לאחר שלבים ראשונים של משפט. ברגע שיש פסק־דין אני זכאי להשתמש בביטויים של בית המשפט, שם נקבע שהן רצחו. יש לי גם בסיס להגיד זאת. הן סיפרו את הסיפור בעצמן. בוא נניח שיגידו שהכל היה כפי שהן סיפרו, אך ייקבע שזה לא רצח אלא הריגה... הסיפור לא ישתנה. יש גם משפט קסטנר־גרינוואלד. שלום רוזנפלד מ„מעריב" כתב ספר על מאחור יותר היה זיכוי בעליון. מישהו אמר אז שהספר לא צריך היה להיכתב?"

„בוא נעבור לתפקיד שמילאה התקשורת בפרשה. אתה מסכים עם אהוד יערי — ציטוט מתוך ספרך — כי נתגלה כאן הצד האפל של העיתונות?"

„אני בהחלט מסכים עימו. זו לא הייתה שעתה היפה של העיתונות".

• • •

כאן משמיע שטרסמן הערה משמעותית לגבי התפקיד ה„פעוט" אותו מילאו אלה שהדליפו לעיתונאים. בספר הוא מצטט דברים שנכתבו במדור זה (31.1.86) על ההדלפות המגמתיות של עורכי־הדין וחוקרי המשטרה לעיתונאים מסוימים. שטרסמן מראה בספר, שפרסומים מסוימים אז, שהיו מנוגדים לכללי האתיקה העיתונאית, מקורם יכול היה להיות רק בקרב חוקרי המשטרה. משטרת מחוז תל־אביב נקטה אז מדיניות קשוחה של חוסר־תגובה. עיתונאים שביקשו לאמת מידע שהודלף להם — לא נענו. אולם המשטרה דלפה ככברה. ויעידו על כך עתה תרשימי החקירה המתפרסמים בספר והפרסומים המקבילים בעיתונות. גם עורכי־הדין, כפי

גבריאל שטרסמן. החבר'ה חשדו בי שאני כותב ספר.

שהעידו בפני עיתונאים שעסקו בפרשה, לא טמנו ידם בצלחת — דבר המנוגד לכללי האתיקה של לשכת עורכי־הדין.

מי שהיה אז היועץ המשפטי לממשלה, פרופ' יצחק זמיר, הורה למפכ"ל המשטרה לחקור בדבר. סנ"ץ אמנון שאלתיאל מהיחידה הארצית לפשעים חמורים מונה לבדוק את מקור ההדלפות ואת החשד שעיתונים עברו במקרה זה על החוק. בין היתר, התבסס שאלתיאל על הדברים שפירסמתי במדור זה על הכיסוי התקשורתי של חקירה זו. כמו כתבים לענייני פלילים ועורכי עיתונים, זומנתי אף אני לחקירה.

התוצאות היו, ניתן לומר, צפויות. המקור להדלפות, לפי שאלתיאל, היו עורכי־הדין של החשודות, בני משפחה ואורחים הקשורים לפרשה. חוקרי המשטרה יצאו נקיים מהעניין. על־כך כותב שטרסמן בספרו: „עיון חוזר בידיעות שנתפרסמו בימים ההם מגלה, כי לרוב הכתבים היו מקורות מהימנים מאוד בחוגי החוקרים". עיון דומה יכול היה לעשות גם סנ"ץ שאלתיאל...

אותו חוקר המליץ — וזמיר סמך את ידו על־כך והעביר זאת לפרקליט מחוז תל־אביב, אהרון שדר — להעמיד לדין את עורכי „ידיעות אחרונות" ו„חדשות", בחשד כי עברו עבירה של סוביודיציה. שדר, הגם שאינו חשוד באהדה יתרה לעיתונות ולעיתונאים, לא עשה עד־כה מאומה בעניין. זמיר אף ביקש משדר לבדוק, אם העיתונים לא עברו על חוק הגנת הפרטיות. שטרסמן, בפרק על התקשורת, מדגיש נושא זה ואומר בריש־גלי, כי עיתונים, כולל „מעריב", עברו על החוק. ב־23.2.86 פורסם ב„מעריב" דו"ח אומבודסמן־שטרסמן, המבקר חריפות את עורך העיתון, עידו דיסנצ'יק, על פרסום ב־18.2.86: „בפרסום 'עדות חוה יערי על יחסיה האינטימיים' שגה העיתון הן מבחינת חוק הגנת הפרטיות, הן מבחינת חוק בתי המשפט והן מבחינת תקנות האתיקה של מועצת העיתונות; פרט לסיפוק המכורים לרכילות לא הייתה לכך הצדקה".

אם לגבי חוק הסוביודיציה ונחיצותו קיים ויכוח, אף בין שופטים, הרי חוק הגנת הפרטיות תואם, בדרך־כלל, את כללי האתיקה של מועצת העיתונות. אולם, במועצת העיתונות רק מדברים. היא חסרת שיניים ועיתונאים רבים חסרים את רגש הכבוד הראוי למוסד מעין זה. התוצאה נראית היום בשטח. חוק איסור פירסום שמות חשודים, עוד נדבך להגבלת חופש העיתונות, נראה כבר באופק. □

הזרועות הארוכות של בלס

גם עתונאים נכוו בו.

פרשת בלס, המתבררת עתה בבית־המשפט המחוזי בתל־אביב, שולחת זרועות ארוכות גם לעבר חוגי העיתונאים. בספטמבר '86 פורסמו בעיתונים ידיעות על מעורבותם של עיתונאים בעסקי בלס. דובר על דוד ליפקין מ„מעריב" ואברהם דישון מ„ידיעות אחרונות", שעשו עבודות בדיקה וייעוץ עבורו בשנים 1984 ו־1985. ועדת האתיקה של אגודת העיתונאים בתל־אביב, בראשותו של רפי אמיר, החליטה ליזום בדיקה בעניין.

באותה עת, דישון היה מושעה מהאגודה לששה חודשים, לאחר שעבר על תקנון האתיקה עקב קשריו עם חברת מאגרי טכנולוגיה. בינתיים הפסיק גם את עבודתו ב„ידיעות". ועדת משנה (אמנון גרב מ„קול ישראל" ודורית גפן מ„על המשמר") דנה בעניינו של ליפקין — כתב ועורך כלכלי בכיר בעיתונו. זה לא הכחיש את המידע שהציגה בפניו הוועדה. ליפקין קיבל מבלס כ־8500 דולר עבור חוות־דעת על כדאיות רכישת העתון הכלכלי „גלובס", חברות ביטוח וחברות מסחריות. בין היתר, בדק ליפקין את חברת „רנות" הנמצאת עתה בהליכי פירוק.

סעיף 8 בתקנון האתיקה של מועצת העיתונות אומר: „לא יקבל עיתונאי, במישרין או בעקיפין, טובת־הנאה העלולה להשפיע על אופן כתיבתו או עריכתו...". „אף־על־פי שהיה ברור, כי מעשיו של ליפקין עמדו בניגוד לאמור בסעיף זה, שוכנעו חברי הוועדה שהעיתונאי לא נתן ולא התכוון לתת לבלס כל תמורה עיתונאית. לכן הומלץ על עונש קל יחסית: 300 ש"ח קנס למטרות צדקה. חברי ועד האגודה, שהיו בדעה שהעונש אינו חמור דיו, החליטו, נוסף לקנס, להשעות את ליפקין מחברות באגודה למשך שלושה חודשים.

ב„מעריב" עדיין לא מגיבים. „המכתב מהאגודה עדיין לא התקבל" — נאמר לי. עוד לפני הבירור בוועדת האתיקה, בעקבות הפרסומים, ערך עידו דיסנצ'יק, העורך, בירור משלו ונזף בליפקין חמורות.

ליפקין עצמו ממשיך לעבוד כרגיל ושותק. בתשובה לשאלה אם יערער על החלטת ועד האגודה אמר: „העניין נמצא בבדיקה". ל„חדשות" אמר בעבר, „יעצתי לו רק בענייני 'גלובס'. בלס ביקש ממני לבדוק עבורו את מצב העיתון. בדקתי את מצבו ואמרתי לו שלא כדאי להיכנס לעסק. אחר־כך דיברתי עם בלס עוד כמה פעמים, אך אף פעם לא בנושא שוק ההון הישראלי".

אברהם דישון עזב, כאמור, את עבודתו ב„ידיעות אחרונות", בעקבות הפרשיות בהן הסתבך. השעייתו הסתיימה לפני כחודש ועתה נשלח אליו מכתב בו הוא מתבקש להבהיר אם הוא רואה עצמו עדיין כחבר אגודה. אם תשובתו תהיה חיובית, הוא צפוי לבירור דומה לזה שעבר דוד ליפקין.

נראה שאין משפט יותר קולע לעניין בלס מאשר זה שכתב השבוע שלמה לשם, דובר התק"ם, במוסף „קיבוץ": „כל מי שבא במגע עם דוד בלס נכווה, נחשד ושמו מוכפש".

טפטופי כנסת

מוטי בסוק

סופרים לאחור

ה משברים מערך־ליכוד, בשלושת השבועות האחרונים, באו ברצף, בזה אחר זה: משבר התק"ם־התנחלויות, פרשת השעון של פרס, וכעת משבר הוועידה הבינלאומית.

הממשלה והקואליציה יצאו שלמות גם מסדרת ההתנגשויות האחרונה. אולם בניגוד להרבה משברים קודמים, דומה כי הפעם אכן החלה הספירה לאחור לקראת הבחירות. שכן בניגוד לעבר, הפעם נראו בתמונה גם הרבה מכות חזקות, אישיות ומאוד מעליבות, גם מתחת לחגורה. כך למשל טען המערך, כי השלום אינו מעניין את שמיר וכי הדבר היחיד המעסיק את רה"מ, זו ועידת חרות. ואילו הליכוד מצדו הסביר, כי מובראק, לפני שהוא נפגש עם פרס, צריך להתעניין אצל בכירים במערך, מה ערך יש להבטחות שר החוץ.

במשבר הפעם חשפו המערך מצד אחד, והליכוד מהצד השני, שנאה אמוציונאלית ארוכת שנים למחנה היריב. רגשות ומשקעי עבר, אותם ניסו שתי הגדולות להסתיר בכל משברי העבר, פרצו הפעם במלוא עוזם. והדבר בא לידי ביטוי בדברי ח"כים מהליכוד נגד הקיבוצים, מצד אחד, ובדברי ח"כים מהמערך נגד ההתנחלויות, מהצד השני.

את היריבויות הפוליטיות הרציונאליות הצליחו המערך והליכוד, פרס ושמיר, לרסן בשנתיים וחצי האחרונות לטובת ממשלת האחדות הלאומית. אולם כאשר היריבות עלתה על פסים אלו, קשה מאוד לראות, מי יעזור לממשלה הזו להמשיך עוד כעשרים חודש, עד לתאריך הקבוע בחוק לבחירות הבאות.

מעניין, למרות ההיסתפות הנמרצת לעבר

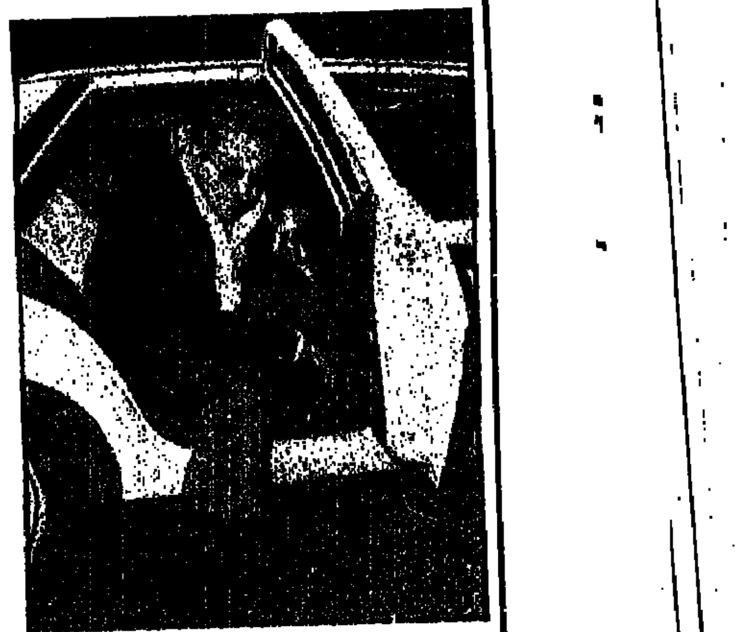

עזר וייצמן

הקדמת הבחירות, אין היום מפלגה בכנסת שתאהב את הסיסמה בחירות עכשיו. יתר על כן, גם המערך וגם הליכוד, לא כל שכן הסיעות הקטנות, מודות בפה מלא, כי בחירות עתה הן עבורן כמעט אסון.

כל הסקרים שעשה המערך בשנתיים וחצי האחרונות, ולא רק המערך, מצביעים על תיקו בין שני הגושים הגדולים גם בבחירות הקרובות. במערך מצפים בכליון עיניים לסיום ועידת חרות, מתוך תקווה כי ההתגוששות הפנימית בין המחנות השונים, ההתעירטלות קבל עם וציבור, תטה שניים־שלושה מנדטים ממפלגתו של שמיר למפלגתו של פרס. שניים־שלושה מנדטים אלו הכרחיים לגוש המערך, לשם הקמת ממשלה צרה בראשותו של שר החוץ דהיום. בינתיים לא ברור עדיין מתי ואם תתקיים ועידת חרות. רבים וטובים במערך טוענים כי הקדמת הבחירות רק תלכד את השורות בליכוד, וגם בליברלים, נגד האויב המשותף. לפיכך אין להזדרז. אין להקדים את הקץ. אין "לפוצץ" את הממשלה. יש להמשיך ולאכול צפרדעים, ובעיקר להמתין בשקט, עד שהליכוד יעשה את העבודה למערך. או כפי שאמר השר שחל: אצלנו המלחמות הפנימיות נמשכו עשר שנים. אין שום סיבה שזה לא יקרה עכשיו לליכוד.

מרבית שרי המערך, כולל יצחק רבין, יצחק נבון, ארבלי־אלמוזלינו, נחומקין, יעקבי, וכן מזכ"ל המפלגה עוזי ברעם, מתנגדים להקדמת הבחירות. שני הדוחפים העיקריים ל"פיצוץ" הממשלה הם, מסיבות ידועות השר עזר ויצמן, ומסיבות פחות מובנות השר שחל. שר החוץ שמעון פרס, שלעמדתו חשיבות רבה, מתנדנד בין שני המחנות. פרס מבין ויודע כי למערך סיכויים מעטים לגרוף את הקופה בבחירות המוקדמות. מאידך, הוא נפגע השבוע קשות מהתקפות הליכוד, שכמעט כולן כוונו לבטן הרכה שלו. בעיקר נפגע מ"מ רה"מ מההתקפות

משה שחל

האישיות של רה"מ יצחק שמיר. מקורבי פרס ידעו השבוע לספר כי שר החוץ הקפיד על מערכת יחסים תקינה עם שמיר, כשהוא היה רה"מ. עתה גומל לו זה במטבע אחר לחלוטין.

גם בליכוד לא ששים עתה להקדמת הבחירות. מי שעקב בשבועות האחרונים מקרוב אחרי ההתגוששות מערך־ליכוד, שם בוודאי לב כי מישה ארנס שתק כל הזמן, אריק שרון התאפק ושתק, ודוד לוי, שלא כדרכו, הסתפק באמירה בודדת פה ובאמירה בודדת שם. את עיקר הנטל במתקפה על המערך ובמגננה מפני חבטות פרס, אדרי וחבריהם, נשאו רה"מ, השרים והח"כים במחנה שלו.

שמיר מעוניין מאוד לסיים את הקדנציה שלו כראש ממשלת האחדות הלאומית בנובמבר 1988, ואחר־כך לרוץ לכנסת השתים־עשרה בראש רשימת הליכוד. הוא מבין כי התנאי להגשמת החלומות עובר דרך ועידת חרות. בחודשים האחרונים פועל מחנה שמיר במרץ לקביעת תאריך וסדר־יום מוסכם לוועידה. מתוך ידיעה כי כל עוד ראש המחנה עומד בראשות הממשלה, ההצלחה בוועידה מובטחת. דוד לוי רוצה לעמוד בראש הליכוד בבחירות הקרובות. לחילופין הוא מסכים, כי תמורת ויתור על ראשות הרשימה בבחירות, הוא ייקבע בוועידה כיורשו של שמיר. לכך מתנגדים בתוקף גם שרון וגם ארנס.

כל ראשי המחנות מעוניינים בוועידה קרובה. התנאי שלהם: שהם ייצאו ממנה נשכרים. כל הארבעה מתנגדים לבחירות עכשיו. בטענה כי חרות מחד גיסא והליברלים מאידך גיסא, נמצאים עתה בלב לבם של סכסוכים פנימיים קשים מאוד, הבודיפים הרבה חומר נפץ.

מפ"ם, המפד"ל, אגו"י, שינוי, ש"ס, פאג"י והמתקדמת נמצאים עתה אם בתקופה של שידוד כוחות, אם בתקופה של בניית מפלגה, ואם בתקופה של חילופי משמרות. כולן כאחת היו רוצות כי הבחירות אכן ייערכו במועדן, בעוד עשרים חודש, בתקווה שעד אז ישלימו את בניית כוחן ואת היערכותן החדשה לקראת המבחן החיצוני.

כסאות מוסיקליים

"תוך שבועיים מיום התפטרותי, אם העניינים לא יזוזו, תתכנס מועצת חכמי התורה כדי להחליט על פרישת ש"ס מן הקואליציה".

מאז אמר הרב פרץ דברים אלו עברו כבר חודשיים. הציבור שכח את שר הפנים לשעבר, מועצת החכמים כמובן שלא התכנסה, וש"ס ממשיכה לשבת בקואליציה. עד ה־31 במרס, הכנסת תאשר את תקציב המדינה, ולש"ס חשוב מאוד לשמור על האינטרסים הכלכליים שלה.

בינתיים, ובישראל אין יותר קבוע מהזמני, ממשיך רוני מילוא, סגן השר במשרד רה"מ, לנהל את משרד הפנים. רוני אוהב את התפקיד, אבל בש"ס לא אוהבים את רוני.

ראשי התנועה חרקו שיניים כשמילוא בישר לכנסת כי גם השנה יהיה שעון קיץ. בש"ס אומרים כי סגן השר מעדיף בצורה בוטה עיריות שראשיהן אנשי ליכוד, על חשבון רשויות מקומיות שראשיהן משתייכים למערך או למחנה הדתי. הרב פרץ ואנשיו כמעט ובלעו את הלשון, כשמילוא טען כי בתי־כנסת ומיקוואות אינם נמצאים בתחום ההתעניינות שלו. ראשי החרדים מצפים בחשש לסיום שמיעת ההתנגדויות לבניית איצטדיון כדורגל בינלאומי בירושלים.

ליכוד בשלט־רחוק

מי מנהל את הסיעה הגדולה בכנסת הליכוד? תמהו ביום שני ושלישי רבים מחברי הכנסת.

והיתה סיבה לתמיהה, שכן שני ראשי הסיעה ושני ממלאי מקומם לא נראו בבניין המחוקקים של מדינת ישראל. יו"ר הסיעה ויו"ר החטיבה הליברלית, שרה דורון, מחלימה בביתה בת"א משבר באגן הירכיים. היא תחזור לכנסת רק במושב הקיץ. יו"ר סיעת חרות חיים קופמן, שוב שוהה בחו"ל, הפעם בארה"ב.

ממלא מקומו של קופמן, דן מרידור (חרות), החליט כי יותר מדי זמן הוא לא נשם אוויר חו"ל, וקפץ לבריטניה הגדולה. והיכן היה פייסי גרופר (ליברלים) ממלא המקום השני? יחד עם עמיתו לליכוד, יגאל כהן, ועוד נוסף. גרשון שפט מהתחיה, סיירו השלושה על סטי"ל של חיל הים, במשך כמה ימים, בחופיה הקרובים והרחוקים יותר של ישראל.

ובכל אופן מי ניסח לליכוד ביום שני את ההודעה הרכה נגד פרס והמערך וביום שלישי את ההודעה המאוד חריפה? מתברר, כי אפשר לנהל סיעה ולנסח הודעות גם באמצעות שלט־רחוק. מאחורי שתי ההודעות, ומאחורי הטאקטיקה של חם וקר, עומדת שרה דורון.

בשבוע שעבר נערכה שיחת נפש ממושכת בין "המרוקאים": דוד לוי מהליכוד והרב פרץ. השיחה עסקה בנושאים חמים. סגן רה"מ, איש המחנה האחר בחרות, בדק אם הדופק כשר לשובה של ש"ס לממשלה. שר הפנים המתפטר התלונן על מילוא.

השבוע החליט מילוא לפצות את ש"ס. הוא

רוני מילוא

הודיע לספרדים החרדים, כי יפנה עבור סגן השר שלהם, רפאל פנחסי (עבודה ורווחה), מקום בכותל המזרח של הכנסת. נראה כי לפנחסי הדבר חשוב.

כל עוד היה יצחק פרץ שר בממשלת ישראל, ישב פנחסי בכנסת, בשורה הראשונה בגוש המרכזי, הוא גוש הסיעות הקטנות. עם התפטרותו של מנהיג ש"ס עבר המקום לשר הפנים לשעבר. פנחסי נאלץ לנדוד עד לשורה השלישית הרחוקה כדי להיבלע שם בין ריע ושפט. השבוע הודיע סגן השר מילוא לסגן השר פנחסי, כי הוא מוכן להחליף עימו מקומות. פנחסי ישב אפוא בשורה הראשונה של הליכוד, מיד אחרי שולחן הממשלה. בקצה הימני, על יד דוד מגן. □

תיקון טעות

ב"טפטופי כנסת" מהשבוע שעבר נפלו שתי טעויות מצערות בראיון עם מאיר וילנר. במקום "בבריה"מ מתחוללות תמורות בכל התחומים כל השנים. התמורות הן בבסיס המשטר הסוציאליסטי ועקרונותיו", צריך להיות כתוב "התמורות הן בפירוש האידיאולוגיה הסוציאליסטית ועקרונותיה". וטעות נוספת. במקום "יש הרגשה שצריך לעשות יותר, כדי למנוע את אופציית השלום", צריך להיות כמובן "כדי לעודד את אופציית השלום".

שריף בעיירה

בעיירה עובידיה, הנמצאת בין בית־לחם לים המלח — כתב ה"וול סטריט ג'ורנל" ב־9.12.86 — מסתובב ופועל יהודי, חובש כיפה ונושא רובה, המכונה "אבו נארר". האיש דובר ערבית טובה. הוא מפקח על תושבי העיירה ובמיוחד על צעיריה. כך, למשל, קובע הנ"ל מי יקבל רשיון נהיגה ומי יורשה לצאת לירדן.

הידיעה בעתון הניו־יורקי הקפיצה את אלוף (מיל.) וח"כ המתקדמת מתי פלד. "מי הוא אדם זה ומה מקור סמכותו?" שאל את ידידו הוותיק, שר הביטחון יצחק רבין.

ורבין בתשובתו, כתב, לא יאומן, "האיש הנזכר בשאילתא נמנה על עובדי שירות הביטחון הכללי" (השב"כ).

"אבו נארר" הוא שב"כ, נקודה.

מי שקפץ ממקומו, וסבור כי בדיתי את הסיפור מדמיוני, מוזמן להביט בתצלום

לכבוד

הקריה, שבט תשמ"ז

פבר' 1987

591

יצחק רבין

שר הבטחון

פופ שופ

ג'קי, 1965

"אני מאמין בחיים בחדר אחד ריק, ובו מיטה, מגש ומזוודה", כתב אנדי וורהול, מי שהפך את הקוקה־קולה, את הקומיקס ואת קופסת השימורים האמריקנית לסמל של אמנות ■ אמריקה שלו, עכשווית מאוד, פלסטית, מוטבעת בחותמו, עוד תתגעגע אליו

חנה איש־הורביץ, ניו־יורק

א יש שנראה כמו רוח רפאים, בעל פרצוף חיוור ופאה בצבע כסף, היה מופיע מדי פעם על מסך הטלוויזיה, כשהוא מטייל ומושך אחריו כלב תחש קטן: הוא היה מציץ בצופים וממשיך בדרכו, כמעט מבלי לומר דבר. ההופעה היתה מלווה דברי פרסומת למוצרים שונים, ממחשבים עד מצלמות, מכוניות ומשקאות חריפים. האיש היה אנדי וורהול, "נסיך" אמנות ה"פופ", אחד המפורסמים והשנויים במחלוקת באמני דורנו, שנפטר בסוף השבוע שעבר בבית־חולים במנהטן, כשהוא בערך בן 58. ההופעה בתשדירי פרסומת היתה רק אחד מהעיסוקים הרבים שהוא נהנה לעסוק בהם.

גילו המדויק של וורהול אינו ברור, וגם באשר לרקע המשפחתי שלו קיימות גירסאות שונות. לפי הגרסה המקובלת ביותר, נולד וורהול אי־שם בפנסילבניה, למשפחה ממוצא צ'כוסלובקי בשם וורהולה, ואביו היה כורה פחם.

בשנת 1949 סיים אנדי וורהול את לימודיו בקרנגי אינסטיטיוט אוף טכנולוגי. הוא זינק לניו־יורק, החליף את שמו מוורהולה לוורהול, והתחיל לשרטט דגמי נעליים עבור יצרן אופנתי. לאחר מכן עבר לבתי עסק יוקרתיים כמו טיפאני ובונוויט טלר, לירחוני האופנה "ווג" ולעוד מגזינים ועתונים. עד מהרה זכה וורהול להצלחה ולכסף, אך חיפש דרך לעבור לציור אמנותי. בשנת 1960 צייר תמונות שהיו מבוססות על סדרות של קומיקס וביניהן סופרמן, ועל בקבוקי קוקה־קולה. אך לא מצא גלריה שהייתה מוכנה להציג אותן. בין המסרבים היה ליאו קסטלי, בעל גלריות ניו־יורקי חשוב. וורהול הצליח לפרוץ לניו־יורק רק לאחר תערוכה שערך בגלריה פרוס בלוס אנג'לס, בשנת 1962, שם הציג את קופסת המרק של קמפבלס, שהייתה לאחד מסימני ההיכר של אמנותו. בשנת 1964 התקבל וורהול על־ידי קסטלי. קסטלי, המייצג את האמנים האמריקנים העכשוויים מהשורה הראשונה — רוי ליכטנשטיין, רוברט ראושנברג וג'ספר ג'ונס, ייצג את וורהול עשרות שנים, עד מותו. בשבועות האחרונים מוצגת יצירה של וורהול (מונה ליזה) בתערוכה רטרוספקטיבית בגלרייה ליאו קסטלי בגרין סטריט.

בסוף שנות השישים הגיע וורהול לשיא הצלחתו האמנותית והחברתית. הוא היה לחביב החברה הגבוהה של ניו־יורק וצייר את דיוקניהם של העשירים והמפורסמים. גם הציבור הרחב, לאחר ששבר את מחסום החשד, כי וורהול מתעתע בו, התחיל לאהוב אותו.

המחזורת ירתה ופצעה

בשנת 1968 ירתה בוורהול אחת מהמחזורות שלו וגרמה לו פציעה קשה. עברה שנה עד שהחלים, חזר לפעילות אינטנסיבית, והמשיך להנציח דמויות מעולם הפוליטיקה והבידור בצילומי ענק או בהדפסים על מסך משי. באותה תקופה התחיל להוציא לאור את המגזין "אינטרביו". הסטודיו של וורהול, עם קירות בצבע כסף, שוורהול כינה אותו "בית החרושת", שהיה עד אז פתוח לחסרי בית ולארחי־פרחי, נשמר מאז פציעתו באמצעי ביטחון קפדניים, ורק אנשי החברה הגבוהה וחוג הסילון הורשו להיכנס אליו.

אנדי וורהול ראה באמנות מקור לכסף ולפרסום. "הצלחה בעסקים" אמר, "היא מסוג מרתק מאוד של אמנות". האמן, המתואר כביישן, עשה כל מה שאפשר כדי להדהים, להתבלט ולמשוך תשומת לב. היה מרבה להשמיע אמרות אבסורדיות ומבריקות, שהיה בטוח כי יצטטו אותן, הירבה לערוך מסיבות ולבלות במועדוני־לילה יוקרתיים ואפילו הקים דיסקוטק בניו־יורק. "אינטרביו", הירחון שוורהול הוציא לאור מאז 1969, היה ייחודי בכל המובנים: חריג בגודלו — ארבעים ס"מ על עשרים ושמונה ס"מ, וחדשני בהרכבה, ובו שילוב של פרסומת ושל

אנדי וורהול עם אחת מיצירותיו המפורסמות ביותר – מרלין מונרו, 1971

מדיה, של אופנה ושל אמנות; עיתון בו הדגש הוא על העיצוב, צילומי הפרסומת שבו מרהיבים, ועיסוקו באנשי החברה הגבוהה.

וורהול שלח ידו בסוגי אמנות שונים ומגוונים והפך אותם על פיהם: ציוריו נראים כאילו צוירו באמצעות מכונה, ופסליו נראים כאילו ירדו מקו ייצור תעשייתי. בשישה סרטי קולנוע שהפיק וביים, כמעט שום דבר לא נע. הסרטים קיצוניים מאוד: בסרט אחד, שנמשך שמונה שעות, נראה אדם ישן; בסרט אחר, שנמשך ארבעים וחמש דקות, נראה שחקן אוכל פטריות, ובסרט שנקרא "זבל", נראים אנשים מסתובבים בווילה מפוארת ומדברים ביניהם, ללא כל התפתחות עלילתית. סרט זה צולם בצבעוניות מיוחדת, בצבעים ירוקים משונים, ויש בו סמלים הומוסכסואליים.

גם מפעילות מוסיקאלית לא משך אמן הפופ את ידו. הוא יזם והפיק פעילויות מוסיקאליות שונות והקים את להקת הרוק "דה וולווט אנדרגראונד", THE VELVET UNDERGROND. וורהול גם כתב ספרים, בהם ספרי צילום. ספר הצילומים "אמריקה", שיצא לאור לפני כשנה, מלווה דברי הגות משעשעים שלו.

תפוחי־אדמה במיטה

בשנת 1975 יצא לאור הספר "הפילוסופיה של אנדי וורהול" ובו אוסף של הצהרות וטענות על אהבה, אמנות, תהילה, זמן, מוות ועוד. "אתה לא יכול להתווכח עם פנקס הטיוטות שלך", כתב בספר. בפרק הדן באהבה הוא אומר "אנשים צריכים להתאהב בעיניים עצומות: עצום את העיניים, אל תסתכל". בפרק כלכלה: "אני מאמין בחיים בחדר אחד ריק, ובו מיטה, מגש ומזוודה... כל מה שעושים במיטה הוא יותר זוהר, אפילו קילוף תפוחי־אדמה". בפרק "מוות" יש רק פסוק אחד: "אני מצטער לשמוע על כך, אני פשוט חשבתי שהדברים מכושפים ושזה לעולם לא יקרה".

בשכונת סוהו הבוהמית שבדרום מנהטן פתח וורהול לאחרונה חנות, יחד עם קיית הרינג — אמן צעיר, שנחשב למלך ה"גראפיטי". "פופ שופ", חנות מקושטת מאוד וגדושה בחפצים שונים, ובהם חולצות טריקו ועליהן ציורים של קיית הרינג, או כובות ופוסטרים שעליהם ציורים של שניהם.

את שנות השמונים מאפיינת פעילותו של וורהול כמדריך וידיד של אמנים צעירים, בעיקר כאלה שיצאו מחוג הגראפיטי, כמו קיית הרינג וז'אן מישל בסקיאט, אמן שחור ומוכשר. עם בסקיאט שיתף פעולה בסדרת ציורים, שבהם לא השתמש בטכניקות שיכפול מכניות, אלא לראשונה זה שנים רבות צייר ציורים אינדיבידואליים. ביום שבו אושפז, היה וורהול אמור לדגמן בפני סטודנטים בניו־יורק אקדמי אוף ארט, מוסד שהוא סייע בהקמתו. ידידו, אספן אמנות, אמר עם היוודע מותו: "כל אדם שבא ללמוד אמנות בניו־יורק, הוא תלמיד של אנדי וורהול".

וורהול היה הומוסכסואל, אך שמר על צניעות ולא ביטא כלפי חוץ את נטיותיו ואת חברויותיו האינטימיות. הוא היה משוגע לבריאות, זלל ויטמינים, נועץ בתזונאים והתעמל מדי יום ביומו. היתה לו אחוזה גדולה, ושטחי אדמה נרחבים, והוא התגורר לבדו בבית פרטי ברחוב 66 האלגנטי בצפון מזרח מנהטן. היה איתו כלבלב קטן, שהוא היה לוקח איתו למסיבות ומבלה שעות כשהוא מדבר אליו, בעת שזה מלקק את פניו. האישה היקרה לו היתה אמו, ג'וליה. □

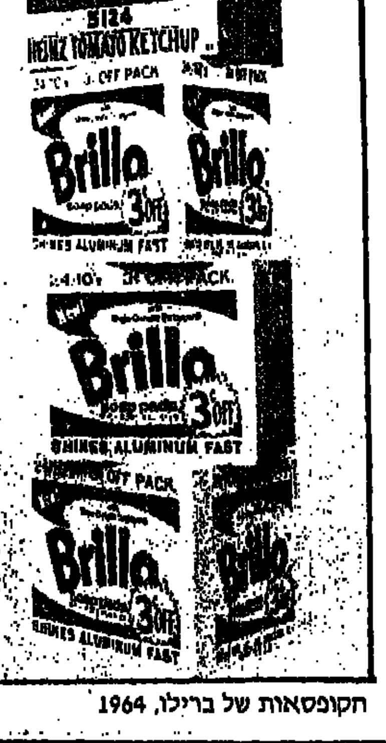

הקופסאות של ברילו, 1964

קופסת המרק של קמפבל, 1964

פוקוס אישי

צבי טימור

אין לו? יש לו!

בין מטיפי המוסר המקצועיים, קיימים שני סוגים. הסוג הראשון והבלתי מזיק הוא כמו ח"כ וירשובסקי, אשר מטיף מוסר אך עושה זאת מתוך שכנוע פנימי ונקיון כפיים. הסוג השני של מטיפי המוסר הם הצבועים.

מטיף המוסר הממלכתי הבכיר ביותר הוא יגאל הורביץ, שאמרותיו הפשטניות „תרדו מהגג", „אין לי" ו„להדק את החגורה" הדהדו זמן רב מרי בחיינו הציבוריים. לאחרונה התגלה יגאל הורביץ חדש, המשמיע סיסמה חדשה: „תנו להרוויח בארץ הזאת, כי הרווח מהווה את המניע האמיתי של כל פעילות כלכלית". סיסמתו החדשה לפחות אינה מתחסדת, והיא מבטאת במלואה את האיש הקטן והחביב.

מתדמיתם החדשה של יגאל הורביץ ובניו לא היתה הסתייגות, אם היו מנסים להרוויח, שלא על חשבון הציבור. אולם, לאחרונה התפרסמה עיסקה חדשה, תמוהה במקצת, בה הועברו כספים, זכויות ונכסים של ארגון מושבי הצפון לידי חברה בבעלותה של משפחה מכובדת זו.

מאחר שרוב נכסי הורביץ הועברו אל הבנים כ„מתנה", בעת שאבי־המשפחה התמנה לשר ודבר שמנע ממנו להמשיך בעסקים, ניתן להתייחס אל חברות אלו. הרשומות על שם הבנים, כאילו הן שייכות במקצת גם לאב. לכן ניתן לדרוש הסבר, למה הועברו נכסים וזכויות של תנועת המושבים על־ידי שני שרים (נחמקין ושרון) לבניו של שר שלישי.

עד שנקבל הסבר מתאים לתופעה זו, קיים ספק רב בדבר כשרונו של יגאל הורביץ לכהן כשר בממשלה. ייתכן שמבחינת ההיגיינה הציבורית עדיף שהוא יתפטר מהממשלה ויקדיש את כל זמנו לעשיית רווחים לו ולמשפחתו. בכך אולי ישחרר אותנו גם מהצורך לשמוע את הטפות המוסר שלו במערכת הבחירות העתידה.

אחת הבעיות עם מטיפי המוסר היא, שלא תמיד הם מקיימים את שהם „נאה דורשים" מאחרים. כזכור, פניו האמיתיים של אבי הסיסמה „חוק וסדר", טריקי־דיקי ניקסון, התגלו בפרשת ווטרגייט. לכן תרמיתו החדשה של יגאל הורביץ מחייבת אותו להסיק מסקנות על מנת שלא יואשם בצביעות. מכאן שעליו לשחרר את חיינו הציבוריים מנוכחותו הפטרונית ועליו להתמסר לעשיית רווחים, שגם בעבר היוו כנראה את מניעי פעלתנותו.

יוסף שמי

סליחה ששרדתי

יש לי הרגשה של אי־נוחות כשאני בא להתווכח עם אילן שיינפלד על היותי אחד מאותם אנשים, הגורמים לכך שלא ניתן יהיה לשכוח. בגלל אנשים כמוני נגזר על שיינפלד „לחיות עבר שאינו עברו שלו". עבר שלא התנסה בו ממש. בגלל אחד כמוני הוא נאלץ אף לאחוז במכונת הכתיבה ולהתוודות: אני לא רוצה לזכור, לא רוצה לשנוא, לא רוצה נקם.

על הזרוע שלי מקועקע מספר „בי־8282" ממחנה אושוויץ. האם כדי שלא לגרום לאילן אי־נעימות עלי להסיר את הכתובת הזו בניתוח כירורגי? שהרי כל אחד העובר לידי ומשוחח איתי רואה את „המזכרת" הזו. גם אילן — חברי לעבודה במערכת העיתון. ובכלל, האם לא הגיע הזמן לבקש סליחה על ששרדתי?

תמיד גרמתי אי־נחת לאנשים שונים. אחרי המלחמה חשו הפולנים, שבקרבם הסתובבתי, חוסר נחת מעצם קיומי. הייתי עדות מהלכת למה שהיה לפני 1939 ועל מה שקרה בשנים 1939־45. הם חשו אשמת־שותף, ואם לא שותף־פעיל הרי לפחות שותף־סביל. משום כך טענו כי היהודים סבלו רק כחלק מאוכלוסיית פולין הכבושה. לפתע הפכנו לחלק מ„מאגר" הסבל הפולני תחת הכיבוש הנאצי. לא היינו משהו מיוחד אלא עוד קבוצה של נרדפים. שלא בכתב, אלא בשיחות בארבע עיניים, שאלו — הכיצד זה קרה ששרדת? פקיד אחר אף טען באוזני רעייתי, ששוחררה מברגן בלזן בגיל 16, כי מן הסתם הייתה קאפו או זונה במחנה, כי אחרת אין להבין כיצד ניצלה!

אני לא מבין מה הקשר בין „לזכור" ובין „לשנוא", בין „לזכור" ובין „לנקום". אבל קשוי זה הוא מעמודי התווך של אסכולה מסוימת באירופה בכלל ובגרמניה בפרט. ההיסטוריונים של היום, תחת השפעתם של מדינאים כגון שטראוס הבאוורי וקוהל היושב בבון, מפיצים סברה, כי מה שקרה ב־12 שנות שלטון הרייך השלישי היה בגדר תאונת־דרכים. „מספיק לנבור בזה", הם אומרים. קודמיהם של ההיסטוריונים הללו, בשנים 1945־48, בהן התנהלו משפטי נירנברג ומשפטים אחרים, טענו כי בתי המשפט של האומות הם כלי נקם ולא כלי צדק.

אלה שעברו את תקופת המלחמה בחזיתות, תחת שלטון הכיבוש, ואלה שפועלים בהשפעת עמים שדמם נשפך כמים, פועלים מתוך שנאה ליריב המובס. על כן אין הם יכולים לעשות דין צדק בפושעים.

אני מבין את סלידתו של אילן שיינפלד ממראהו של אדם הסגור בכלוב זכוכית, „פיגורה" שפופה, ישישה, מסכנה. כן, כך הם נראים לרוב. אך גם אם הם נראים אחרת אין בזה כדי להקל על אילן. ויש לו טענה נוספת — למה נותנים לבני עמי, קורבנות שאני כואב את כאבם, לבוא לשפוך מררתם באולם המשפט... את הנרצחים לא תשיב אף יבבת כאב מול תא זכוכית אטום. גם לא נקישת הגרדום". על דבריו אלה אני יכול להוסיף

כי כך, בכל משפטי הרצח, טוענים המוכשרים שבסנגורים. „את הנרצחים לא תשיבו לחיים", הם אומרים. לדידם, עשיית הצדק אינה אלא נקמה.

גם עורכי־דין משופשפים מודים, כי אין הם יכולים להעמיד את עצמם במקום הקורבנות. במקרה שלנו שיינפלד הוא בר־מזל, שכן הוא לפחות יכול לדעת ולשמוע מה היה. לשמונה מאות אלף קורבנות טרבלינקי אין צאצאים ואין „סיפורים". הם, לא יספרו את סיפוריהם לעולם ועד. תריסר אנשים שניצלו משם יכולים לספר אך במעט על מה שעבר על בני האדם בבית־המטבחיים ששמו טרבלינקי.

אינני מבין למה נתבקש אילן שיינפלד להצהרה, שהוא מעדיף לסלוח. בגרמניה אין גוף ציבורי המבקש סליחה. הגרמנים פשוט מזכירים היום אותם שכנים בבריחה אודות הסיר שלא הוחזר. ראשית, הם ממעיטים בזוועה ככל שניתן להם; שנית הם טוענים כי כבר שילמו פיצויים; שלישית, הם אומרים, יש חוק התישנות, ורביעית — הרי רוב תושבי גרמניה כבר נולדו אחרי האירועים האלה... גם „הישיש" הזה, העומד למשפט בירושלים, אינו מבקש סליחה. הוא טוען — כל מה שאתם מספרים אמת היא, אולם לא אני הוא איוואן האיום.

אפשר לכתוב על הנושא עד אין סוף. אפשר להתפלסף בשאלה עד כמה קשור הרצון לסלוח עם הרצון לשכוח ועם הצורך שלא להתמודד עם השאלה — האם אנו, הצברים, הננו בני אותו עם שהלך „כצאן לטבח".

הסיומת בכתבה של אילן שיינפלד היא ממש פנינה. ואני מתכוון לאותו רופא שניצל הודות לחסות שפרש עליו אייכמן, ואשר בעדותו הכריז — אני סולח לו. לפי הפילוסופיה הזו לא נשאר לשופטים של אייכמן אלא לשלחו לחופשי. ולא רק אותו. גם את שפוטי נירנברג צריך היה לחון ואולי אף לא לשפוט. ממילא „לא יוכלו לחזור על מעשיהם". נכון, אילן? העולם על־פי שיינפלד יהיה יותר נקי, יפה וצודק ככל שנסלח יותר לפושעים ונושיט להם „לחי שניה", ככתוב בדיני הנצרות. והרי הנצרות נתנה לנו לקח מאלף על הקשר שבין הסליחה למעשה...

עדנה דזי

מיתולוגיה אמריקנית

ציתי להרהר כמה הרהורים על המשפחות שלנו. המשפחות שבחברתן אנו מבלים לפחות שני ערבים בשבוע, משפחת קרינגטון ומשפחת קוסבי.

לכאורה אין כל קשר לדמיון בין שתי המשפחות. בלייק, קריסטל, סטיבן, פאלון ואלקסיס קרינגטון הן דמויות מן המיתולוגיה האמריקנית. זו משפחה שיש לה כל מה שבן־אנוש יכול לרצות — אליבא דמפיקי הסדרה — כסף, מעמד וכוח. אך, מעשה שטן, מתערבים האלים בכל פעם ומקלקלים להם. קללות נוראות ניחתות על ראשם — עיוורון, איבוד כושר הפוריות וכן שהוא הומוסקסואל — אך במעשיה האמריקנית כולם מבריאים. העיוור חוזר לראות וההומוסקסואל מתאהב באשה.

כך מציגה לפנינו הטלוויזיה האמריקנית את העשירים כבני־אדם. מגוחך? מצחיק? בהחלט!

ובכל זאת, זה הרבה פחות מקומם ממשפחת קוסבי. משפחת קוסבי מציגה לפנינו את הכושים כבני אדם, וזה הרבה יותר מרגיז.

משפחת קוסבי היא סדרה חינוכית מאוד. זוהי משפחה אידיאלית שבה היחסים בין ההורים לבין הילדים ובין הבעל לאשתו הם יחסים יפים המושתתים על עקרונות כמו אהבה, סלחנות ואחווה משפחתית. אילו היתה משפחת קוסבי משפחה לבנה מן המעמד הבינוני, אפשר היה לראות בסדרה עוד מוצר של קיטש סינטטי המצוי לרוב בטלוויזיה האמריקנית. אך משפחת קוסבי היא שחורה, והסדרה מציגה עובדה זו כמקרית בלבד.

כביכול, זו המשפחה המצויה של כושים בארה"ב. האב רופא והאם עורכת־דין (ואולי הם יזהורים?) והילדים מוצלחים והכל בסדר. חולשתה של הסדרה האמריקנית היא חולשתו של כל אמביציונר — השאיפה להשיג בכל המוויתות ולהרוויח מכל העולמות. גברת קוסבי היא גם שחורה, גם יפה (ובהחלט גם אופה) וגם עורכת־דין. כולם מרוצים, כולל הפמיניסטיות.

האמריקנים אוהבים משפחות כאימפריות. לא רק משפחת קרינגטון היא אימפריה, גם משפחת קוסבי מתנהגת ככזו. כל האינטרסים של המשפחה סובבים רק סביב המשפחה. נראה כאילו הם חיים בתוך בועה, מנותקים מן העולם החיצון. הדילמות הקשות העומדות בפניהן הן האם יהיה הבן שחקן כדורגל מצליח או לא? (דילמות של עניים לעומת הדילמות של הקרינגטונים — האם האב הכלייכול הוא האב האמיתי או לא?)

שמם של בני משפחת קוסבי הולך לפניהם כשחקני פוטבול מדורי דורות. זה כנראה מאפיין את כל משפחות השחורים בארה"ב — סבא גנרל ומסורת מפוארת של הצלחות בכל תחומי החיים. שהפוטבול הוא כמובן חלק חשוב בהם. האנשים הנכנסים לביתה של משפחת קוסבי הם כולם שחורים. גם החבר של הבת הוא שחור. אמנם משפחת קוסבי היא כמו משפחה לבנה, אך אין צורך להגזים ולהיגרר לנישואי תערובת. יצליחו השחורים ויגיעו להישגים לגמרי לבנים. אך הם יישארו עם אחיהם השחורים. בקיצור, סדרה חינוכית.

אם דרך הסדרה הזו תמוג הגזענות מן העולם ותושבי ארה"ב יתחילו להתייחס אל השחורים כאל שווים, אז כל האמצעים כשרים כדי להגיע למטרה נשגבה זו. אולם, אני חוששת שמשפחת קוסבי מייצגת לגבי הצופים מודל של משפחה שחורה, כפי שמשפחת קרינגטון מייצגת מודל של משפחה רגילה.

המשפחה היחידה האמינה, ששלחה אלינו הטלוויזיה האמריקנית עד היום, היתה משפחתו של ארצ'י בנקר. אמנם היינו אמורים לצפות במשפחת בנקר כבפרודיה, אך ארצ'י בנקר ואשתו הם לדעתי אמריקנים בשר ודם. ארצ'י — ריאקציונר, שמרן וגזען וולגרי, ואשתו — מוכת תמימות וטמטום.

אנו, בארץ, כליכך חשופים להשפעות אמריקניות, עד שכדאי לפעמים לעצור ולחשוב על המקלחת האמריקנית השוטפת את מוחנו בעוז, ומציגה בפנינו מודלים קלים מאוד אך לא כליכך נחמדים...

יהודה להב

יד ענוגה היתה לה

אמנון דנקנר, הכתב של „דבר" בארה"ב, שהתלווה למסעו של יצחק שמיר, מסר מלוס־אנג'לס, כי רעייתו של ראש הממשלה, שולמית, נמנעה מללחוץ את ידה של רעיית הקונסול הכללי הישראלי, נעמי בנצור. לא נעים.

עוד פחות נעימה הסיבה המשוערת לאי־לחיצת היד ההפגנתית: נעמי בנצור היתה בימי מלחמת לבנון מפעילות „הורים נגד שתיקה". מעניין, אפילו מאלף.

הפעילות של „הורים נגד שתיקה" לא היתה מכוונת נגד שולמית שמיר. בעצם, היא לא היתה מכוונת במישרין גם נגד בעלה, אלא במידה שהוא נושא באחריות למלחמה ההיא ולהתארכותה. אם שולמית שמיר שומרת טינה כה עמוקה ל„הורים נגד שתיקה", עד שאפילו היום אין היא מוכנה ללחוץ את ידה של אחת מהפעילות־לשעבר של הארגון, שהתפרק עם פינוי צה"ל מלבנון — הרי פירוש הדבר, כי רעיית ראש הממשלה מזדהה הזדהות מלאה עם המלחמה ההיא. זה די אנכרוניסטי, שהרי בינתיים הממשלה עצמה — שבעלה שימש בה שנתיים ממלא־מקום ראש הממשלה ועתה מכהן כראשה — חדלה להזדהות עם מלחמת לבנון. להיפך, היא מונה בין הישגיה הבולטים דווקא את יציאת צה"ל מלבנון.

אבל יתכן, ששולמית שמיר אינה מזדהה עם מלחמת לבנון (חייבים לתת לה ליהנות מן הספק) אלא עם בעלה בלבד, ואפילו פעולה עקיפה, המכוונת נגד בעלה, די בה כדי שהיא תטיל חרם על מי שנטל חלק באותה פעולה. אם אכן אי־לחיצת ידה של נעמי בנצור סימנה את הזדהותה של שולמית שמיר עם בעלה, הרי אפשר להניח, כי מעשה זה ביטא את דעתו של בעלה. פירוש הדבר הוא, כי ראש הממשלה, הוא המוסיף להזדהות עד היום עם המלחמה, שממשלתו מתפארת עתה בהצלחתה לסיימה.

כדי להעריך כערכה את משמעות ההזדהות הזאת, צריך לזכור, דרך אגב, כי בגלל אותה מלחמה, כחוט השערה היה בין יצחק שמיר ובין סיום הקאריירה הפוליטית שלו. הוועדה המשפטית, שחקרה את אירועי סברה ושתילה, הניחה לו ביד רחבה ליהנות מן הספק, כאשר הסתפקה בציון „האטימות" שהוא גילה, כאשר שמע מפי מרדכי ציפורי על הטבח ולא עשה דבר למען מניעת המשכו. מבין השיטין מבצבצת אפוא הטינה שרוחש יצחק שמיר לא רק לנעמי בנצור ול„הורים נגד שתיקה", ולא רק לכל מתנגדי מלחמת לבנון, אלא גם לוועדת כהן הממלכתית, שחקרה את פרשת סברה ושתילה.

כל ההוויות הקשורות במלחמת לבנון, בדבר „שלום הגליל" ו„סדר חדש", חלפו ונעלמו כלא היו. נשארו רק 650 קברים בצד שלנו ומי יודע כמה בצד השני. קרוב לוודאי, שבכלל תקופת המלחמה, הפעילות של „הורים נגד שתיקה", היא שתטביע על התודעה הלאומית רישום בר־קיימא יותר מפעילותו של כל גורם אחר. מכל מקום — רישום חיובי. עד כדי כך, שהיו אשר העלו את מועמדותם של „הורים נגד שתיקה" לקבלת פרס נובל לשלום. מבחינה מוסרית, איפא, מתנגדי המלחמה ההיא רשאים אולי לסרב ללחוץ את ידי מחולליה. בשום פנים לא להיפך.

אבל במקרה שלנו זה לא יעלה על הדעת, כמובן. הקונסול הכללי של ישראל הוא נציגה הבכיר של המדינה בעיר כהונתו. לא יעלה על הדעת שהקונסול לא ילחץ את ידו של ראש הממשלה בעת ביקורו בעיר; ובאותה מידה לא יעלה על הדעת, שרעייתו של הקונסול לא תלחץ את ידי רעיית ראש הממשלה. זה אלף־בית של התנהגות ממלכתית. ובכל זאת — מתברר, שזה יתכן גם יתכן. מה שעשוי ללמד על מהות הגישה הממלכתית של הגב' שמיר, וגם של בעלה: כללות הכל מתברר כי ההזדהות ההדדית ביניהם מלאה.

גדעון ספירו

ברכת הדרך

בחברו של דן שומרון לשירות כיחידת הצנחנים אני מבקש להשמיע באוזניו מספר מלים, שאולי לא ירבה לשמען בסביבתו הצבאית הקרובה. ההשראה לדברים הבאים באה בעקבות הברכה הנפלאה של אמו, שאמרה כי היא מקווה שבנה יהיה רמטכ"ל של שלום.

מכל הברכות, דן יקירי, זו של אמך היא היפה בכולן. אך איך משיגים זאת? כיצד תוכל להיות רמטכ"ל של שלום אם גם הליכוד, גם ניצי המערך, גם המפד"ל, גם התחיה וגם הרב פרץ תמכו בבחירתך?

לאחר שהמינוי שלך פורסם, הציפה העיתונות את הציבור בפרטים על תפישתך הצבאית. באחד העיתונים, דומני ב„על המשמר", נכתב כי אתה מאמין בצבא שובב וחכם. נהניתי מאד מהגדרה זו. צבא חכם הוא קודם־כל צבא שלא מתעסק בהבלים ולא עושה שטויות. צבא שעסוק בשליטה על אוכלוסיה אזרחית של עם אחר, צבא ששולח את חייליו בני ה־18 וה־19 לפטרל במחנות פליטים כשנשקו מכוון כלפי נשים וילדים — זה צבא לא חכם. וצבא כזה לא יהיה חכם גם אם כל חייליו יהיו בעלי אי.קיו. של גאונים. על כן, תנאי הכרחי, אם כי לא יחידי, להפיכתו של צה"ל לצבא חכם, הוא שחרורו מהמועקה הקשה והמטרידה של השטחים.

אם תגיד לממשלה שאתה בעד נסיגה מהשטחים, ותעגן זאת בנימוקים פוליטיים — כפי שרפול הרשה לעצמו בנושא ארץ־ישראל השלמה — יסקלו אותך באבנים וייסרו אותך בשוטים. חוץ מזה יגידו לך שזו שאלה פוליטית ושהצבא לא עוסק בפוליטיקה. אתה, כמובן, יודע, בדיוק כמוני, שאין דבר כזה. צבא א־פוליטי. כל צבא עוסק בפוליטיקה כי הוא משרת מטרות פוליטיות. אנשים מתייחסים אל הפוליטיקה של הצבא בצורה שרירותית. אם הצבא משרת את המטרות הפוליטיות שלהם אז הוא „צבא א־פוליטי" ואם הוא משרת את המטרות הפוליטיות של היריב אז הוא „מתעסק בפוליטיקה". אבל הנורמה המוצהרת היא ש„הצבא לא עוסק בפוליטיקה" ועל כן אתה צריך לתמרן כך שמכסימום אנשים יקבלו את הצעותיך, לא כפוליטיות אלא כמקצועיות.

לדוגמה, אתה מוצג כמי שמתנגד להמשך ייצורו של מטוס הלביא. איש לא מדביק עליך את תווית ה„שמאלן" או „הלאומן" בגין עמדה זו. מוכנים לקבל את עמדתך כהשקפה מקצועית, אף־על־פי שיש לה השלכות פוליטיות מרחיקות לכת. אני מציע לך להציג בצורה דומה את נושא השטחים. תגיד לממשלה כי יש לשחרר את הצבא מהשטחים מסיבות מקצועיות טהורות, וכאלו קיימות למכביר. אפשר בקלות רבה להסביר לציבור ולממשלה, כי קיימת תהום בלתי ניתנת לגישור בין צבא חכם ושובב לבין צבא שמתעסק בפיזור הפגנות תלמידי בתי־ספר ובהטלת עוצר על יישובים אזרחיים הרוחשים לך איבה. להערכתי, אתה יכול להסביר בצורה מקצועית לחלוטין, בלי לשרבב מלה פוליטית אחת מעוררת מחלוקת, את ההצלחות והכשלונות של המלחמות שהיו. מדוע במלחמת ששת הימים היה ניצחון על אף הגבולות המפותלים והמחורבנים; מדוע עם השטחים היה כשלון צורב במלחמת יום הכיפורים ומפלה קשה במלחמת לבנון. מכאן צבא רזה, שרירי וחכם, ומכאן צבא שמן, גדול ופלגמטי, העוסק במשימות שאין להן דבר עם המטרות שלשמן הוקם הצבא. אתה יכול להוסיף כי דווקא משום שאינך רוצה שהצבא יעסוק בפוליטיקה אתה רוצה לשחרר אותו מתפקידים של מושלים צבאיים, ראשי ערים וכו', שמתוקף תפקידם הם אנוסים לעסוק בפוליטיקה. גם זה יישמע טוב.

אם תוביל את הצבא בכיוון המשורטט ברשימה זו, במקצועיות ובנחישות, קיים סיכוי כי הברכה של אמך תתממש ותהיה רמטכ"ל השלום של ישראל. תחשוב על החיים שתציל, על ההרס שתמנע, ועל הצלת ישראל מחורבן וכליה. יש לך אפשרות להיכנס להיסטוריה כגדול מצביאי ישראל בזמן החדש — המצביא שמנע את האיומה שבמלחמות. זו הגבורה האמיתית.

שיהיה בהצלחה.

גיורא מנור

בלי טובות

המועצה לביקורת סרטים ומחזות היא הביטוי הממסדי לאי־הסובלנות. שעה שיש הצדקה מוסרית ומעשית להגן על הצרכן מפני הסכנות שבתרופות, למשל, או בפני שיווק מכשירי־חשמל, העלולים לסכן את בריאותו או אפילו את חייו, שאין לו כל אפשרות לבדוק אותם בעצמו ונחוצה „צנזורה" בדמות מכון התקנים שתאסור את מכירתם — הרי אין צידוק כזה עומד למחייבי רישיון־מטעם ליצירות אמנות. כי רק הצרכן האינדיבידואלי עצמו מסוגל בכלל להכריע בשאלה מה פוגע ברגשותיו או לא, ומי שחושש מהיתקלות על גבי הבימה בתופעות שאינן חביבות עליו, יכול ללא קושי להימנע, תוך חיסכון כספי, מללכת למופע, וכך יישמר מעוגמת נפש.

על כן רבים מאוד יקבלו בסיפוק את החלטת הכנסת, העומדת, סוף סוף, לבטל את המוסד המנוון שבראשו מר יוסטמן. ובכל זאת יהיה נזק בביטול המועצה לביקורת. כי זו שימשה לעיתים סוכן־מכירות ומשרד יחסי־ציבור מצוין, והשירות ניתן כמעט חינם (אגרת הרשיון; היתה אפסית ממש). למשל, שמואל הספרי הוא מחזאי מוכשר ובמאי מצליח, אבל ללא התערבות הצנזורה לא היה שמו נישא על שפתי כל. איסור „החילוני האחרון" שלו הוסיף לקאבארט הסאטירי מטעץ פוליטי, שאפילו כשרונו היוצר לא יכול היה להעניק לו.

ומי היה בכלל שם לב ליצחק לאור, אילו לא היה מחזהו „אפרים חוזר לצבא" נפסל?

חנוך לוין אינו זקוק לעוד שבחים ועוד פרסום. אבל ללא הבעיות שהיו ל„מלכת האמבטיה" שלו כשעתה היו עוברות עוד שנים עד שהיה מגיע למה שהגיע, והקבארט שלו „הפאטריוט", שהיה דווקא אחת מעבודותיו החלשות יותר, הצליח לרכז את תשומת לב הציבור אך ורק בזכות הצנזורה, ואפילו זה לא עזר להפקה...

הצנזורה גרמה לא אחת לכך, שהמבקרים נאלצו להגן בשם חופש הדיבור על יצירות, שבכלל לא היו ראויות לשבחים בשל עצמן.

מצד אחר גורם חופש הביטוי — האמנותי ומכל סוג אחר — לרדידות הביטוי. אם אין סכנה בהסתבכות משפטית או בסנקציות אחרות, לא נאלץ המחבר או העיתונאי להתבטא בעקיפין או ברמז. הדרך היחידה שיש לרשותו בתנאי חירות, כדי לזכות בתשומת־לב, היא להיות בוטה יותר ויותר. והצופה מתרגל לקבל את הכל כפשוטו. רק במשטרים אימתניים נכתבים הדברים החשובים באמת „בין השורות". הצורך להצפין את הבעת הדעה גורם לעידון ולהעמקה. החופש מביא לפשטנות.

בשל כך אני מציין, שכל הנאמר לעיל גם הוא אינו אלא אירוניה, סוג ביטוי שאינו פורח אצלנו. אני למוד נסיון; כבר האשימו אותי בפשיזם רוחני בשל הבעת הדעה הנ"ל.

למרות היתרון הסגנוני הנובע ממשטר הסותם את פי יוצריו, איני מציע לשמור על הצנזורה ואף להחריפה. חופש הביטוי בכל זאת עדיף על עידון בהתבטאות, ואם התיאטרון יסבול לפעמים מהעדר „אויב". מוטב כך. עליו לקבל על עצמו את אובדן הסוכנות הממשלתית ליחסי־ציבור באהבה.

אאוט אוף פוקוס

לִסְגֹּר וְלִפְתֹּחַ תָּמִיד הִיא רוֹצָה
סוֹגֶרֶת פּוֹתַחַת וְגַם מְצִיצָה.
לַדֶּלֶת יֵשׁ שֶׁלֶט, יָדִית וּמַפְתֵּחַ
שִׂמְחָה חֲמוּטַל וְהַחֶדֶר שָׂמֵחַ.

גלויות תל־אביביות

כתב וצייר: משה בן־שאול

אותיות נדבקות

ה מחשבה מציקה לי. למי אני עמל? אולי צריך הייתי להפסיק את האנרציה הזו של הכתיבה. הכתיבה על הכל: על העיר. על הדינאמיות החברתית שלה, על פולחניה, על העכוז שלה — כלומר: מה שבתחתית, מה שממוכנס ולא גלוי.

להפסיק. לא משום מספר קוראים שהוא מועט כאן, נניח, מבעייתון ערב גדול. לא משום שלפעמים יש לי הרגשה של פספוס בהנחת האצבע (על הדופק, כמובן... ואיזה דופק? לא ברור). אלה הם התסכולים הרגילים, הקבועים. אלא מהו?

אלא מהו? להיות חיית־עיתונים שכזאת? לגלות שהדם זורם באיטיות, שאיטיות־התגובה היא בעוכרי. שהחדשות העירוניות או החברתיות או הפוליטיות מתיישנות מהר מדי. ששוכחים מהר מדי את יפה. ששוכחים מהר מדי את הזקנים בבתי־החולים המושבתים, את הילדים חולי הסרטן, ששוכחים מהר מדי את המסדרונות עמוסי־האשפה שחתולים החלו לעבור בהם.

חדשות דוחות חדשות. נשארים עם איזה אפס קטן ביד. ובכן מה. עוד פעם בני תל־אביב שהופכים לבטונאדות? עוד פעם צ'יץ נסע? עוד פעם צץ איזה פאב, שעד שאגיע אליו (אם אגיע) כבר ייסגר?

מחשבה מציקה. אבל אפשר להגיע איתה רחוק יותר, עמוק יותר. אפילו כואב יותר. למשל, אל המודעות הקטנות. אלה החדשות האמיתיות, הקטנות, המבוקשות ביותר. אלה החיים הקטנים, עם קני־המידה המדויקים.

אפשר לקרוא. אפשר לשאול. אפשר לא לקבל תשובה.

„שליח בעל רשיון נהיגה ברכב דו־גלגלי לעבודות שליחויות ועזרה במחסן חלפים".

או לא אוטו. אופניים? אופנוע? איזה סוג? ולאן יסע השליח? ומה אם יירד גשם, האם יסע בגשם? ומה יחליף? האם זה בוגר צבא? נער? ובכלל, האם לדו־גלגלי משלמים פחות מאשר לארבע־גלגלי? ואולי, אולי הם זקוקים לשליח על גלגיליות? אין צורך בתשובה.

ועוד משהו: „לרציניים בלבד! ריהוט עתיק לחדר־אוכל: שולחן, כסאות ומזנון מיוחד, שולחן כתיבה משרדי".

לא, אני לא רציני, לפיכך מה לי ולשולחן עתיק, לכסאות ולמזנון? אני לא רציני כי אין לי די כסף. לרציניים יש כסף והם מבינים ערכה של „עתיקה"! אולי אסתפק בשולחן הכתיבה המשרדי? הוא בשביל כולם. כמו הפורמאייקה, כמו הטאפטים, כמו אותן „אותיות דביקות" המוצעות למכירה.

האותיות נדבקות בי. אלי. האותיות המוארות, האמצעי הקומוניקטיבי של האנשים ההולכים (לבדם?) לקרוא את העיר הזאת, הדינאמית, הבטונארית, העזובה, שבה אפשר לקבל קורס לשיפור הזיכרון במכון לאקולוגיה אנושית...

החדשות אינן חדשות. מה שהיה שוב יהיה, והתרופה: שיפור הזיכרון. הניקיון האנושי.

הזיכרון האנושי יחזיר אותי לשוכחים המתחלפים במסדרוני הבריאות, לקופת־חולים הכללית שאני משלם את מסיה שנים על שנים.

למה אני משלם? כדי לא לעמוד שעות ארוכות בתור לבית־המרקחת ההסתדרותי, שאני מוותר עליו במשיכת כתפיים והולך לבית־המרקחת הקרוב ומשלם את כל הקופה. אני חושב על הניקיון האנושי, על האקולוגיה.

אין חדשות באקולוגיה. בתסכול העמוק הזה, ברגע הזה, כאן בעיר הגדולה, הכל מכוסה עשן. אולי אמכור את העשן בעזרת מודעה קטנטנה. „למכירה עשן. כל המעט במחיר יזכה במכרז".

אחר־כך אשב בחדר, מול החלון, ואסתכל בפריחות משונות של לנטנה וביגוניה וקפנזים, אבחין בתמורת החורף, אקלף תפוז עם מרדכיה, ואתן למיץ הארצישראלי כל־כך לנטוף על חולצתי. תפוז. איזה שביב של תקווה. משהו שממלא אותי אושר. משהו שאפשר לכתוב עליו.

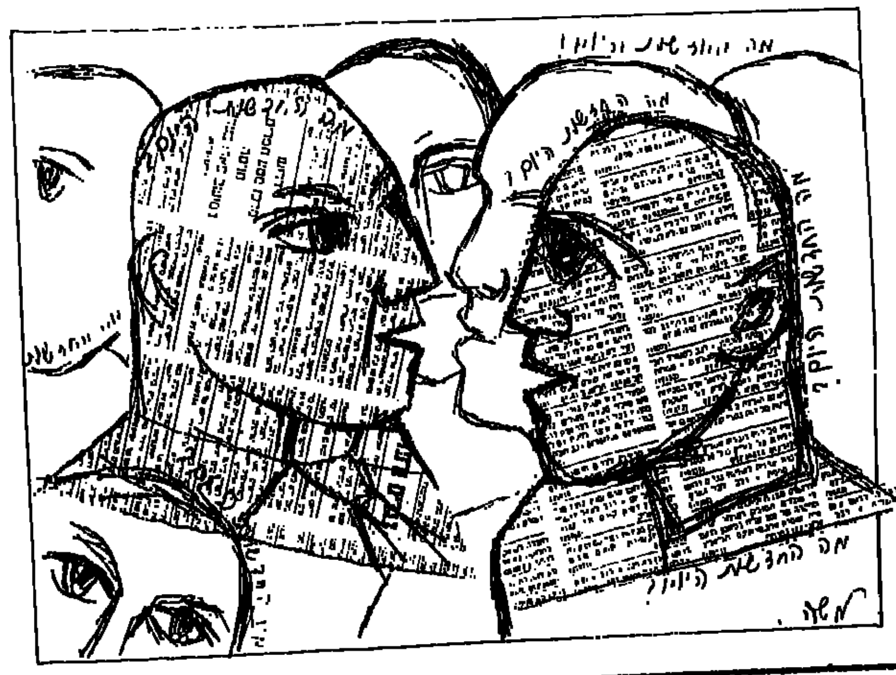

היה נוהג לומר

(המשך מעמוד 7)

יראות. אבל תמיד ניסה לעשות מעבר ליכולתו. לא ויתר. ניסו ללמד אותו להשתמש במקלדת אבל זה לא הלך. לא הצליח לשלוט בטכניקה. בהרבה תחומים מאיר היה ברוגז עם הטכניקה.

הנוהג הרגיל היה כך. בבוקר, בערך ב־10.30, הייתי מגיע לחדרו ויחד היינו הולכים לחדר האוכל. שם היה אוכל דייסת סולת וכוס תה — אהב מאוד דייסה — ומשם לעבודה. חדר העבודה שלנו היה בקומה השנייה של בית־הדפוס הישן של מרחביה, והדרך היתה בעליה ועוד היה צריך אחר־כך לעלות במדרגות. זה היה עניין של עשרים דקות הלוך ועשרים חזור. בערך ב־11 היינו גומרים והייתי מוביל אותו לביתו.

בשנים האחרונות, לאור הירידה ההדרגתית ביכולתו הפיסית, הוחלט להעביר את חדר העבודה שלנו למזכירות, מתחת לחדר האוכל, שלא יהיה כל־כך רחוק. מגיע היום שצריך לעבור ואנחנו מגיעים להצטלבות, ואני אומר לו: מאיר, מעכשיו אנחנו נעבוד פה. והוא לא מוכן, ממשיך ללכת בכיוון הקודם. מאיר היה אומר על עצמו שהוא „מהפכן קונסרבטיבי". או הנה דוגמה למהפכן קונסרבטיבי...

אמרתי לו: „מאיר, פה אנחנו פונים. לא אמרתי שאתה לא יכול ללכת עד בית־הדפוס. אמרתי שפה אנחנו פונים... ואם אנחנו לא פונים אני בזה הרגע חדל להיות מזכירך..."

נו, זה כבר, כנראה, שכנע אותו, וזו היתה „ההתפטרות" היחידה הזכורה לי.

היתה גם תכתובת ענפה שהיה צריך לעשות, קריאת עתונים והמאמר ל„על המשמר". התפקיד שלי היה לשמש לו גם כעיניים.

— איך היו יחסיו עם הצמרת החדשה של מפ"ם והקבה"א?

שפירא: בחמש השנים האחרונות לעבודתנו הוא המשיך לשמש כמנהיג. לי היתה תחושה, בשנים הללו, שאני נוגע באוטוריטה, איפה שהוא ליד הפולס שמניע את התנועה ומפ"ם. להיות עוזר של מאיר זה היה גם אז להיות במרכז העניינים.

בתקופות מסוימות היה מביע ביקורת על מנהיגים במפ"ם, שלא ידעו לחתוך דברים. אבל אף פעם לא הרגיש עצמו בחוץ ותמיד דאגו להתייעץ איתו. אני יכול לומר, שהוא זכה, בכל שנות הפרישה שלו, עד היום האחרון, ליחס קולגיאלי, לכבוד ולהוקרה מאת כל המזכירים, ושדאגו לשתפו בכל הדיונים המהותיים.

— מעבר לנושאים פוליטיים, להשקפת עולם, מה עניין אותו בשנותיו האחרונות?

שפירא: היו לנו שיחות רבות על ספרות ושירה. כשנודע לו שאני בן עירה של המשוררת לאה גולדברג, הוא ממש נדלק. מאוד אהב את לאה גולדברג, העריץ אותה. מאוד התעניין בנושאים של חידושים בטכניקה, חקר החלל. לא פסח אף פעם על המדור המדעי של „על המשמר". על בריאותו מיעט לדבר: „יש לי לב חזק!" היה נוהג לומר, כשהזהירו אותו מיתר אכילת סוכר וכדומה.

— בשנתו האחרונה כמעט ולא פרסם דבר. במה עסקתם?

שפירא: בשנתיים האחרונות עבדנו בניחו. לפעמים שעתיים, לפעמים שלוש, ולפעמים רק שעה וחצי. אבל אפילו יום אחד הוא לא חדל להיות פעיל. ראה עצמו עד יומו האחרון בשורות התנועה והמעמד. בעיקר עסקנו בקריאת עיתונים ובתכתובת אישית וציבורית. אני חושב שברגע שהחליט שהוא כבר לא מוסיף, שכבר אינו מסוגל לתרום, איבד את הרצון לחיות.

— עבדת שנים רבות עם אישיות שהנהיגה תנועה. לאדם גדול יש גם חולשות גדולות?

שפירא: היתה לו מין התלבטות מוזרה לגבי היחס לאשה. היה בו מין 'ברוך שלא עשאני אשה' כמובן הלא דתי. אף פעם לא הבנתי את מקור העניין הזה. לא יכולתי לומר עליו שהוא היה חבר אישי. תמיד ידע לשמור על איזו מחיצה. בכל הנושא של יחסי ציבור עסקה אנדה אשתו. לא היה רגיש לדברים כמו מחוות, מתנות, ימי הולדת וכו'. דברים קטנים כאלה לא העסיקו אותו. כל כולו היה מוקדש ל„מטרה". פעם, בלחץ של אנדה, אמר: נו, תבחר לך איזה בקבוק...!

בסך הכל הגורל לא היטיב עמו. בנו, חיים, התאבד תוך כדי שירות צבאי ונכדתו טבעה בבריכה שבקיבוץ. מאיר ראה את זה כאסון חוזר. מכה שחוזרת. אבל הוא ידע להתגבר. היה אדם חסון מאוד. תמיד נשאר לוחם, מיליטנט, סמכותי. עד יומו האחרון.

מסביב לעולם

דוד ארן

מאחורי הצלילים

כ אשר נפרדה לו־אן ווקר מהוריה החירשים באינדיאנאפוליס ונסעה מזרחה, כדי להתחיל בחיי סופרת, חשבה כי עד מהרה ייהפך לגביה עולם־השתיקה שלהם לזיכרון גרידא. אך למעשה הוא נהפך לאובססיה. היא נמשכה יותר ויותר לתוך תרבות החירשים של ניו־יורק, „תרגמה" בשבילם, חקרה, כתבה מאמרים ולבסוף חיברה ספר, „באין מלים", אשר בו היא מתארת את גידולה כבת שומעת להורים חירשים.

כילדה השתמשה ווקר בשפת הסימנים, בטרם למדה לדבר. היא נאלצה לשמש להוריה כאוזניים וכפה במשא־ומתן ובטרגדיות של החיים. כאשר נפטרה אם אביה, היתה זו לו־אן בת ה־6 שמסרה לו את הידיעה. כל אימת שהיתה מסוגלת לכך היא „צינזרה" את הדברים כדי שהוריה לא ידאגו. כאשר קיבלה קריאות טלפון גסות מחבר לעבודה של אביה (אשר ידע כי רק היא תרים את השפופרת) לא סיפרה לו־אן חסרת־הישע את הדבר לאיש. „היו זמנים שהמתקתי את הדברים, ואני עדיין עושה זאת — חייהם בלאו־הכי קשים דיים". אמרה הסופרת בת ה־33 לכתב „רויטר". לדבריה, זכרון אחד בפרט לא נתן לה מנוח, והגיע כיצד סבה, איש שומע שמעולם לא למד את שפת הסימנים, מנסה לומר לבתו החירשת שהוא אוהב אותה. מה שאמור היה להיות רגע עדין בחיי המשפחה הותיר את אמה נבוכה ומבולבלת, ואותו כישלון בתקשורת עורר את ווקר לכתיבה.

ווקר עבדה כעורכת וככתבת של מגאזין במנהטן, אך בשעות הפנאי שלה פעלה כ„מתרגמת" לחירשים, מלאכה שהובילה אותה אל שכונות עוני, בתי־משפט ובתי־כלא, ופעם אחת גם אל חדר קבלה של רופא, אשר בו אנוסה היתה לומר לחולה חירש שהוא עומד למות מסרטן.

„באין מלים" הוא יותר מכל סיפור אהבה על הוריה, אשר מצאו זה בזה נחמה ומקלט מעולם קשה. בעייתם המשותפת העניקה להם פרטיות אף במקומות ההומים ביותר מאדם, והאב הציע לאם נישואין בתוך הרעש העצום של מכוניות המירוץ במירוץ אינדיאנאפוליס המפורסם.

את הכשרתה הראשונה קיבלה ווקר כעיתונאית, ונוסף על מעקבה אחרי רגשות היא מדווחת על אלפי פרטים זעירים בעולם החירשים, מספרת על ההלצות שלהם, ועל האמצעים והתחבולות שבהם הם מפצים עצמם על פגמם. הנה, למשל, נבחרו שמה ושמות אחיותיה — קיי סו וג'ן לי — משום שהם מכילים הגאים, שחירשים מסוגלים לבטאם ביתר קלות.

כן מאפשר הספר הבנה באמנות לשון הסימנים, שעד להגיעה לגיל בגרות היתה ווקר, לדבריה, מתביישת בה ומסתירה אותה. „רק כאשר הגעתי לשנות ה־20 לחיי נוכחתי מה יפה הדבר לעקוב אחרי אדם המדבר בלשון הסימנים, ואיזה דברים מדהימים ניתן לעשות באמצעותה", אמרה.

ווקר סיפרה על פחדיה האישיים, שסברה תחילה כי הם נחלתה בלבד, אך בסופו של דבר למדה לדעת שהם אופייניים לרבים השרויים במצבה. היא חרדה כי ביום מן הימים יהיה מדע הרפואה מסוגל לרפא אחד מהוריה אך לא את השני, ושחוסר־איזון זה יהרוס את נישואיהם.

באורח מפתיע התחילה לו־אן בגיל 8 אף לחשוד כי הוריה אינם חירשים באמת, ושהם רק מתחזים כלא־שומעים כדי לתופסה בקלקלתה. היא מודה כי אפילו נזקקה למבחנים כגון יציאה מן החדר וקריאה לעזרה...

בספרה של ווקר יש הרבה סיפורים נוגעים עד לב ואף עצובים, כמו זה על הערב הראשון להיותה סטודנטית בהארוורד, כאשר רצה אל חדר הוריה בבית־מלון סמוך וניסתה לשווא לאותת להם כי היא עומדת בחוץ.

לדבריה של ווקר „מתחממות" תכופות השיחות בין חירשים, כי איש מהם אינו יכול להסתכל הצדה כדי להפיג התרגשות; „את מוכרחה להסתכל בהם. ההתנהגות הכללית אומרת הרבה יותר מן הסימנים עצמם. אינך צריכה לומר למישהו: 'היום אני באמת משוגעת עליך'. הוא יודע זאת כשהוא מסתכל עליך"...

רוברט בזלר, „רויטר"

דפים לספרות

חיי אדם דומים מאוד לחרב. אם אתה משתמש בה, היא נשחקת; אם אינך משתמש בה, אף על פי כן תְּאַכְּלֶנָּה חלודה. כך גם בני האדם. אנו רואים שהעמל שוחק אותם, אך אם אינך עושה דבר, יזיקו לך העצלות והבטלנות יותר מן העמל.

קאטו הזקן

ספר חדש בהוצאת כתר

יעקב סימן־טוב

המצב הישראלי כמשחק שח־מט

עמוס עוז: קופסה שחורה
הוצאת עם עובד, 1986

הביקורת הספרותית ברובה הגדול לא האירה פניה לספרו האחרון של עמוס עוז. דומה כי „אל ביקורת „קופסה שחורה" התנקזו טענות ביקורתיות רבות גם כלפי יצירותיו הקודמות של עוז, טענות אשר הוצפנו או נאמרו במובלע, אם מחמת כבודו של אחד הבולטים והמפורסמים בסופרי דור המדינה ודבריה, ואם מחמת העובדה שיצירותיו זכו לאהדה ולתפוצה בינלאומית ולעיון שיטתי ופואטי נרחב ורב־הערכה, כגון במונוגרפיות של נורית גרץ, גרשון שקד ואברהם בלבן. בקרב אחדים מן המבקרים שוררת איפוא מין מבוכה למקרא היצירה הנדונה.

אם כך ואם כך, נפרצו סכרי הביקורת ומבול הטענות והטיעונים החל גורף את „קופסה שחורה", ועימו את כל רזיה וצופניה המפוענחים והסתומים.

אף־על־פי־כן, ראוי לשים לב לעובדה שההדים הרבים שמעוררת כל יצירה של עמוס עוז וההדים הרבים שעוררה וממשיכה לעורר היצירה הנדונה, מעידים למרות הכל על עוצמה סגולית הטמונה בכתיבתו כבאישיותו, בין אם הפובליציסטית בין אם הבלטריסטית. הריטוריקה בסגנונו של עוז אינה מותירה את הקורא אדיש. ריבוי הפרשנויות ל„קופסה שחורה", החל מתפיסתה כשיקוף מצבה של החברה הישראלית הקרועה ושסועה במחלוקת עמוקה בין יונים לניצים, בין ארץ־ישראל העובדת, היפה, לבין שלומי אמוני גוש־אמונים, בין ציונות חילונית־מדינית שהגיעה עד־משבר לבין תגבורת כוחם של הוזי־הזיות משיחיים, עבור דרך ראיית כל המפעל הציוני כחזיון שנכשל, וכלה בפרשנות פסיכואנליטית־סימבוליסטית הרואה באילנה, האשה החושנית, אדמת־מריבה שבנה נוטשה ובעליה־בועליה ניצים עליה; או פרשנות המרגישה את סך הרקמה האנושית הנתונה בקווי אהבה־שנאה, משיכה־דחיה, חיפוש־אם, יצר הרס־עצמי, שלטון תחושת־המוות ועוד כהנה וכהנה — ובכן, ריבוי הפרשנויות בביקורת, עוד קודם שיגיע תור המחקר האקדמי, מעיד גם הוא על מטעני משמעות שאינם מניחים למבקר לפטור את היצירה בקביעה של כישלון ספרותי.

שתי טענות מרכזיות חוזרות בפי הקוראים והמבקרים כנגד „קופסה שחורה": הטענה האחת — חוסר אמינותו של ז'אנר רומן־המכתבים. בעידן התקשורת, כשהמרחקים הגיאוגרפיים בין הבריות שוב אינם חייץ ומכשול, כשבחיוג טלפון בני־אדם משוחחים איש עם רעהו מעבר כדור הארץ, כשהמידע זורם דרך לווייני־התקשורת מכל פינות תבל אל מסכי הטלוויזיה בביתו של כל איש ואיש — ירד ערכה של האיגרת ושוב אינה חיונית לטיפול בעניינים דחופים וגורליים התובעים התערבות מהירה, כגון בפרשת הבן ב„קופסה שחורה". מקומו של המכתב הוא בשולי עולמו של היחיד, ועל כל פנים אינו ממלא את אותן הפונקציות כבעבר.

הטענה השנייה כנגד עוז היא, שגם עצם עיצוב הז'אנר הזה כשלעצמו לא צלח בידו. לשון המכתבים אמורה להיות אינטימית, אישית, לסלק את נוכחותו של הסופר היודע־כל ממסכת חיי הנפש של כותביהם. ואילו מכתבי „קופסה שחורה" טבועים בחותם סגנונו המובהק של עמוס עוז.

עושר השמור לרעתם

אותה לשון עשירה המתנועעת בחוסר מנוחה נכונה בין פרוזה לשירה, זו המגייסת את מיטב המילים במיטב הסדר, אותו גודש ספרותי המשופע באסוציאציות וברמזים־ספרותיים, אותה נטייה בארוקית לגודש סמליות ולריבוי תארים, מאפיינת כמעט את כל כותבי המכתבים. המברקים המשובצים פה ושם יוצרים מעין אתנחתא עניינית וכמו באים להכיר לסופר ולקוראיו שלא גלשנו אל דפיו של רומן רגיל אלא במכתב־אישי עסקינן. הסופר חש לפעמים צורך למתן את התפשטות המכתב אל מעבר לתחומי הזמן והמקום — כגון במכתב הארוך של אלכסנדר גדעון אל מישל סומו, המשתרע על פני 22 עמודי דפוס (!) — על־ידי פסוק־שבירה המחזיר אותנו אל הזמן והמקום: „אנשים זרים נהגו להרעיף על הילד צעצועים מסובכים ויקרים, שלא האריכו ימים. או בונבוניירות, שתיעב מקטנותו (אך שלושים שלח לקנות שתיים בחנות במורשבה כדי לפנק את בתך)"

(עמוד 210, הדגשה שלי.)

העושר הלשוני והספרותי שניחנו בהם כותבי המכתבים, גיבוריו של עמוס עוז, שמור לרעתם, שכן דמותם האינדיווידואלית מיטשטשת ולא משכנעת. מה עוד שבמכתבים מסוימים, כגון מכתבה של רחל אל אילנה, משחקת רחל בתפקיד של הסופר היודע־כל, דבר שאינו משכנע.

האם הטענות הללו ואחרות מתעלמות מן האפשרות שעוז לא התכוון להעמיד רומן ריאליסטי? שבעצם רצה להבליט קווים חולניים, מגוחכים, בדמויותיו — זקוקים, או אביו של גדעון, או אילנה? שדווקא לשונם הגבוהה (להוציא את בועז דל־השפה) וסיפור חייהם הפתטי טומנים בחובם יותר משמץ של גרוטסקה? מסופקני. משום שהרצינות התימטית העמוקה וגורל השאלות העומדות בתשתית המכנה, אינם הולמים כלל טון קריקטוריסטי. כשם שלא הייתי רואה אפשרות אמנותית לצייר קריקטורות בסגנון ציוריו של רפאל, למשל.

עלייתו של טיפוס ישראלי חדש

בשיטוטיו הרבים „פה ושם בארץ־ישראל" ובעיקר בשכונותיה של צפון ירושלים, מחוז ילדותו, עמד עמוס עוז חד־העין על תופעת צמיחתה של תרבות אחרת המכסה כמו עשב־פרא כל חלקה טובה של המפעל הציוני — הפונדמנטליזם הישראלי, הגזעני, המורע, הפוליטי. כטובי הסופרים בעולם תפס עוז את הסיטואציה ההיסטורית־חברתית בת־הזמן בהתהוותה, המועצמת בדמותו של טיפוס־אנושי חדש הצומח כבאקראי ומשנה את פני החברה והנוף האנושי. הטיפוס החדש הזה מעוצב בכוח שכנוע רב בדמותו של מישל סומו. יליד אלג'יר, שהיגר לצרפת וסבל בה חרפת־רעב, נמוך קומה, בעל דימוי עצמי נחות של יהודי שחשבוהו לערבי — „ושמה קראו לי אחמד כי חשבו אותי ערבי קטן. האמת שרק בגלל זה התחלתי לחבוש כיפה על הראש. האמונה באה לי הרבה יותר מאוחר" (עמוד 163). מישל סומו זה הגיע ביה"ר, שלאחר עלייתו לארץ חזר בתשובה, פועל במסגרת „אחדות ישראל" ועושה למען גאולת קרקעות ומבנים בחברון מידי ערבים. אנטי־גיבור זה הספון בתוך מוסכמות שבטיות־עדתיות ומדבר בפסוקים, והמקרין במישור האישי־אנושי חום וסימפטיה — טיפוס זה מצוי איש־שם בין „גוש אמונים" לתנועתו של האיש ההוא שהצהיר בבית משפט אמריקני כי מעולם לא נשבע אמונים לכנסת־ישראל, כדי לא לוותר על אזרחותו האמריקנית.

לעומתו משרטט עוז דיוקנו של טיפוס ישראלי

(המשך בעמ' 18)

בעריכת יעל לוטן
עורך משנה אילן שיינפלד

יהודים יפים

דוד אשרי

סטיוארט יוז, אסירי התקוה. „תור הכסף" של יהודי איטליה, 1924–1974 ספרית אופקים, עם עובד, 1986

יהדות איטליה נעשתה עניין שבאופנה. היא זכתה ווזכה לשפע של ספרים וקונגרסים בינלאומיים (האחרון היה בניו־יורק בדצמבר 1986), לחברה בינלאומית מיוחדת, „איטליה יודאיקה", המקיימת כנסים קבועים באיטליה ובישראל, ואפילו לכתב־עת מיוחד המופיע בירושלים מטעם האוניברסיטה העברית. יש ככל הנראה ביהדות זו כמה סממנים המושכים את ליבם של יהודים ושאינם יהודים כאחד. כידוע זו הקהילה היהודית העתיקה ביותר במערב אירופה, החיה מזה למעלה מאלף וחמש־מאות שנה בצילה של האפיפיורות — מצב פיסי היוצר אווירה דרמאטית ואפילו רומאנטית סביב המפגש המופשט שבין יהדות לנצרות. זו קהילה קטנה שמעולם לא עלתה על כמה רבבות ועם זאת הוציאה מתוכה רבנים וחכמי קבלה, סופרים ואנשי מדע, פייטנים ומרינאים, התופסים מקום נכבד הן בתולדות איטליה ותרבותה והן בתולדות עם ישראל ותרבותו. אלה הם יהודים, שבניגוד לקהילות אחרות הצליחו לשמור על זהותם בלי ליצור חיץ של שינאה והתנשאות בינם לבין העולם הסובב אותם, או, במילים אחרות, שהצליחו להתבולל די הצורך כדי לתרום ביכולתם לתרבות הכללית מבלי לשכוח את מוצאם ושייכותם המסורתית.

זו קהילה, שעד לפני חמישים שנה לערך לא ידעה אנטישמיות מהי, לא במשטרים הליבראליים שקמו באיטליה לאחר איחודה בשנת 1861 ולא במשטר הפאשיסטי עד לשנת 1938. עד לשנה זו נחלקו היהודים ביחסם לפאשיזם כשאר איטלקים: היו ביניהם פאשיסטים „מן השעה הראשונה", היו ביניהם אנטי־פאשיסטים, שנרצחו ע"י סוכני המשטר בשהותם בגלות, והיו ביניהם שלא התערבו כלל בנעשה בארצם. מבחינה תרבותית יהודי איטליה לא ראו ניגוד בין איטלקיות ליהדות. בין נכסי בית הכנסת שברומא שמור הדפס ישן: המראה קבוצת יהודים, החוזרים מן התפילה ובידיהם סידורים וטליתות, והם מתבוננים בפסלים והתמונות שבאחד המוזיאונים, כדי לקיים מצוות־הנאה בשבת: צירוף מיוחד במינו של תורה עם דרך־ארץ, של „יהודי באוהליך ואדם בצאתך", ומשכן יפיפיותו של יפת באהלי שם, שהיה חלק מאורח־החיים של יהדות זו הלכה־למעשה. בלא צורך שתסתייע באידיאולוגיה ליבראלית או קוסמופוליטית כלשהי. רק רב אורתודוקסי איטלקי, ומחמיר שבמחמירים, יכול היה לתרגם לעברית, בלא שמץ של נקיפת־מצפון, את „דקאמרון" של בוקאצ'יו.

סימן ההיכר היהודי

הנרי סטיוארט יוז, היסטוריון הידוע בעיקר הודות לספריו בתולדות אירופה המודרנית, בהיסטוריה כאמנות וכמדע, ביחסי איטליה־ארה"ב ועוד, החליט בערוב ימיו להקדיש תשומת לב לתרומתם של יהודי איטליה לספרות בתקופה שבין עליית הפאשיזם לשלטון לבין מלחמת יום הכיפורים (הגבולות הכרונולוגיים הללו מוסברים בספר). תקופה, המוגדרת על ידו כ„תור הכסף" של יהדות זו. הוא נעזר בידידיו המרובים מקרב יהודי איטליה וסופריה, אותם הכיר במשך שנים רבות הן באיטליה והן בארה"ב; ביניהם הוא מודה לא רנלדו מומיליאנו, מגדולי ההיסטוריונים של העולם העתיק, שבקיץ 1985 פירסם במוסף הספרותי של ה„ניו־יורק־טיימס" מאמר ארוך על יהודי איטליה.

יוז בחר בשישה סופרים יהודים בני התקופה האמורה. צריך להודות כי שלושה מהם — איטלו סוובו, קארלו לוי ואלברטו מוראביה — הם יהודים עפ"י ההלכה, אולי. אך פרט לכך אין כל עקבות של ממש ליהדותם בספריהם. אם הקורא אינו יודע שהמחבר יהודי הרי ודאי שלא ירגיש דבר ולא יגלה את הסוד מכוח עצמו. אפילו ינבור ויפשפש ויכנסה לגלות פנים שלא כהלכה — כפי שאכן, עושה לעניות דעתי המחבר, אולי בהשפעתם של כמה מידידיו היהודים. הבודקים כל שורה כתובה בעזרת מיקרוסקופ אלקטרוני מתוך נטיה אובססיבית לגלות את סימני ההיכר המיוחלים.

יתר שלושת הסופרים — פרימו לוי, נטליה גינצבורג וג'ורג'ו באסאני — הם בהחלט סופרים יהודים עלי־פי התימטיקה של ספריהם: בני חד הפאשיזם והשואה, שהטראומה של חוקי־הגזע משנת 1938, הכיבוש הגרמני של איטליה ב־1943 וחוויות מחנות ההשמדה הטביעה חותם בל־יימחה בכתיבתם. אך גם הללו הם בעצם סופרים איטלקיים, שתרבותם השורשית היא איטלקית ומערב־אירופית, המבקשים להעביר לקוראיהם מסר כלל־אנושי מעולם החוויות שחוו בתורת יהודים בשנות השלושים של המאה ובמשך מלחמת העולם השנייה. לא כל יצירתם הספרותית של השלושה הוקדשה לנושא היהודי: הרי שהטראומה לא פגעה ביכולתם האינטלקטואלית להתרשם ולכתוב גם על נושאים אחרים. בכך הכל, יוז נותן תמונה מהימנה למדי של יצירתם, העולה בד בבד עם הרושם שהקורא המצוי מתרשם מן הקריאה ברומנים הידועים ביותר של שלושת הסופרים הללו.

הייחוד הלשוני

אסיים בכמה פכים קטנים. חוקרי הלדגון היהודי־איטלקי מן האוניברסיטה העברית יתפלאו אולי לקרוא בספרו של יוז (עמ' 18 ואילך) שליהודי איטליה לא היתה שפה משלהם; אולם צדק בוודאי המחבר (אף כי כנראה אינו מכיר את המחקר הנעשה בארץ בתחום זה) באומרו, כי אין בכלל מקום להשוואה בין הדגון הגיטו של רומא לבין היידיש או אפילו הלאדינו. לא מבחינת הייחוד הלשוני ולא מבחינת היצירה הספרותית. בין ההיסטוריונים של עם ישראל מקובלת הדיעה, כי רבני איטליה בדורות עברו היו בדרך כלל מן המחמירים, ולא „ליבראלים" או „מתירנים" כפי שטוען יוז (עמ' 20). יודעי איטלקית עשויים לתמוה לפישרון של כמה תופעות מוזרות בתרגום העברי: „בית סאבו" שבעמ' 90 צ"ל כמובן בית סבויה, הלא הוא בית־המלוכה של פיימונטי ואח"כ של איטליה המאוחדת. ג'מולו (עמ' 94) אינו אלא ג'מולו, וה„ישראלים" שבעמ' 133 הם בעצם „יזראליטי", שפירושו באיטלקית (וכן בצרפתית) בני דת משה. ספרה של נטליה גינצבורג „כל אתמולינו" הוא בלשון המקור "Tutti i nostri ieri", ולא כפי שנדפס בעמ' 105. אך בדרך כלל חובה נעימה להודות שהתרגום נאה וטעויות הדפוס באיטלקית שבהערות (עמ' 161־176) הן מעטות ביותר, דבר הראוי לשבח מיוחד לאור מצב המו"לות בארץ. כיוון שכנראה עדיין לא הגיע הספר, במקורו האנגלי, לבית־הספרים הלאומי שבירושלים, מומלץ הספר לקריאה בתרגומו העברי של גד יתיר.

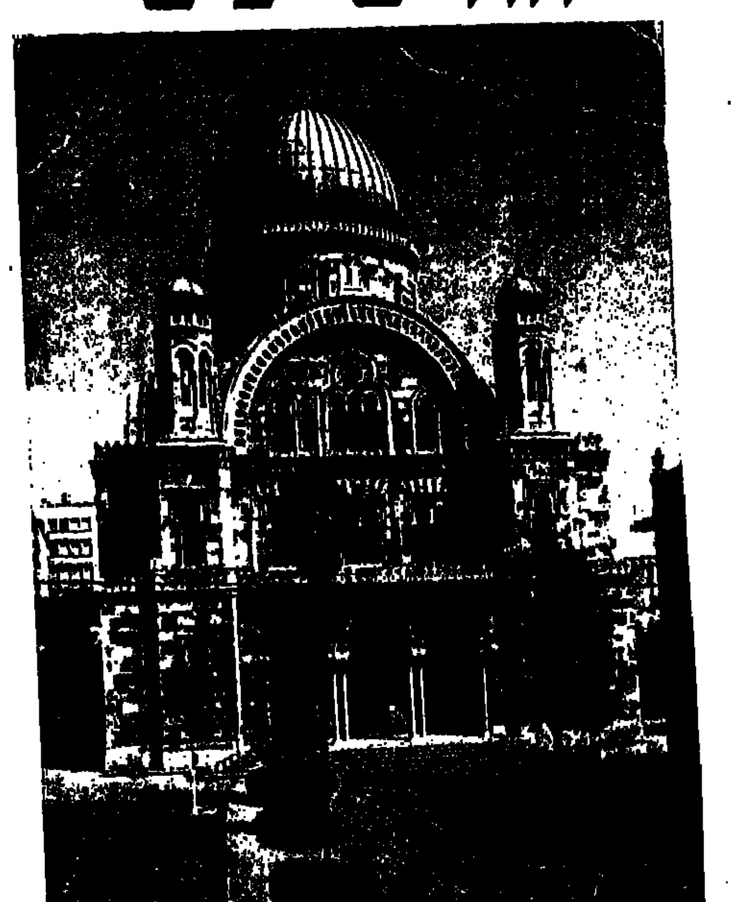

בית הכנסת הגדול בפירנצה

כפר היעד

יורם קניוק

(פרק מתוך הרומאן „בתו")

שיראה אור בקרוב בהוצאת ספרית מעריב

הגענו לכפר היעד. שקט מוחלט שרר. אפילו כלבים לא נבחו, כי הרוח נשבה מנגד. כל אחד יצא לעשות את המוטל עליו. חיפשנו כמה מחבלים. קראו להם או פידאיון, אחד מהם מלק עיניים של ישיש ממעברה ליד כפר־סבא. הגענו לבית האחרון, וכבר נגלינו. התפתח קרב קצר. וזקנה חסרת שיניים שבמהירות מדהימה יצאה פתאום וטיפסה על הגג, צעקה שהיא תחרב עם הבית שעמדנו לפוצץ. הזמן הלך ואזל. תגבורת ירדנית היתה כבר בדרכה. ניסינו להוריד את הזקנה, אבל היא לא ניתנה להזזה. ילדים וזקנים מסוגלים להיות קשים כמו ברזל. לא היתה ברירה, הכנסתי את חומר הנפץ והחייל היפה הזה היה ממונה על הפעלת החומר. פקדתי עליו להפעיל אותו. אני כבר לא בטוח אם בחרתי בו מתוך חמלה או כעס. הוא הלא לא היה צריך לפרוץ לתוך הבתים ולסכן את עצמו. אבל המחר על פניו נראה כה נואש והלגלוג בקולו הלא לא חדל. כשסירב סטרתי לו. הוא כלל לא נראה נעלב וזה רק הוסיף לכעס ולחוסר־האונים שחשתי. הוא נעץ בי מבט שמעולם לפני כן לא ראיתי כמותו. מין בוז בסיסי ומגמר. קרה מאומה. אבל בו בזמן היה מלא אתגר. הוא נפל מעוצמת הסטירה שסטרתי לו. החיילים התשושים הביטו אדישים, היו עייפים. רצו כבר לשוב לבסיס. כבר נשמעו יריות מרחוק. היינו כבר כמעט לכודים. קרבתי לחומר הנפץ והצתתי את הפתיל וצעקתי לכולם לסגת. לרגע נראה החייל מבועת, הזכיר. שועל שנלכד בשטח אש ואינו יודע לאן לפנות, במקום לרוץ לעברנו, רץ לעבר הבית. צעקתי לו, צא משם! הוא צעק, תחתוך את הפתיל, אני לא מסוגל לחזור! צעקתי שאי־אפשר, שהוא חייב לרוץ. אבל הוא התאבן. הכדורים שרקו בשטח המת בינינו, התגבורת הירדנית היתה קרובה. הזקנה צחקה על הגג, החיילים הללו להשתין במכנסיים, ניסיתי לרוץ לעברו, אבל שמעתי את צחוקה של הזקנה ונתקלתי בארגז תחמושת, דיק ואז חבית החול לקרוס, כמו פרח הנסגר לעת ערב קרס. ריח חרולים עמד באוויר. ריח של ריחן ותערב בניחוח שכבת הצבר ושיחי הירוף ונבלל בריח עז של גללי עזים. החייל נכנס פנימה בדיוק בשנייה שבה החל הבית לקרוס, וכל ארך דקה אחת בלבד. אף חייל אחד לא זז. חתחזנו אותו על אלונקה, מרוסק. כבר אז חולו השמועות שאני מבקש מן החיילים שיביאו אתם בחזרה כוס דם. זו היתה עלילה. מישהו ראה פעם בביתי את בקבוק הדמעות.

צר היה לי עליו. הארס ששילח לעברי נשאר כמו חותמת. הוא היה כישלון פחזותי ומה שחמוטל קוראת היהירות מחוסרת הגאווה שאני ניחן בה, אותה נוקשות, אותה צורת מטימת של נזירות ומרובעות, של חברות ללא תנאים במסדר סודי. והלכתי אל ביתו של החייל ברמת־גן. אמו, מורה לאנגלית, הביטה בי בעיניים חלולות, ואז נהיה מבטה רווי אותו בוז שליו שהכרתי על פני בנה. היא לא רצתה לבזבז עלי רגש, ניסיתי לנחם אותה, אמרתי לה, הבן שלכם קפץ אל תוך המוות, זה היה כל־כך פתאומי אחרי שסירב לפקודה, אמרתי לה, תראי, אולי הוא ריחם על הערבייה והחליט למות אתה, אולי היה הגיבור האמיתי של המלחמה הזאת. היא נעצה בי את מבטה המבוזה והעגום ואמרה בשקט: קלקלתם אותם עם סיפורי הגבורה והכסדה. לא יכולת לראות שהוא לא פייטר? שהתנדב לצנחנים בגלל לחץ של חבריו? קולה היה מלא משטמה שהיתה למרבה הפלא אדישה וקנטרנית. קולה הזכיר את עיניו הבהירות והיפות של בנה. את הארס החולל בעיניו. אמרתי, הוא מת כשהוא מחבק את הזקנה. ככה אולי ניסה לגונן עליה. היא נעצה בי שוב מבט ארוך ושליו, כאילו הדמעות שלה זלגו בקרקפת ולא מן העיניים. היא אמרה, אתה מבזבז עלינו את המלים שלך. הוא לא הציל שום ערבייה, היה מפונק, קאפריזי, לקחתם בחור עדין ויפה והרגתם אותו, עכשיו כבר תעשו ממנו אגדות בשביל עוד בחורים כאלה. פעם ייצרו היהודים יאשה־ומסאים ומאהלים, עכשיו מייצרים אצילי־מות מסואבים כמוך. הבן שלי לא חיבק זקנה, אלא בוודאי קרב אליה כדי להתגונן, היה נפחד ורגשן ומרושע, כן, אבל היה בו יופי וקסם שאתה לא תבין. אמרתי לה, היתה לי תחושה רעה קודם הקרב; אבל לא יכולתי לחוס עליו, כי אם הייתי חס עליו, מה היה על כל האחרים? והיא צחקה, בחיי לא שמעתי צחוק נבעת ועם זאת אדיש משלה. בעלה שישב שקט כל הזמן כשהוא מפשפש בידיו בערימת תצלומים שהיה מתבונן בה, אדם עם פנים טובות, מאירות, שהביט בי כמעין כניעה. הושיט לי תצלום ישן, בתצלום נראה הבן בחברת חברים בטיול לחוף ימה של קיסריה, בכיתה י"ב, מלהיב בשחיתות התמימה של יופיו. האב שאולי כבר כן רצה בן גיבור, אמר, תביטו. שאלתי אם אני יכול לקחת את התצלום. האב אמר, קח, קח, יש לנו עוד. והושיטו לי. האם אמרה, בשביל מה? קרקפת. לקישוט הגודדי־מתיים? תלה על הקיר שלך ובעוד שנים תבין על מה אני מדברת. האב קם ונראה מהלך כשהוא נתמך על ידי הקירות, הוא ליווה אותי החוצה. האם לא קמה, לא אמרה שלום, ישבה שלווה, מבטה נעוץ בנקודה בלתי־נראית על הקיר.

תליתי את התצלום על הקיר. נינה ביקשה שאוריד אותו. לא יכולתי. כשבתי היתה יושבת שעות ומתבוננת בתצלום, חשבתי שהיא מנסה לגעת בי במחוז הכואב של געגועי. אני מודה, מכל מאות ההרוגים שראיתי בקרבות, מהם קרובים לי מאוד, חברים מילדות, הגעגועים הכי עמוקים שהיו לי למישהו היו אל החייל הזה שאחרי כמה שנים אפילו שכחתי את שמו.

קמתי מן הכורסא, כיביתי את האור ושתיתי מחצית בקבוק ברנדי, נכנסתי למיטה בבגדי ונרדמתי. התעוררתי מדי שעה. חימשתי את חמוטל, ריח של ים מהול בריחן שחיה שתול בעציצים על המרפסת וריח הלימון מילא את החדר שפתחתי את חלונו חרף הקור. תצורה. בסוף ישנתי שינה טרופה והתעוררתי בשש ושלושים בבוקר.

התקלחתי כדי למחות מעלי את ריח הזיעה. סורותי כמו חתול רחוב, שתיתי מיץ ולבי נחמץ למראה הקומקום שלא נשפת הבוקר. לבשתי את בגדיהם ועליו את הטריינינג ויצאתי אל המרפסת. הגברת מראה קיכתה, נראתה כמי שיום קודם הלכה לסקס־אנד־יופי, מראיה היה מלהיב הבוקר, שערה מטופח, עמידתה היתה מעין מחווה של פיוס עם גופה המזדקן הדיק (והבתולי). היא אמרה, משהו קרהו לא צריך עלכן הבוקר, אני לא שומע חמוטל מתקלחת, והיום היא לא תורנות לעשות. והעצב שנבע ממנה נגע בי. הבוטה כמו האמא שרצתה שנים להיות לי. נפרדתי מעליה ורציתי לברכה. השמש זרחה ובני הארבעים (והשלושים) מילאו את הכטונים. סוחלוביץ' נראה כעוס. הוא מאס במה שקרא „הצעירים והאלה" הבאים כשהשמש זורחת. הוא אמר מלים די מבדחות וקשות נגד בעלי הכרסים העומדים מול המים או מנסים לחתור בהם ונגד הנשים בעלות החזות הדשנים השוכבות על החוף כמו פרות בשר, שוזפות שמש ומנסות להיות יצאניות נכבדות עם שמץ של צבע. הגברים כבר הכירו אותו וצחקו. הוא נראה להם פרק מספר שקראו בילדותם. כששחיתי שלח לעברי מבט עגום. אולי רצה לדעת כבר דיברתי עם שר הבטחון על גיוס הזקנים לצה"ל, הרעיון היה מנקר בו כבר חודשיים, ראה בטלוויזיה. סרט על הזקנים, על התעשייה השורפת שלהם. רצה לגייר כמה אלפים ולהעלותם ארצה. סה, בברכה. עדיין חלמו על הקמת מדינה שחוקינה בכיעור מול עיניהם העיוורות. לא רציתי לשוחח עם איש. רבקה מרחה את החמאה על הלחמניה וניסתה למצוץ ממני רכילות על בניו של אהובה, לא שעיתי לרמזים. מיהרתי להתגנב ורצתי חביתה.

רציתי כרגיל להיכנס לחנות של פייגל. אבל לא היה בשביל מה. הוא עמד בחוץ, נהנה משמש הבוקר הנעימה. נוסף אלי בירור וקרא: מגיע ספר [illegible] חדש, ממינכן. אמרתי לו, מר פייגל, אולי [illegible] לעזרה שלך בחיפוש קרובים, והוא נראה [illegible] נזוף. עליתי למעלה, הדלת היתה [illegible] שהשארתי קודם רבוק למקומו.

שמעתי פירפור חנוק מכיוון השולחן. אבל [illegible] שתול ועמדתי כבר מול דלת חדר־האמבטיה [illegible] שהיתה שיחה בטלפון, אבל שם צלצל [illegible] השתנתי בישיבה. אולי כדי להתבונן בכתם [illegible] קיר האמבטיה, זכר למאבק שהיה לי לפני [illegible] חמוטל. היא זרקה או בקבוק אפטר־שייב [illegible] והיא נחתכה. אפילו סייעה לעצמה להיות [illegible] מורר שעורר בי ניחוח מר, ואולי את [illegible] את מאהביה של נינה אשתי ומשאמרתי [illegible] לא מעניין אותי. זרקה את הבקבוק [illegible] תפסתי עד כמה כואבת יכולה היתה להיות [illegible] לא רק נאמנות, אחיאסף, בעשה [illegible] מפוארת היא סוג מסוים של אהבה [illegible] אהבה היא כבלים, מחזתי [illegible] ליקקתי את דמה והיא ישבה [illegible] התקף אפילפסי [illegible] פתאום להיות מבוהה, היא אמרה, אתה [illegible] אחיאסף, מגיע לך, פשוט מגיע לך [illegible] מין קרוחה, המחשבה על חמוטל [illegible] מילאה אותי צער פיסי [illegible] שיחה היתה בקוץ כעסתי על עצמי [illegible] כשהיפשתי. אותה וחציינו [illegible] בטעות את חכמתור, אהבתי [illegible] לאבד את הצפון, מיהרתי [illegible] המתה שוב עורך בי [illegible] הקטע המחוץ של הים [illegible] שליה, הסערה במעט [illegible] אבל חותר מהורתיים [illegible] להיות בחורה [illegible] בברוני והישמעתי קול [illegible]

פרשת דרייפוס במחזה

א.ב. יפה

מכתב־העת „איוואָרה" (מעיינות) המופיע מטעם איגוד הסופרים הישראלים הכותבים רומנית, מפרסם בגליונו האחרון (17־19) את שתי התמונות הראשונות מתוך מחזהו של פליקס אַדרקא „פרשת דרייפוס". המחזה, בעל תשע התמונות, יופיע בשלמותו (בהמשכים) בכתב־עת זה. כיוון שניתן לנו לקרוא את המחזה בשלמותו בכתב־היד השמור אצל בן־אחיו של אדרקא, עורך־הדין אורי אורה, נסקור ברשימה זו את היצירה היהודית הזאת, מן החשובות שיצאו מתחת ידו של הסופר היהודי־הרומני.

פליקס אדרקא (1891־1962) נמנה עם הסופרים שהאמינו באפשרות הסימביוזה בין יהדותם, שלא התכחשו לה מעולם, לבין תרבותה של הארץ שבה נולדו ובשפתה יצרו. אדרקא לא נטה מעולם להתבוללות, לא הסב את שמו המקורי לשם בעל צליל רומני, כתב בין השאר גם יצירות על נושאים יהודיים והשתתף ברוב העתונים וכתבי־העת היהודיים והציוניים שהופיעו ברומניה, בתקופה שבין שתי המלחמות. אך הוא התעקש להאמין באפשרותה של אותה סימביוזה, ולא נשבר גם לאחר שעל יהדות רומניה עברה הכוס, לאחר הרדיפות והנגישות, הפוגרומים והגזירות השונות שבאו להוציא את היהודים מתוך מערכות חיי התרבות, בעיקר בסוף שנות השלושים ובשנות המלחמה והשואה. מצבים אלה לא חוללו תמורה בגישתו היסטורית: הוא המשיך לכתוב רומנית ולא חשב על הגירה. אך, אין ספק כי בשנות המלחמה ולאחריה הוא התקרב יותר ויותר לצור מחצבתו ונתן בטוי בכמה מיצירותיו לזיקתו ליהדות. מבחינה זו ייחשב מחזהו „פרשת דרייפוס", שסיים כתיבתו בשנת 1944, כגולת הכותרת של יצירתו בעלת הצביון היהודי.

אויבים וידידים

אַדרקא ניגש לנושא שבחר בו גישה רצינית ומעמיקה ביותר. הוא עיין בספרות הענפה שנכתבה על הפרשה, חקר היבטיה השונים, בדק את התעודות המקוריות שהונחו ביסוד המשפט שנערך בצרפת בשנת 1894 לקצין היהודי אלפרד דרייפוס, שהואשם בריגול לטובת גרמניה. ייתכן שלא נמצא במחזהו של אדרקא תשובה מספקת לשאלה כיצד זה אירע שדווקא בצרפת הנאורה, האמונה על עקרונות המהפכה הגדולה, נתאפשר משפט מסלפתי זה, שהיה מאגר של שקרים ומעשי־רשעות, האשמות־שווא וזיופי מיסמכים. תשובות שונות — פוליטיות, חברתיות, דתיות — הובאו במחקרים השונים שנתפרסמו על פרשת דרייפוס. אדרקא לא יכול היה לתרום בתחום זה תרומה מקורית משלו. כיוון שהיה מודע לכך, ביקש להתרכז בהיבט הפסיכולוגי, לחדור לתוך נפש גיבוריו ולחשוף את המניעים שהביאו אותם לידי המעשים שעשו. כך הוא נוהג בראש וראשונה בפרדינאנד אסתרהאזי, הקצין ממוצא הונגארי שבו לצרפת, שנצטיירה בעיניו כארץ מלוכנית־רקובה, המשלימה עם המשטר הרפובליקני מתוך פחדנות והמתקנאה באבסולוטיזם הפרוסי מתוך חוסר־אונים. אסתרהאזי הודח משום שהיה מוכן לבגוד לא רק בצרפת, אלא בעולם כולו, כדי להביא מזור לנפשו הרצוצה. הוא היה חסר השכלה, חסר בית ומולדת, שירת בלגיון הזרים של האפיפיור, לאחר התבוסה בסדאן עבר לשורות הצבא הצרפתי, שבו יכול היה כל אחד לזכות בדרגת קצין. מטוניסיה חזר עם עיטור־כבוד, אשר לימים הסתבר כי היה מזוייף, נשא לאשה עלמה ממשפחה צרפתית מהוגנת ממארסיי, הפסיד את הממון שקיבל בנדוניה ונטש אותה עם שני ילדים קטנים. אסתרהאזי התקשר עם הצירות הגרמנית

פליקס אדרקא. רישום מאת מרסל יאנקו

והבטיח לספק להם מידע חשאי תמורת בצע כסף, אך גם אותם הוליך שולל והם ניתקו אתו כל קשר. אסתרהאזי לא הכיר אישית את דרייפוס, לא היה לו דבר נגדו, אך בתנאים שנוצרו החליט לנצל את המצב ולהטיל את האשמה על הקצין היהודי. סייעו לו כמה קצינים גבוהים בצבא הצרפתי, שייחלו ל„רוואנש" על תבוסתם ב־1871, והם שהפכו את פרשת הריגול המדומה למשפט מפורסם. וכיוון שקצינים אלה היו ברובם הגדול בעלי נטיות לאומניות, הם שמחו להזדמנות שבאה לידיהם להכפיש את שמו הטוב של הקצין היהודי ושל העם היהודי כולו. האנטישמיות חילחלה בדמם של צרפתים רבים והזדמנות זו עוד הגבירה אותה: בימי הפרשה ראו הצרפתים את כל היהודים כבוגדים מטבע ברייתם.

אויביו הגדולים ביותר של דרייפוס היו הקולונל אנרי הנוקשה והפורמאליסט, שבעיניו נחשב כבוגד לא רק מי שמסר סודות צבאיים לאויב. אלא כל מי שלא התייחס בכבוד הראוי למטה הראשי של הצבא הצרפתי (בסופה של הפרשה התאבד אנרי, כאשר נאלץ להודות כי השתמש בתעודה מזוייפת כדי להשיג הרשעתו של דרייפוס), וכן כמה קצינים אחרים, כגון הגנראל בואדפר, שהיה ראש המטה הכללי, מרסייה, דיפוטי, דה־קלאם ועוד. להגנתו של דרייפוס נחלצו בראש וראשונה כמה יהודים, ביניהם ברנאר לזאר, שפירסם שתי חוברות בעניין זה, והסנאטור שויאר־קסטנר, שבגלל עמדתו בפרשה איבד את כסאו בבית הנבחרים. אבל מי שחולל את המיפנה בפרשה היה הסופר אמיל זולא, שבמאמרו „אני מאשים", שפורסם בעתונו של קלמאנסו „לאורור", גרם לבדיקה מחודשת, בלתי־משוחדת, של הפרשה, ולזיכויו של דרייפוס. זולא מצטייר כדמות אצילית של סופר שאינו דואג לבטחונו האישי ולקאריירה שלו (באותו פרק זמן אמור היה להיבחר חבר באקדמיה הצרפתית), והוא נוטש הכל כדי להיאבק למען תצא לאור צדקתו של דרייפוס, אדם שהוא לא הכיר ולא ראה מעולם.

סמל היהודי הנרדף

הדמות המתוקה והמטושטשת ביותר היא דמותו של אלפרד דרייפוס עצמו. איש קטן, חסר מחשבה מקורית, לא ניחן בשום תכונה שעשויה היתה להפוך אותו ל„גיבור". יד המקרה היתה בכך שהוא נהפך לשם־דבר, סמל של היהודי הנרדף. גם לאחר שנתברר לו איזו מזימה שפלה נרקמה נגדו. הוא תולה את האשמה בקצינים מרסייה, אנרי, דה־קלאם, אך אינו יודע מה לעשות: „איך אוכל אני, קפיטן פשוט, לדרוש מהמטה הכללי שיודה בטעות הנוראה שלו? איך אוכל אני, קצין צרפתי, להמיט שואה על המוסד הצבאי הגבוה ביותר של צרפת? ודווקא עתה, ערב ה'רוואנש'." דרייפוס רוצה רק להציל את נפשו, את כבודו שנרמס, אך אינו מוכן להרחיב את היריעה ולחשוף את המניעים שגרמו לפרשה. וגם לאחר שנערך לו משפט חוזר והוא זוכה ושוחרר, לא למד דרייפוס לקח. הוא המשיך לחשוב כי נפל קורבן לעיוות הדין ונשאר מיליטאריסט ומאמין בסמכות הבלתי מעורערת של הצבא. בשיחתו עם לוסי אשתו הוא אומר: „אילו הייתי אני שופט אולי לא הייתי נוהג אחרת ולא הייתי מתייחס ביתר סובלנות כלפי מי שנחשד בבגידה."

זאת ועוד: „כבוד הצבא הוא יקר יותר מחיי חייל אחד — אפילו הוא חף מפשע." לוסי, אשתו, מבינה את ההתפתחות החברתית והפוליטית בצרפת. היא יודעת מה מסמל משפטו בשביל ההיסטוריה של צרפת: חבלי הלידה של הרפובליקה השלישית.

אדרקא אינו עורך שיחזור מדוייק של המשפט. כדי לסטות מדרך השיגרה ולהוסיף תבלין של הומור למחזה, הוא מציג כמה מן המעמדים העיקריים כשהם משוחקים על ידי הילדים, המציגים את אשר נודע להם משיחות המבוגרים בבית. כך ביחס למעמד הביזוי של דרייפוס, שלילת דרגתו הצבאית, וכך ביחס למעמד החזרת כבודו כקצין בצבא. לאחר שזוכה בדין.

הנופך האקטואלי

אך מחזהו של אדרקא אינו מתיימר להיות מעשה־שיחזור בלבד. ערכו הייחודי טמון בכמה סצינות שהן תוספות מקוריות של המחבר. בסוף התמונה הראשונה מופיע המחבר והוא משיב על שאלות ידידתו, התמהה עליו מה מצא לנבור בניירות ישנים ולכתוב מחזה היסטורי, בשעה שרוב חבריו עוסקים בנושאים אקטואליים, באנשים ובמעשים של עכשיו. המחבר משיב לה כי הלהט וחוסר המנוחה שלו נובעים דווקא מתוך המשמעות האקטואלית הנוראה שהוא מצא בדראמה זו, שהתרחשה במציאות חמישים שנה קודם לכן. כי בשעה שהוא עוסק בכתיבת מחזהו ישנם אנשים המצויירים על קירות הבתים צלבי־קרס — והפאשיזם מכין פרשת דרייפוס חדשה שקורבנותיה יהיו מיליוני יהודים חפים־מפשע.

בתמונה הרביעית, המתרחשת לאחר שדרייפוס כבר הוגלה לאי־השדים, מופיע איש־פלאי, ר' אלעזר שמו, שבא לנחם את לוסי. הוא טוען באירוניה כי בעלה אינו אלא אחד מני רבים, בן העם היהודי הסובל והנרדף, והוא מרחיב את המסגרת ומוסיף גוון אקטואלי לפרשה: „וכמה אשמים אותם המסכנים מעיירות מזרח

(המשך בעמ' 18)

פרס מאנגר לבנימין טנא

ועדת השופטים לפרס מאנגר החליטה להעניק לבנימין טנא את הפרס לשנת תשמ"ז, בעבור אסופת תרגומים מיצירת המשורר היידי הדגול, בשם „שירים ובלדות", שראתה אור בהוצאת „על המשמר" בשנת תשכ"ט.

אחד מהישגיו של בנימין טנא במלאכת תרגום זו הוא בכך שעמד בפני פיתוייו: הוא לא התיימר ליצור מסכת־לשון עברית במקביל למסכת־הלשון היידית, על כל ציציה ופרחיה ותגיה, על כל מערכי מלותיה ושעשועיה שאינם ניתנים לתרגום. טנא כבש את יצרו,

איציק מאנגר

צימצם את עצמו, וטרח להשיג בקנה „תרגום־פשט" מעולה ומדוייק של תוכן השירה המאנגרית, עם שהוא שומר מתוך קונגניאליות על הניגון הייחודי ומחזו־של שירת מאנגר.

הישג אחר של תרגום טנא הוא — המסות הגדולה. אם נמצא קצת לדיוקו של מנבת, נוכל לומר שיש כאן דיוואן של שירת מאנגר בהעתקה עברית. אין שמא דיוואן אין כאן, משום שהמרשג דיוואן מורה כמדומה על מיכלול יצירתו של משורר. טנא תרגם חלק מתוך האסופה „ליד און באלאדע", שהופיעה בניו־יורק ב־1952. „חלק מתוך" — משום שגם כאן, בבחירת השירים כמו בעצם אמנות התרגום, נהג טנא במידת האחריות והאיפוק: שיר שנראה לו בלתי־ניתן־לתרגום — משך ידו ממנו ולא כפה עליו מיסגרת עברית. על כל פנים יש באסופה מיבחר גדול וחתך נאמן של יצירת מאנגר — 101 שירים הערוכים בשמונה שערים.

„שירים ובלאדות" של מאנגר הוא צירוף יקר של אפופיאה יהודית ודמויות מיתולוגיות יהודיות. האם ראוי לומר שלאפופיאה היהודית שלו יש גם משמעות אוניברסאלית? אכן המשמעות האוניברסאלית מובנת מעצמה, כיוון שזו שירה גדולה. ואולם מה שטעון כאן הדגש הוא התוכן היהודי שאי אפשר לו אלא להיות יהודי ושלעולם לא תמצא דימוי „גויי" אשר יהיה מקביל לו. „הבאלאדה על נרות השבת", למשל, מתנגנת בניגון באלאדי העשוי להזכיר גם מומנטים דראמאטיים וטראגיים מן העולם הלא־יהודי; אבל העימות של הנערה היהודיה והנזיר בתא האפל איננו „אוניברסאלי" — הסיטואציה ההיסטורית וגם הנפשית־רגשית של קידוש השם היא כולה יהודית ורק יהודית; היא מושרת כאן בנוך שאין משלו. בנוסח העברי של טנא אומרת הנערה היהודיה: „כיצד זה אוכל/ ליטול בידי את הצלב/ הרי את נרות הזהב של אמי/ אבייש, את נרות הזהב/ כיצד זה אוכל, אוי נזיר שחור?" קיטוב הצבעים: זוהר נרות הזהב כנגד שחור גלימת הנזיר, — וקיטוב המושגים: הטוהר המיסטי שהנזיר מבקש להטיל על הנערה כנגד פחד חילול הקודש שאוחז בה, — הם מכבשונה של האפופיאה היהודית, ושלה בלבד.

י"ר

צבע חדש

עם מר מנחם דורמן בצאת ספרו „אל לב הזמר" — פרקי ביוגרפיה ועיון ביצירת אלתרמן — תשוחח פרופ' רות קרטון־בלום;

עם ד"ר שלמה יניב בצאת ספרו „הבלדה העברית — פרקים בהתפתחותה" — ישוחח פרופ' הלל ברזל;

עם ד"ר זיוה שמיר בצאת ספריה „הצרצר משורר הדלות" — לחקר היסוד העממי בשירת ביאליק, „שירים ופזמונות גם לילדים" — לחקר שירת ביאליק לילדים ולנוער, ישוחח פרופ' הלל ברזל;

קטעי נגינה — נחמה כרמון — פסנתר; מנחה — ד"ר מנחה גלבוע.

האירוע יתקיים ביום חמישי, 5.3.87, בשעה 8.30 בערב, ב„בית־הסופר" ע"ש שאול טשרניחובסקי, רח' קפלן 6 תל־אביב.

ארנסטו קרדנאל

זכרון

מִן הָאוֹטוֹבּוּס רָאִיתִי לִפְנֵי שָׁנִים רַבּוֹת
בְּוִירְגִ'ינְיָה אוֹ בְּאַלַבָּמָה
נַעֲרָה וְרֻדָּה עִם מִכְנָסַיִם כְּחֻלִּים
בְּמַעֲלֵה הַסֻּלָּם, קֻפְסַת תַּפּוּחִים
(אִמָּהּ קוֹרֵאת לָהּ מִבִּפְנִים)
וְגַם נַעֲרָה אַחֶרֶת, אֲחוֹתָהּ, מִכְנָסַיִם כְּחֻלִּים
הַצּוֹבַעַת בְּלָבָן אֶת אַכְסַדְרַת הַבַּיִת
וְהַשְּׁתַּיִם הִסְתַּכְּלוּ בָּאוֹטוֹבּוּס הָעוֹבֵר מִתְאוֹצֵץ.
הַזְּמַן עָבַר־חָלַף כְּמוֹ הָאוֹטוֹבּוּס מֵה־GREYHOUND
אֲבָל נוֹתְרוּ עַל־אַף הַשָּׁנִים, הַצֶּבַע
הַטָּרִי בָּאַכְסַדְרָה
הַמִּבְרֶשֶׁת הַנּוֹזֶלֶת
הַיָּד עַל הַתַּפּוּחַ, הַמַּבָּטִים
לִפְנֵי שָׁנִים, בִּכְפָר אֶחָד, וִירְגִ'ינְיָה אוֹ אַלַבָּמָה,
הַמַּעֲמָד נִשְׁפָּה מִכְּבָר

מספרדית: עודד סברדליק

ארנסטו קארדנאל (ERNESTO CARDENAL) כומר קתולי, שר התרבות בממשלת ניקאראגואה, הידוע ביותר בין משוררי ארצה בני־זמננו. בעבר, בין המתנגדים החריפים למשטר משפחת סומוסה (אב ובן) הרודני, ובשל כך ידע רדיפות וגלות. בין ספריו: „אפיגרמות", „שעת אפס", „גת־שמנים קי", „שירים מקובצים", „שיר לאומי", ועוד.

רוז'ה תבור

לְזֵכֶר עִדּוֹ מוֹסִינְזוֹן

שְׁאֵרִית בְּשָׁמֵי הַמִּזְרָח שֶׁכָּלוּ אַרְגְּמָנוֹת
לִימִינִי מִתְנוֹעַעַת תְּפִלָּתוֹ שֶׁל צַדִּיקוֹב
מְהַדְּפָיו הַמְנַפְנְפִים לִנְסֹק פְּרוּחָה
וּמִשְּׂמֹאלִי מִזְרָחִי וְקִפּוּחוֹ הַשּׁוּב
שַׁלְוָה פַּסְטוֹרָלִית.
וּבְרַעַם שְׁפוּפֵי פִּתְאוֹמִי
מְטַר אֵשׁ וְגָפְרִית
וּמַהְפֶּכֶת מְעוֹפֶפֶת כְּאֶבֶן גַּעַשׁ
מְרַסֶּקֶת אֶת יֶתֶר הַסֻּכָּה
וְהַסְּכָךְ הַפְּרִיחִי
וּבְשַׂר הֶעָנָן
נוֹתָרִים גְּנִיחוֹת זְקֵנִים
מְזָרְקָרִים נִבְעָצִים בַּשָּׁמַיִם
לוּלָבִים.

חוֹל וְרוּחוֹת
הַחוֹל תָּמִיד דִּבֵּר אֵלַי
מוּבָן לִי צְלִילוֹ הַדַּקְדַּק
הַמּוֹקֵשׁ עַל מִשְׁקָשִׁים וְקַסְדָּה
בְּהַרְמוֹנְיָה עִם יְלָלָה
שֶׁל מַרְפֵּה.
בַּחוֹל חִלְחֲלוּ צִפָּרְנַי
וְהוּא בִּמְעַט כְּעָפָר עֵינַי
וַאֲדָמָה שֶׁבְּחֻמּוֹ הָרַחֲמִי
אֶלְשְׁמַר כְּמוֹ פַּרְעוֹנִים
לִפְנֵי בְּרֹא שָׁנִים,
רַק חוֹל עוֹד אֶרְאֶה
וְנִשְׁמוֹת עֲטוּפוֹת בְּטַלִּיתוֹת
מִשְּׁלַשְׁלִיק שָׁחֹר
מַקְלִיגוֹת צָפוֹנָה
וַאֲנִי בַּאֲלוּנְקָה אַחֶרֶת
מְשׁוּעַ לְפִיסַן בַּגִּלְבֹּעַ.

עולמות אפשריים

אדם ללא יעוד

קרולין ג'אניס צ'רי, תחנת פל. מאנגלית: עמנואל לוטם. כתר 1986.

בראשית היה כדור-הארץ. בתחילת שנות האלפיים הוקמה תחנת סול (סול — שמו של הכוכב, השמש, שכדור-הארץ אחד מכוכבי הלכת שלו), משם נשלחו ספינות מחקר לכוכבים רחוקים יותר, לידם הוקמו תחנות כוכבים כדוגמת סול. כוכבי הלכת אותם סבבו התחנות היו שוממים ולא ראויים למגורי אדם, אך לא היה בכך צורך. ותחנות התפתחו למעין עולמות בזעיר-אנפין, המנצלות את משאביו הטבעיים של הכוכב ושל חגורת הסלעים הסובבת אותו. „חברת הארץ", בעלת התחנות, נתגלתה כרווחית מאוד. עפרות, ציוד רפואי, פטנטים — כל אלה נתנו עושר ועוצמה.

התחנות היו קשורות כטבורן אל תחנת סול, כדור-הארץ. כל זאת, עד גילוי פל — עולם שעליו חיים נוכריים, פרימיטיביים. פל הפך לבסיס ממנו הופקו החומרים האורגאניים שמקודם הובאו מכדור-הארץ. המרחב מעבר לפל נקרא „חוץ" וספינות החלו לסחור עם „חוץ" והתחנות שנבנו בו. כדור-הארץ, שמצא עצמו משלם יותר ויותר תמורת שפע התחנות בעוד ערך סחורותיו יורד פלאים, החל בגביית מיסים. תחנות וסוחרי „חוץ" סירבו, ספינות התחמשו ויריות נורו פה ושם. התחנות הפנימיות, אלה שבין פל לכדור-הארץ, לא היו נחוצות ונעזבו. נתגלה עולם חדש, קייטין, שהפך למרכז ה„חוץ". שם נתגלתה הקפיצה — מסע בחלל מעבר למרחב הזמן, מעבר למהירות האור, מעבר לתורת איינשטיין.

בקייטין נולד האיחוד, ארגון מורדים שיצר את אנשיו במעבדות-ילודה, התפשט ואיים על ההגמוניה של „חברת הארץ". זו הפנתה את משאביה לבניית צי אדיר של נושאות-ענק, ספינות-קפיצה הרסניות. האיחוד בנה ספינות-ענק משלו.

עתה, ניער כדור-הארץ חוצנו מהחלל ושב לעסוק בענייניו. הצי, שקטן מ-50 ל-15, גילה פחות ופחות זיקה לכדור-הארץ. עדיין שירת את מטרותיו, אך אנשיו, שאף לא אחד מהם היה יליד הארץ, החזיקו בתחנות מעטות מול צי האיחוד, מכיוון שלא ראו מה יוכלו לעשות מלבד זאת. צי מאזיאן, כך קראו לו. קונרד מאזיאן היה מפקדו, על הספינה אירופה. טום אנג'ה, מפקד אוסטרליה, היה השני לו. סיגני מלורי, מפקדת נורבגיה, הייתה השלישית בהיארכיה. תחנת פל ומשפחת קונסטנטין המנהלת אותה; המטאים — ילידי „מטה" של פל; ילידי המעבדה של האיחוד; קונרד מאזיאן, ששם לו למטרה את ההישרדות; סיגני מלורי, שחיפשה מטרה יותר משמעותית; והסוחרים, שמצאו עצמם בין הפטיש לסדן ויכלו לשניהם. אלה גיבורי „תחנת פל".

אדם ללא יעוד מול יליד מעבדה עם יעוד מתוכנת — זהו, אולי, המסר של הספר. הגורל המתוכנת הוא גם נחלת מאזיאן וצי, למרות היותם ילידי-אנוש. כאן מסתבר, שיליד-מעבדה מתוכנת מאופיין במטרתו ואילו בן-אנוש מתוכנת מאופיין בחוסר מטרה. וכך הופכת ההישרדות למען כלום למטרה בפני עצמה, כזו הדורשת דיכוי תכונות אנוש והפיכתו למעין רובוט.

הסוחרים, עצמאיים בדרך מחשבתם, שהזריקו את סם החיים למושבות האיחוד והחברה יחד עם אנשי פל וסיגני מלורי, יהוו, אולי, את הבסיס לחברה אנושית חדשה, יחד עם אנשי כדור-הארץ שעדיין לא למדו...

הספר, מהחדשים בין ספרי המדע הבדיוני שתורגמו לעברית (1981), זכה בפרס הוגו היוקרתי. צ'רי, סופרת הגל החדש הבדיוני, משלבת בספר דמיון עשיר, תהליכים חברתיים וטכנולוגיים ודרך סיפור מרתקת את הקורא. מאוד מומלץ.

בדידות ומלחמת-קיום

מייקל מורקוק, הפרוזדור השחור, מאנגלית: דפנה לוי, זמורה-ביתן 1986.

בדידות ומלחמת-קיום, משולבים זה בזה. הזמן אינו משנה, גם הוא משולב. השנה אינה מצוינת, זה היה יכול לקרות גם עכשיו. ספינת החלל „הופ דמפסי" בורחת מכדור-הארץ אל עבר כוכב הלכת מינכן 15040, אי-שם בחלל. לא ידוע. 14 איש ואשה, 13 ישנים, בתוך מכלים, שקועים בתוך נוזל ירוק כהה סמיך. אחד ער, בודד. ראיין (היחיד ללא שם פרטי) בחברת היומן, המחשב ו-13 מכלים המייצגים בני משפחה וחברים.

הם אינם שליחים. את הספינה גנבו ואת אלה שעמדו בדרכם רצחו. הם השאירו מאחוריהם את אנגליה, לונדון, עולה בלהבות של פטריוטיזם לאומני והיסטריה לאומית. הפחד מזרים, הרדיפה אחריהם, הגזענות, מפילים ממשלות, נותנים דרור למאווייו החשוכים ביותר של האדם.

כל זה נשמע מוכר עד אימה. נכון להיום, העלילה יכולה בהחלט להתרחש בדרום-אפריקה של השחורים, בגרמניה של התורכים, בברית-המועצות של היהודים ובישראל של הערבים. נכון להיום, עדיין השלטון בולם, עדיין ההמונים לא התעוררו.

ראיין, בני-משפחתו וחבריו אינם שונים בהרבה. הם לא משוכנעים שההמון אינו צודק. אך ההיגיון חקר מורה שכך אי-אפשר להמשיך. הכל מתדרדר. ה„נורא מכל" — הפרטיות נפגעת. לאחר רצח המילגש התורנית שגילתה את התוכניות, חוטף ראיין מטוס צבאי והחבורה טסה לסיביר, לבסיס השילוח של „הופ דמפסי", ומשלחת עצמה לעבר מינכן 15040. המטרה, כמובן, מקדשת את רצח צוותי המטוס ובסיס השילוח. כאן מסתיימת מלחמת הקיום בתוך ההמון ומתחילה זו של הלבד. המלחמה בהזיות...

מייקל מורקוק מוכר יותר כסופר העוסק בזרם הפנטסטי בספרות הבדיונית. „הפרוזדור השחור" אינו פנטסיה. הוא, אולי, מציאות. מציאות הלבד מול ההמון, הלבד מול הריק.

המקור האנגלי אינו לפני, אך ניכר שתרגומה של דפנה לוי הוא פשוט, אולי פשוט מדי. שפת-הספר היא, איכשהו, משעממת ומעייפת. קשה לגמור את קריאתו ולקבל מהעלילה את שהיא נותנת. והיא נותנת.

אפי לנדאו

בגידת הרובוטים

סטניסלאב לֶם: הקיבריאדה
מפולנית: פאולינה צ'לניק;
הוצאת זמורה ביתן, 1986

סטניסלאב לֶם, סופר יהודי פולני, כיום בן 63, הוא איש מדע לפי מקצועו (והכשרתו האקדמית היא דווקא ברפואה). מאז 1973, כשקיבל פרס יוקרתי מאוד לספרות בפולין, התחיל להתפרסם גם בעולם. כיום הוא מתורגם לשלושים שפות ונחשב ע"י רבים לאחד מגדולי סופרי המדע הבדיוני. בצד סיפורים מן הסוג שראו אור באוסף הזה כותב לֶם גם ספרים עיוניים בנושאי מדע וחברה.

בסיפורים שלפנינו המדע בעצם רק תירוץ ללם כדי להגיב על העולם בסאטירה חריפה ולפעמים בהומור פורץ. כפי שגילו סופרי מדע-בדיוני רבים בארה"ב בתקופתו של סנאטור מק'ארתי, לפעמים הדמיון הוא הדרך היחידה לבקר את המשטר המרכא. כך משתמש גם לם בעולמות רחוקים כדי לחשוף אבסורדים במשטר הקומוניסטי. למען האמת, הוא צוחק גם על משטרים אחרים, מוקיע חולשות אנושיות כלליות, ומראה את הגיחוך של רבות מן היומרות של אנשי המדע. אפשר לומר עליו ביושר, שהתענינותו בגורל האנושי חורגת בהרבה מן המסגרת הפוליטית הצרה של משטר זה או אחר. עד מהרה מתברר למי שקורא את סטניסלאב לם שהוא לא אוהב במיוחד לא עריצים ולא טפשים. כתוצאה מדעה קדומה זאת נדמה לפעמים שלא קל לו למצוא את מי לאהוב.

הספר שלפנינו מכיל בעצם שני אוספי סיפורים קצרים: „אגדות הרובוטים" ו„הקיבריאדה"; שנקבצו יחדיו משום שהם עוסקים באותו נושא — מדע דמיוני. הכל מתרחש אלפי שנים בעתיד, כאשר רוב תושבי היקום הם כבר רובוטים מסוגים שונים, רובוטים חושבים, המסוגלים להתרבות, המבוססים רובם על מחזור חומרים מתכתי, במקום מחזור הפחמן שהחיים הביולוגיים על כדור הארץ התפתחו ממנו. בעבר הרחוק מאוד, בתחילת האלף השלישי לספירה המקובלת, השתחררו הרובוטים-החושבים הראשונים מבעלותם של ממציאיהם וברחו מכדור-הארץ למרחב הבין-כוכבי. הם יסדו תרבויות משל עצמם. „הלבנך", הוא ההומו-ספיאנס, לא סלח להם מעולם על בגידתם והאדם רודף את התרבויות הרובוטיות פה ושם, מתוך נקמה, על מנת להשמידן. אבל אין ללבנך כל סיכוי לבצע את זממו נוכח הריבוי העצום של התרבויות הרובוטיות האלה והתפשטותן בין אלפי מערכות הכוכבים. זה הרקע לכל עשרים-ושבעת הסיפורים בשני האוספים גם יחד.

הסיפורים אינם אחידים ברמתם. ב„אגדות הרובוטים", למשל, חמשת הסיפורים הראשונים ארוכים מדי ובנאליים. יש סאטירה, אבל היא ברובה מתבקשת מאליה ומתמשכת יותר על המידה. האוסף השני, „הקיבריאדה", העוסק בדמויותיהם הנהדרות של שני הממציאים המבריקים (שניהם ממוצא רובוטי, כמובן), טרול וקלפציוס, תמצאו הומור, סאטירה הדבקה משחקי-מילים — שאגב, עוברים לעברית באלגנטיות בתרגומה היפה של פאולינה צ'לניק.

לם משחק בכל המרכיבים המדעיים הלוגיים בסוריאליזם מטרף, כקוסם המחזיק בעת ובעונה אחת חמישה כדורים באוויר. אחת השיטות האהובות עליו הוא השימוש בהיגיון-לכאורה כדי להוכיח משפטים מוטעים. אביא רק דוגמה פשוטה אחת מני רבות: בעמוד 172 צריכים להסביר בדחיפות איך דרקון (הקיים רק בסבירות נמוכה) יתכן שיופיע במקומות שונים בעת ובעונה אחת, כשהוא עובר ממימד למימד. „פשוט", אומר לם, בהיגיון מטורף, „כשם שכף יד המבצבצת מתוך המים מציגה לכאורה חמש אצבעות שאינן תלויות זו בזו, כך גם הדרקון העולה מהמימד הקונפיגורטיבי אל המרחב הממשי נראה כרבים, אף כי הוא אחד." אל תדאגו, גם לם יודע שאין הנמשל נגזר מן המשל, וכי צריכים היו להופיע קטעי דרקון. אבל זאת אחת מצורות ההומור החביבות עליו. כמובן, אם אמרנו הומור, הרי זה כאילו אמרנו: „זה ענין של טעם." איני יכול אלא להבטיחכם נאמנה: יש מי שזה אכן מצחיק אותו.

אמנון אחי-נעמי

תיקון

במאמרו של א.ב. יפה, „רפאל צבי איש התיאטרון", שנתפרסם ביום ו', 13 בפברואר, חל שיבוש. בעימוד נקבע חלקו השני לפני הראשון. אנו מקווים כי הקוראים עמדו על כך — ומתנצלים על התקלה.

ניצול מעמדי וספרות לוחמת

אפטון סינקלר, „הג'ונגל",
מאנגלית: יואב חלוי,
הוצאת זמורה-ביתן, 1987

„כל מה שהם יעשו הוא לתת למפלגה בעיר שלנו בעיר הזו את ההזדמנות הגדולה ביותר שניתנה אי-פעם באמריקה לסוציאליזם! אנחנו נחשוף את מתקני-העולם המזויפים בכל עיוותם וניוונם; אנחנו נפשיט את הדמוקרטים הרדיקלים מכל שקר שכיסו בו את מערומיהם! ואז יתחיל המרוץ שאי אפשר יהיה לבולמו, הגיאות שלא תיעצר עד אשר תגיע למטרתה — וזה יהיה בלתי-נמנע, הולם וגובר — התארגנות כל עובדיה הנעשקים של שיקאגו מתחת לדגלנו שלנו ואנחנו נארגן אותם, נתרגל אותם, נצעיד אותם לניצחון! אנחנו נכניע את המתנגדים ונגרשם מלפנינו ושיקאגו תהיה שלנו! שיקאגו תהיה שלנו!"

במילים אלה סיים אפטון סינקלר את הרומאן הנודע שלו „הג'ונגל" — ואלה דברים ששם בפיו של אחד ממנהיגי הפועלים, הנואם באסיפה באמריקה של ראשית המאה, כאשר נכתב ופורסם ספר זה. ניתן בהם ביטוי להתארגנות סוציאליסטית, למאבקים פנימיים במסגרת התארגנות זו ולמאבק נגד קשיחותו של הקאפיטליזם האמריקני.

חלומותיו ותקוותיו של אפטון סינקלר על סוציאליזם באמריקה לא נתגשמו כלל. ה„עולם החדש" התרחק מכל מגמות סוציאליסטיות ואף הכריז עליהן מלחמה — אך „הג'ונגל" וספרים אחרים של סינקלר נשארו בהיסטוריה של הספרות האמריקנית ושל הספרות הלוחמת העולמית, השמיעו השפעה ניכרת למען תיקונים סוציאליים באותה אמריקה קאפיטליסטית-נצלנית שתוארה בהם.

„הג'ונגל" תורגם לראשונה לעברית בידי א. ראובני בשנת תרפ"ט ואחריו תורגמו גם רומאנים ידועים אחרים של סינקלר: „נפט", „המלך פחם", „ממאת אחוז" ועוד. עכשיו, עם התרגום החדש, ניתנת לקוראים עבריים רבים להכיר את הג'ונגל הקאפיטליסטי והאכזר, אותו מציג סינקלר בסיפורו הראשון, אשר עורר תהודה רבה בארצות-הברית ובעולם. זהו ג'ונגל של תנאי-העבודה, השכר והדלות המחפירים בבתי-המטבחיים של שיקאגו. האנשים העובדים בהם נחשבים לבהמות, כדוגמת הבקר הנשחט במקום: המהגרים הבאים לאמריקה לחפש חיים חדשים ותנאי-קיום הוגנים נופלים טרף בידי אדוני תעשיית-המזון והתעשייה האמריקנית בכלל, שאינם בוחלים באמצעים כדי לגרוף כסף ולצבור עוצמה. כל זה משתקף בבירור בחייו ובמעמדו של גיבור הרומאן „הג'ונגל" יורגיס רודקוס, מהגר מליטא.

אפטון סינקלר, שהגיע לגיל זיקנה מופלגת ומת ב-1968, כהיותו בן 90, פירסם כמה עשרות ספרים, שזכו לתרגומים רבים לשפות ובארצות שונות. והוא זכה להצלחה זו גם כאשר הערך האמנותי של דבריו לא תאם את הלהט הרעיוני-המהפכני שלהם.

צמחים בבית הישראלי

אברהם שטיינמן, „לקסיקון לצמחי-בית ולקקטוסים"
הוצאת עם עובד, 1987

הצמח והפרח תופסים כיום מקום חשוב בבתים ובמוסדות ציבוריים ומתקשרים בתרבות-החיים ובתרבות-הדיור. הם משמשים גם גורם חינוכי לילדים ונודעת להם השפעה מרגיעה על האדם. עובדה זו מסבירה ודאי גם את העניין הרב שמעוררים ספרי-הדרכה על פרחים וצמחי-נוי, המופיעים אצלנו בשנים האחרונות. עם ספרים אלה נמנים „גידול צמחי-נוי", „פרחי-נוי בישראל", „גינת-הנוי ופרחיה", „צמחים אקזוטיים לבית ולגן", „קקטוסים במרפסת ובגן", „צמחי בית ומרפסת ומסלעות".

רוב הספרים נכתבו בידי אברהם שטיינמן, המשמש מזה שנים מדריך ומורה בענף צמחי-בית ונוי בבית-הספר התיכון החקלאי „עירוני" בחדרה. הוא לא רק כותב ומרצה על פרחים וצמחים, אלא עוסק גם בגידולם, משתתף בתערוכות-פרחים רבות בארץ ואף זוכה בפרסים.

סיפרו החדש, „לקסיקון לצמחי-בית ולקקטוסים", הופיע בהידור רב והוא גם אסתטי וגם מועיל לכל שוחרי הצמחים וגידולם. הספר נפתח במילון מונחים (אבקן, גבעול, גביע, הכלאה, כותרת, נדן, קנוקנת ועוד) — ואחר-כך באים דברים על מבנה הצמח ואורחותיו, תנאי-הגידול של צמחי-הבית והטיפול בהם, פגעים בצמחי-בית והדברתם. מיקום הצמחים בתוך דירה — מגורים ועיצובם. אדניות פורחות, צמחים באמבטיה, גינות-גג, צמחים במסלעה ועיצובם. גינון בבקבוק. גידול צמחי-סיח וצל ללא אדמה, תרבות מים. כן מובאים כאן מאות תצלומי-צמחים צבעוניים, בעלי איכות אמנותית. הערכים שבלקסיקון משתרעים על-פני מאתיים עמודים ומעלה והם מחזיקים מידע וחומר-עזר רב. אל חומר זה מצטרפים גם רשימה ביבליוגרפית ומפתח שמות הצמחים — סוגים ומינים.

בהקדמה שכתב לספר פרופ' יואב ויזל, מנהל הגנים הבוטניים באוניברסיטת תל-אביב, הוא מציין כי ה„לקסיקון" מהווה הן את גולת-הכותרת של הספרות הגננית בישראל והן סיכום הידע אותו צבר אברהם שטיינמן בשנות עבודתו כמורה וכמנהל.

מ. אבי-שלמה

פרשת דרייפוס

(המשך מעמ' 17)

אירופה, שנגדם הוסתו הבריונים צמאי-הדם, שלפני כמה חודשים באו לשרוף, לרצוח, לאנוס, לשדוד מה אשמתם של מיליוני העברים שכדי שיוכלו לנצלם, יזמו ה'פריצים' מעשי-טבח ואני, עם מקל-הנדודים בידי, עובר בכל הערים, הארצות, כשלבבי מפעמת התקווה כי אצליח לנגוע בלב אחי ואחיותי, לעורר רחמיהם על מידת הסבל הזאת. במקום שממנו אני בא יש גזעים שלמים מדוכאים, וכנופיות של רודפי-בצע, שגופם מכוסה תכשיטים, שודדים את קורבנותיהם ונוטלים מהם הכל. וכדי לפרוק מעליהם את זעם המקופחים והרעבים, הם מסיתים אותם נגדנו, האומללים האחרים. (בקול מלא ועצב) שם, אומר לי לבי, תוצת אש המרד, שם, אני בטוח, יתחיל להתגשם חלום הצדק והאהבה בין הבריות. אך כמה מבינינו יזכו לחזות בהתגשמות החלום הזה חוששני כי רק מועטים..."

בשיחה המתפתחת בין ר' אלעזר ללוסי, אשתו של דרייפוס, איש הצבא שביקש לשרת את צרפת והיה מוכן למסור את חייו למענה, שחינך את ילדיו ברוח פטריוטית, — עולה גם הנקודה היהודית שבפרשה: צרפת (או חלק ממנה, אחדים ממנהיגיה) התכחשו לו משום שהוא יהודי, אך לא רק משום כך. ר' אלעזר אומר כי דרייפוס טעה טעות מרה.

„שאיפתו לחיות צרפתי, רק צרפתי, היתה אולי חלק זעיר מרצון ההיסטוריה. אך אילו היה רגיש יותר לסבל הגדול של ההמונים, אילו שאף יותר לצדק, וכל הצרפתים היו שותפים לשאיפה זו, אילו הודרך על ידי אותה שאיפה נאצלת המרחפת מעל לראש האנושות, כרוח הקודש על פני המים, קרוב לוודאי שגורלו היה שונה... האידיאל שבו דבק התעמר בו. לבו נשאר מרוחק וזר לאידיאל האחר, זה השואף להשליט סדרים חדשים ולהשלים בין בני-האדם. האם ישכיל דרייפוס ללמוד לקח מסופקני.

„דרייפוס הוא חף מפשע, אך הוא תמים ואינו תופס את המציאות: הוא סובל למען מטרה שאינה מובנת לו אך העתידה לגאול אותו ואת כל האנושות. (הוא פונה אל לוסי וקורא לה בשמה היהודי, לאה): כתבי לבעלך כי איש פלאי הגיע מן המזרח המתבוסס בדמיו בחבלי לידתו של עולם חדש, והוא משגר לו בשורת אהבה ומודיע לו כי לא יאבד, ואפילו אם יאבד, הרי שייסוריו סופם להביא לנצחון ושמו יגאל לעולמים."

למרות המסר הזה, המביא את בשורת „העולם החדש", ואולי בשל האופי המיסטי שבו הלביש אודריקא את המסר הזה, כשהוא כורך את האתוס של היהדות עם בשורת המהפכה הבולשביסטית, לא הוצג המחזה מעולם ברומניה, ואף לא פורסם, שם, בדפוס.

המצב הישראלי

(המשך מעמ' 15)

חדש מן הקוטב השני — או אם תרצה לומר כך הכלים הלבנים על לוח השחמט — את בועז, בנם של אילנה ופרופ' אלכסנדר גדעון, שיסודות רבים מדמותו של יונתן מ„מנוחה נכונה" משמשים בו, ובכל זאת הוא תופעה חדשה, החוזי הישראלי, פורק העול והמוסכמות, המפקפק בתכונות האידיאולוגיות הגדולות מזה ומזה, ששכלו אינו תופס את התבונה הרבה במעשי הפוליטיקאים, ובאוצר מילותיו הדל (איזה מאמץ אדיר נדרש לעמוס עוז בעיצוב לשונו של זה) ובשפתו המשובשת הוא מנסח עמדה פציפיסטית: „בסוף היהודים יגמרו אותם או שהם יגמרו את היהודים או שיגמרו אחד את השני ועוד פעם לא יהיה כלום בארץ חוץ מהתורה והקוראן ושועלים והרדס שרופות."

„מה יהיה כשתצטרך ללכת לצבא?"

„בטח הם מוותרים על אחד כמוני, תת-דימה וכל זה. אבל מה זה לא מזיז לי." (עמ' 129).

עיצוב ספרותי מיידי של דמויות, עכשוויות ילידות הסיטואציה החברתית-פוליטית הספציפית, זכה להישגים מרשימים במיטב הספרות האירופית. למשל, ז'וליין סורל, גיבור „האדום והשחור" של סטנדל, הוא יליד סיטואציה היסטורית פוליטית מסוימת מאוד שאפשר לאתרה בצרפת בתקופת הרסטורציה בשנים 1815-1830. (אגב, כותרת המשנה של „האדום והשחור" היא כרוניקה של שנת 1830).

דווקא שתי הדמויות, מישל ובועז, משני קטביה של הציונות התולה, יוצאות בהודות, מעוצבות במלאות ומעוררות אהדה, ובעיקר כמובן מישל סומו. האם לא נחלוק לסופר מחמאה על ההגינות במשפט הפוליטי-תרבותי עם הימין הישראלי, ועם הניהיליזם הישראלי. האם לא גברה כאן יד האמן על הפובליציסט והוגה הדעות?

שח-מט

מלה אחת חוזרת ונשנית ב„קופסה שחורה" — שח-מט, כמו באה לקבוע מסקנות ולהחריץ משפט על מפי גיבורי הרומן. אלא שמלה זו מתעתעת במקצת, יותר משהיא מאפיינת את סגנון בעליה היא מבטאת במובלע את קולו של הסופר. משחק השח-מט מציב הלבן מול השחור, לכאורה, מצב משטני של דבר (ניגוד), אך למעשה איזה עולם מורכב, סבוך ורב-התפוכות נפתח למתגוששים משני עברי הלוח. דומני כי מלה זו אצל עמוס עוז היא מטאפורה למצבי קיום אנושיים, סבוכים, עשירי וריאנטים וריאנטים-שכנגד, לפתיחות, לתחבולות, ומלכודות, לעקיפות ולהקרבות לשם רכישת יתרון בזירה אחרת ויתור על חומר תמורת עמדה טובה, וכיום. ואנו עם הסופר, רואים את כותבי המכתבים בנתונים כסבך וריאנטים שמוטים במשחק שטרם נסתיים. „קופסה שחורה" אינו נמנה עם מיטב יצירותיו של עוז אבל יש בו, לעניות דעתי, עריצה חזמנית חשובה ותפוסה סיטואציה היסטורית-פוליטית, הנהרת, שעוד מצאו את תיקונן ביצירות הבאות. מבחינה זו לא הוכרע משחק השחמט והמצב הוא תיקו.

קולנוע

יעל ישראל

הארי המזוהם דוהר אל הבית הלבן

„המקצוע לוחם", קולנוע רב-חן, תל-אביב; „בובה", קולנוע בן-יהודה, תל-אביב

קלינט איסטווד סולל בשקט את דרכו לבית הלבן. אולי הוא יגיע לשם, ואולי לא, אבל אי-אפשר להגיד עליו שהוא מגלומן, כשבחדר הסגלגל, ליד הטלפון האדום, יושב כיום שחקן סרטי ב' לשעבר.

איסטווד, מיתוס אמריקני כבר בחייו, מכלכל את צעדיו בתבונה ורואה את הנולד. הוא עולה על גל הפטריוטיזם השובניסטי המנשב כיום בכבר האמריקני, נכנס בקלות לנעלי רמבו, ומתחת לאפנו עוד יהפוך לנו לרייגן בריבוע. הוא בטח לא תיכנן לעלות בסולם הממשל האמריקני כשבראשית הקריירה שלו במערבוני הספגטי של ליאונה גילם את דמות הגיבור הגדול מהחיים, אבטיפוס קלאסי: גברי, מחוספס, שתקן, קשוח, כוחו במעשיו, נאמן לעצמו ומחוסר ערכים. וכידוע, למיתוס השחוק הזה צמח כבר זקן. אך עדיין הוא מככב במרץ בקולנוע ובטלוויזיה האמריקנית, הגדושים בסרטים מפגרים ופשיסטיים תחת משב מעורפל במכוון של קלילות.

עכשיו איסטווד קוצר את הפירות ומנצל את יתרונו בקרב המעריצים. הוא מקצוען, על זה אין חילוקי דעות. בולע את המסך. גם כבמאי הוא מראה יכולת מרשימה. סרטו מקצועי ועשוי היטב. איסטווד למד הרבה ממורו ורבו, הבמאי דון סיגל, שכיסס למענו את מיתוס האנרכיסט הגברי, המבער את החלאה מהרחובות בסרטי „הארי המזוהם".

ב„המקצוע לוחם" לא נותר לאיסטווד אלא לקפוץ על הגל המוכן למענו. עלילת הסרט בנאלית, שקופה ושחוקה עד תום, דמות הגיבור משורטטת בקווים גסים וצפויים ומקצינה את ארכיטיפ איש הצבא. איסטווד מגלם את דמותו של תומס הייווי, חייל מארינס ותיק ושבע קרבות, עתיר מדליות, מצולק כמו סוס זקן ועדיין חייל-נלהב-שש-לקרב. הוא יכול לקחת עשרים גברים בכיס הקטן. לאקוני, המילון שלו מורכב מניבולי-פה נמוכים, מה שהוא יודע זה לזיין ולהילחם.

הייווי זה מוצב בבסיס האם שלו בגלל התנהגות בלתי הולמת, וכעונש מטילים עליו לעשות חיילים למופת מקובץ של לא-יוצלחים. הוא כן להם וקורא להם „בנות" אבל מטרטר אותם ומלמד אותם פרק בערכי הידידות הגברית הנאצלת. יש לו כמה בעיות עם אשתו לשעבר (מרשה מייסון). אליה הוא שוקל לחזור לעת סגריר, אבל רוב הסרט מוקדש לאימונים המפרכים שהופכים את החלאות לגברים שבגברים, כשבסוף מובטחת „הסוכריה האמריקנית": פלישה הירואית לגראנדה, איזו בדיחה!

הסרט שואב מרוחם של סרטי המלחמה של שנות ה-40, ביחוד מסרטיו של ג'ון פורד: טובים ורעים, ערכים של פטריוטיות, נאמנות לדגל, גיבורים קשוחים בעלי לב של זהב, קלישאת הידידות הגברית וסדר חברתי „כמו שצריך", עם נשים בבית וגברים שולטים. ממש חלומו של כל פטריארך ושל פטריוט ממוצע. אמריקה ורודת לחיים. ואיסטווד מראה לאמריקה זו שהוא יודע מה טוב בשבילה. זה מצע הבחירות שלו: להחזיר את כבודה של אמריקה, אימפריה חזקה, פטריוטית, עם סירוס שוקולד מלמעלה ואיזה אבר פאלי ענק לקישוט.

סרט מביש, עשייה שקופה שתמהר לכבוש לבבות צופים שטופי מות ולמודי „רמבו" ו„מקגייוור".

חצי משגל ורבע אונס

ראשיתו של בובה כמחזה של הילל מיטלפונקט שהועלה על בימת תיאטרון „חיפה". רווה גילם שם את בובה, מפגר התפתחותי על רקע מציאות חיים אומללה של ישראל השניה. הטרנספורמציה שעברה דמותו של בובה במעבר לסרט היא הפגם העיקרי באמינות הסיפור. במקום לתת לסיפור לנשום בשקט ולחיות את חייו המינוריים, הלביש עליו רווה (התסריטאי, במאי וגם שחקן ראשי) שלל מיתוסים פטריוטיים בומבסטיים. בובה הפך לפגוע ראש מהמלחמה ומטרתו לסחוט את רחמינו ולהראות לנו כמה שהמלחמה היא דבר רע. מלבד הקשרים השקופים שנכפו על הצופה יש גם סיפור עלילה מופרך, שצולע בתפאורה המשתדלת להיות שום מקום אבל לא מצליחה ביעודה.

בובה הדביל עובד בתחנת דלק וגר באוטובוס ישן. לחייו נכנסת איזו פרחה דרומית עם אמביציות (חני נחמיאס), שפניה מועדות לתחנות ריסקו בעיר הגדולה. הוא מרחם על הנערה ושומר עליה כעל בבת עינו. דווקא לקשר האנושי ביניהם היה פוטנציאל אבל הוא נגנז בשפע קלישאות חבוטות שהצטרפו לנזיד האקלקטי המקולקל של רווה. בובה נותן מקלט לאחיו העבריין (אלי דנקר) הנרדף על ידי גנגסטרים שלא ברור מי הם ומה הם עושים שם. יומרותיו של רווה למסר אוניברסלי הולידו גניבה סגנונית מכל הבא ליד וניסיון לאווירה בינלאומית בעזרת סממנים של שום מקום קלאסי והתפייטות קולנועית מזויפת. הוולגאריות חוגגת עם חצי משגל אומלל ורבע אונס שקוצץ על-ידי הצנזורה בטענה שהוא „לא נעשה כדרך הטבע" (ומאיפה הם יודעים?).

לחני נחמיאס יש רגעים טובים ואמינים, רווה הוא פצצה של מנייריזם זול, ויתר השחקנים נראים כמו בובות קרטון עם תוויות: הנבל המצוי, הגנגסטר והאשה הנאמנה. המוסיקה של דובי זלצר התעלתה על עצמה הפעם בחוסר טעם עם כל מיני מוטיבים של מארשים שמתאימים יותר לסרטי גבורת ישראל במלחמת ששת הימים. לא להקיא, לא לבלוע, והסרט נשאר בגרון.

קלינט איסטווד – קלישאות על ידידות גברית, קשיחות עם לב זהב וסדר חברתי כמו שצריך

תערוכות

דורית קדר

גרעין הפורענות

יחיאל שמי, דניאל פרלטה, שמשון מרחב, דרורה דומיני, יעקב חפץ, יחזקאל ירדני ויגאל מירון בגלריית הקיבוץ בתל-אביב

בגלריית הקיבוץ בתל-אביב נפתחה תערוכה של שבעה פסלים (על-פי סדר ההזמנה): יחיאל שמי, דניאל פרלטה, שמשון מרחב, דרורה דומיני, יעקב חפץ, יחזקאל ירדני ויגאל מירון.

השמות מעידים על מכנה משותף — מעין תפיסה של פיסול נטו. הווה אומר, פיסול שלא בא יותר כאמצעי המעביר את תחושות הפסל ואינו מתייחס לעולם החיצוני, אלא מבוסס על משל עצמו, ככל אובייקט בלתי תלוי עם זכות קיום משלו. ומכיוון שהבחירה א-פריורית היא כזו, הרי אין כאן כוונה אקספרסיבית או ריגושי אלא להיפך — רצון להרגיש את המימד האינטלקטואלי-חשיבתי. למימד זה, כמובן, מצטרפת הכוונה של אמנות „טהורה", הנשענת על שפה צורנית משלה.

בחירה א-פריורית זו דורשת שני יסודות עיקריים: אידיאולוגיה אינטלקטואלית, וכבר כבד שפה צורנית, המתלווה ומתקיימת כאמור בזכות עצמה.

וכאן בדיוק הכישלון: אידיאולוגיה חייבת להיות חלק מחיפושים אישיים, חלק מאישיותו של האמן, ובמקרה זה הפסל. אבל האידיאולוגיה של פיסול נטו, המובאת כאן, היא בת כ-40 שנה. הכסאות של פרלטה, חשיבות הצבע — אובייקט מוכר היוצא מהקונטקסט הצורני שלו בזכות רעיון אמנותי, מוצב מחדש בשדה אמנותי, ועל-ידי כך גורם להסתכלות „מחודשת בו" — כל זה כבר הובא על-ידי דישמפ ופותח בשנות ה-50. הגרוטאה של יחזקאל ירדני היא צאצא ישיר של פרננדס ארמן, ג'והן צ'מברליין או ג'ון לסס משנות ה-60. ושמשון מרחב — על אף המקצועיות המופלאה שלו — הרי הוא ממשיך את מעלו של אנטוני קארו.

יעקב חפץ כמו יגאל מירון ודרורה דומיני זנחו את הטהור או החוק (במקרה של חפץ) תמורת איזו נימה קישוטית, והו מעין שחזור של מה שנעשה בעבר עם תוספות שאינן תורמות.

●

היחיד שנמלט מחזרה על העבר הקולקטיבי או חזרה על עצמו הוא יחיאל שמי. לכאורה, אין אצלו חדש. אותה שפה, אותו סגנון, אותה אמירה. אין בדבר זה פסול כל עוד האמן ממשיך בכוונות לחפש. וכדרך פרדוקסלית, דווקא הפסל ה„פשוט" ביותר, הפסל המינימליסטי ביותר, נזקק ל„אני מאמין" רוחני. נצטט מדבריו של שמי: „אני רואה את עבודתי כפיסול נטו, פיסול חילוני בכל מהותו. הפסל מייצג את עצמו ומתנגד במכוון מכל רלבנטיות אחרת. הוא חי בכוח האנרגיה הפנימית שלו, איכות זו של אנרגיה חבויה מעצימה את ההרגשה שלי שהפסל הוא כאשליה של בריאת העולם". מילים אלה מחזקות את עמדת המוצא במאמר זה — אידיאולוגיה ושפה הן חלק מאישיות האמן ומחיפושיו.

כאשר מכנים פסל בשם „חילוני", הרי ההקשר המנוגד — דתי או רוחני — עולה מיד. כך קורה גם עם המלה „מתנגד" או עם מושג בעלה כמו „אנרגיה חבויה" ועד לקביעה הלא-חילונית כל-כך — „הפסל כאשליה של בריאת עולם". והרי „דתי" אינו בהכרח אדם המאמין באלוהים, שיש לו שם מוגדר. דתי הוא אולי אדם העוסק לא רק בענייני דיומא אלא דווקא בשחזור של בריאת העולם באמצעות מעשה האמנות (בהקשר זה לא ייפלא אפוא שביהדות חל איסור מוחלט ליצור כל תמונה או צלם, שהרי אלו מסייעים בשחזור אקט הבריאה...).

הפסל היחיד שהצליח לחמוק, אם כן, מ„קלסיקה", הוא זה שלא עסק בצורה נטו לשמה אלא כמשועבדת לדימוי נמשך. מן הראוי שגלריית הקיבוץ תיפתח לרחשים ולהלכי-רוח „אישיים" יותר. אישי אינו אומר סנטימנטלי. אישי פירושו — חיפושים, הבעות, ההבעות של הפנים (ויהא פנים זה אסתטיקן דרמטי או לירי או כל מהות אחרת למורכבויותיה) מבטיחות יותר הפנמה, פתוח קריצות לעבר הסובב, ובסופו של דבר — יותר שכנוע.

עיקרון חשוב לא פחות הוא האקלקטיקה. בחירה שתהא מעוגנת על יחידים ולא על קבוצות המשתייכות לאותו הלך חשיבה. דווקא בגלל סיבה זו. לא כדאי שאמן יזמין אמנים, כמו שקרה כאן, על דרך הטבע. אם אמן מזמין את עמיתיו האמנים (במקרה זה האמן המארח הוא שמי) — הרי הוא עושה זאת מבין המקורבים לו בצורת החשיבה האמנותית, ודבר זה כבר מונע מאחרים להציג.

שמי פסל מצוין, ועל כך אין עוררין. במרוצתו עמדנו פעמים רבות על תרומתו האמנותית, מכאן ועד להפיכת אמן לאוצר קובע — הדרך ארוכה. ואולי דווקא מקרה זה מבאר את גרעין הפורענות של האמנות הישראלית. דווקא כאן נמצא אותו שער, הנעול בפני מספר אמנים מוכשרים מאוד והם נותרים בשוליים.

כדאי לממסד האמנותי שיזכור אימרה ברוקה — „לא תעשה לך מלך בשר ודם". כך אולי יתחיל להסתכל ביצירות ולא בשמות. כך אולי יתאמצו גם בעלי השמות להציג בקביעות את הטוב ביותר. מעיקרון זה ייצאו כולם ברווח. שכן כל בשר ודם סופו עפר ואפר, ורק היצירות הממשיות תיוותרנה.

יחיאל שמי — פסל-תבליט, 1980

צוותא לתרבות מתקדמת

„צוותא" כפר־סבא
מוצ"ש, 28.2.87 שעה 20.30 בבית ההסתדרות רח' ירושלים, דיון בנושא — „יהדות בלי דת — היתכן?" יפתח את הויכוח ד"ר זאב כץ — אוניברסיטת ת"א.

„צוותא" רמת־השרון
ליל שבת, 27.2.87 שעה 22.00 ערב ג'ז עם רביעיית דני גוטפריד. עמיקם קימלמן — סקסופון, חליל, אלי מגן — בס, גיא בן־ברק — תופים, דני גוטפריד — פסנתר.

שבת, 28.2.87 שעה 11.00 בבוקר הצגה לכל המשפחה — „אגדות מדגדגות". משתתפים: גיל אלון ועופר בן־דוד.

„צוותא" קרית־חיים
ליל שבת, 27.2.87 שעה 21.30 בבית צוותא עם להקת „קולן". חברי הלהקה: אברהם קוסאשווילי — טנור ראשון, רולן בבל — טנור שני, יוסף אנאשווילי — באריטון, אבי שוליה — בס. ליד הפסנתר — ראובן בר־יוסף.

„צוותא" חיפה
מוצאי שבת, 28.2.87 שעה 21.00 הזמר והמלחין רוני ידידיה מגיש ערב של שיריו ושירי אחרים „השירה עוברת".

יום שני, 2.3.87 שעה 21.00 ריקה כהן מרצה על — **טכניקת אלכסנדר**. (רפוי בדרך אחרת).

„צוותא ירושלים
ליל שבת, 27.2.87 שעה 22.00 חנן יובל שירים מתוך — „דור"

שבת, 28.2.87 שעה 11.00 **קונצרט בוקר — רביעית חלילים**. מנגנים: יעל רונן, דפני קיני־בן עוזר, אביגיל מלכיאלי־זולן, רענן אילון, בתכנית — קולאו, טרשפניק, קוונץ, דיווה, רייכה.

מוצ"ש, שעה 21.00 יוקרן הסרט — „טוראית בנג'מין". במוי — הווארד זיף.

יום חמישי, 5.3.87 שעה 21.00 יוקרן הסרט — „החומה" עם להקת „פלויד. אופרת רוק נוסח „טומי" וסרט פופ נוסח החיפושיות.

ליל שבת, 6.3.87 שעה 22.00 הזמרת — יעל לוי בתכניתה — „אהבה צעצוע" מלווה בגיטרה — דורי אמריליו.

„צוותא" נהריה
מוצ"ש, 7.3.87 שעה 21.00 מתי כספי בהופעת יחיד.

יום שלישי, 10.3.87 שעה 20.30 תכנית מקומית — **קשר משפחתי** ע"פ התכנית הידועה מהטלויזיה עם זיוית אברמסון. פסיכולוגית המתמחה בחינוך מיני ובחינוך הורים.

„צוותא ראשון־לציון
ליל שבת, 27.2.87 שעה 22.00 „אני אשתגע" — מתי כספי והפרברים, במופע משותף של שירים מדרום־אמריקה.

שבת, 28.2.87 שעה 11.00 בבוקר הצגה לילדים — „בגלל חורי הגבינה" המשלבת בובות ושחקנים. מגישים — שרונה שפירא ודני ארליך.

יום שלישי, 3.3.87 שעה 19.00 **קונצרט תלמידים**.

ליל שבת, 6.3.87 שעה 22.00 לשיר בצוותא עם — יורם שחר.

מוצאי שבת, 7.3.87 שעה 21.00 נורית גלרון — „משהו בלבנה". שירים מתקליטה האחרון.

„צוותא" כרכור
ליל שבת, 27.2.87 שעה 21.00 ערב מזרחי עם הזמר — נסים גרמה.

„צוותא" הוד־השרון
מוצאי שבת, 27.2.87 שעה 20.30 שלישיית יצחק שטיינר בתוכנית אילתורים וג'ז. משתתפים: יצחק שטיינר — פסנתר, גל יוסף — גיטרה בס, חגי שוורץ — תופים. המופע יתקיים בבית־העם ברמות חשבים.

„צוותא" אשדוד
שבת, 28.2.87 טיול פעילי צוותא לגליל.

ליל שבת, 6.3.87 שעה 22.00 ערב דרום־אמריקאי עם להקת „מפלסי".

תל־אביב

אסתר
הזבוב
חול: 5.00, 7.15, 9.40
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15, 9.40

אורלי
סגור לרגל שיפוצים

בית לסין
מנהטן
שישי: 2.30 בצהריים
מלחמה ואהבה
שישי — 23.30 בלילה
ישנוני
מוצ"ש — 23.15

בן־יהודה
חמים וטעים
יום שישי: 10.00, 12.00
מוצ"ש: 7.15 — 9.30
חול: 4.30 — 7.15 — 9.30

גת
ג'ק פלאש המקפץ
חול: 5.00 — 7.15 — 9.40
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 — 9.40

גורדון
סיגליות הן כחולות
מוצ"ש: 7.15 — 9.30
חול: 7.15 — 9.30

דקל
קרוקודיל דנדי
שישי: 10.00 בלילה
מוצ"ש וחול: 7.15 — 9.30

דרייב אין
האוצר מארץ האש
שישי: 10.00
מוצ"ש וחול: 7.30, 9.30

הוד
שחק אותה
שישי: 9.45 — 12.00
מוצ"ש: 7.15 — 9.30
חול — 4.30, 7.15, 9.30

לימור חדש
להתחתן שנית
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 — 9.30
חול: 7.15 — 9.30

פאר
משחק מסוכן
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 — 9.30
חול: 4.30 — 7.15 — 9.30

מוזיאון
שואה חלק א'
13.00

סינמה 1
בובה
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 — 9.30
חול: 4.30 — 7.15 — 9.30

סינמה 2
אהבה בשחקים
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 — 9.30
חול: 4.30 — 7.15 — 9.30

פאריס
כס הדמים
יום ג' — 12.00 לפנה"צ
12.00 — 10.00 בלילה
מוצ"ש: 7.15 — 9.30
סזאר ורוזאלי
יום שישי
02.30 — סיפור פשוט
04.30 — החברה של גרגורי
שבת:
11.00 — חשיבותה של אהבה
13.00 — עד כלות חלילה
15.00 — חקירה לילית
17.00 — משהו שונה לגמרי
מוצ"ש:
17.00 — משהו שונה לגמרי

חן 1
המקצוע לוחם
חול: 4.30 — 7.00 — 9.40
שישי: 9.45 — 12.20 בלילה
מוצ"ש: 7.00 — 9.40
מרי פופינס
שבת: 11.00 בבוקר

חן 2
ג'ושוע אתמול והיום
חול: 5.00 — 7.25 — 9.45
שישי: 9.50 — 12.05
מוצ"ש: 7.25 — 9.45
שלגיה
שבת — 11.00 בבוקר

חן 3
מלקולם
חול: 5.00 — 7.30 — 9.40
שישי: 10.00 — 12.05
מוצ"ש: 7.30 — 9.40
20,000 מיל מתחת למים
שבת — 11.00 בבוקר

חן 4
קטיפה כחולה
חול: 11.00, 2.00, 4.30, 7.15, 9.40
שישי: 9.50, 12.15 בלילה
11.00 בבוקר
מוצ"ש: 7.15 — 9.40
עליסה בארץ הפלאות
שבת — 11.00 בבוקר

חן 5
חטיפה נעימה
חול: 11, 2, 5, 7.30, 9.45
שישי: 9.50, 12.05
מוצ"ש: 7.30, 9.40
יום שישי — 11.00 בבוקר
אלדון ומנורת הקסמים
שבת - 11.00 בבוקר

שחף
חנה ואחיותיה
שישי: 9.45 — 12.00
מוצ"ש: 7.00 — 9.30
חול: 4.30 — 7.00 — 9.30

תכלת
דקה לחצות
חול: 4.30 — 7.00 — 9.35
מוצ"ש: 7.00 — 9.35

תל־אביב
האוצר מארץ האש
שישי: 9.45 — 12.00
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 4.30, 7.15, 9.30

קולנוע בית ציוני אמריקה
יום שישי: 2.30 בצהריים
עיניים גדולות
ליל שישי: 12.00 בחצות
ג'ינג'ר ופרד
מוצ"ש: 7.15 — 9.30
ג'ינג'ר ופרד
מוצ"ש: 11.45 בלילה
הזלילה הגדולה

חיפה

ארמון
הזבוב
מוצ"ש: 7.00 — 9.15
חול: 4.30 — 6.45 — 9.00

חן
ז'ק פלש המקפץ
מוצ"ש: 7.00–9.15
חול: 4.30 — 6.45 — 9.00

אורלי
בעקבות הכרך
מוצ"ש וחול: 7.00–9.15 בערב

רון
האוצר מארץ האש
מוצ"ש: 7.00 — 9.15
חול: 4.30 — 6.45 — 9.00

אורה
בובה
שישי: 10.00 בלילה
מוצ"ש: 7.00, 9.15
חול: 9.15 — 7.00 — 4.30

קרן אור המחודש
קרת ואש
מוצ"ש: 11.30

פאר
קרוקודיל דנדי
שישי: 10 בלילה
מוצ"ש: 7.00 — 9.15
חול: 4.30 — 7.00 — 9.15

אמפי
מרדף אדם
מוצ"ש: 7.00 — 9.15
חול: 4.30 — 7.00 — 9.15

עצמון 1
מפרץ מוסקיטו
שישי: 10.00 בערב
מוצ"ש: 7.00 — 9.30
חול: 4.15 — 6.45 — 9.15

עצמון 2
מטרה חמה
שישי: 10.00 בערב
מוצ"ש: 7.15 — 9.30
חול: 4.45 — 7.15 — 9.30

עפולה

מופתרון
בי"ס לבלשים אהבלים
מוצ"ש: 8.30
ב', ג', ד', ה': 8.30
מונטנגרו — א': 8.30

רעננה

אורות
שוטר ללא חוק
מוצ"ש: 7.15 — 9.30
חול: 4.30 — 7.00 — 9.00

בת־ים

עצמאות
האוצר מארץ האש
מוצ"ש א', ג': 7.15 — 9.30
ב', ד', ה': 4.30, 7.15, 9.30

ירושלים

אדיסון
האוצר מארץ האש
מוצ"ש: 7.15 · 9.15
חול: 4.30 · 7.00 · 9.00

אורגיל
קטיפה כחולה
חול: 4.30 · 6.45 9.15
מוצ"ש 6.45 9.15

עדן
שחק אותה
מוצ"ש: 7.15 · 9.15
חול: 4.30 7.00 9.00

אורנע
שיפוט מהיר
מוצ"ש: 7.00 · 9.00
חול: 4.30 7.00 · 9.00

בנייני האומה
סגור

מיטשל
בובה
מוצ"ש: 7.15 9.15
חול: 7.00 · 9.00

סמדר
המכבסה היפהפיה שלי
מוצ"ש: 7.00 · 9.15
חול: 7.00 — 9.15

כפיר
חמים וטעים
מוצ"ש: 7.15 — 9.15
חול: 4.30 — 7.00 — 9.00

חבירה
אהבה נדירה
מוצ"ש וחול: 7.15 — 9.15
חול: 5.15 — 7.15 — 9.15

אוריון
אור 1
קרוקודיל דנדי
מוצ"ש: 7.00 — 9.00
חול: 4.30 — 7.00 — 9.00

אור 3
זאב אמריקאי בלונדון
מוצ"ש: 7.00 - 9.00
חול: 4.30 7.00 — 9.00
מופע הקולנוע של רוקי
מוצ"ש — 23.15

אור 4
איפה העדינות לעוזאל
מוצ"ש: 7.00 — 9.00
קומנדו ליאופרד
חול: 4.30
אקספרס של חצות
מוצ"ש: 23.15

אור 5
בלגן מאורגן
מוצ"ש: 6.45
חול: 4.30 — 6.45
הצבע ארגמן
מוצ"ש וחול: 8.30
ואיפה העדינות לעוזאל
מוצ"ש: 23.15

תיאטרון ירושלים
ג'ינג'ר ופרד
חול ומוצ"ש: 18.45 21.15
שישי 14.00

בית אגרון
שישי ב־14.00
תעלול קטלני
שישי — 15.45
ירח דבש מכושף
מוצאי־שבת
18.00 - צביטה בלב
19.45 - נערי הכרך
21.30 אפוקליפסה עכשיו
24.00 תעלול קטלני

הרצליה

היכל
הנינג'ה האמריקני II
מוצ"ש: 7.15 ·· 9.30
חול: 4.30 - 7.15 - 9.30

מלון דניאל
אונטי פופולו
מוצ"ש 7.15 - 9.30

גבעתיים

הדר
האוצר מארץ האש
מוצ"ש: 7.15 - 9.30
חול: 4.30, 7.15, 9.30

נתניה

שרון
מפרץ מוסקיטו
מוצ"ש: 7.00 - 9.30
חול: 5.00 - 7.00 - 9.30

סטודיו
ג'ושוע אתמול והיום
מוצ"ש: 7.00 - 9.15
חול: 5.00 - 7.00 - 9.15

באר־שבע

חן
האוצר מארץ האש
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.30 - 9.30
חול: 4.30 - 7.30 - 9.30

חולון

ארמון
אקו פארק
שישי: 10.00
מוצ"ש וחול: 7.15, 9.30
זיגי סטר דאסט
מוצ"ש: 23.30
ספניאל טאפ
יום ה': 23.30
אמדיאוס
יום ג': 4.00

סבוי
הנינג'ה האמריקני II
שישי - 10.00
מוצ"ש: 7.15 ·· 9.30
חול: 4.30 ·· 7.15 · 9.30

מגדל
קטיפה כחולה
חול: 7.00 - 9.30
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.00 - 9.30

רמת־גן

ארמון
המקצוע לוחם
חול: 4.30, 7.00, 9.40
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.00 — 9.40

אואזיס
מופע הקולנוע של רוקי
חול: 7.15 — 9.40
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 — 9.40

לילי
חזרה לנעורים
שישי — 10.00
מוצ"ש וחול: 7.15 — 9.30

רב גן 1
ג'ק פלאש המקפץ
חול: 5.00 — 7.25 — 9.45
שישי — 10.00
מוצ"ש: 7.25 — 9.45

רב גן 2
זכרונות אהבה מפירנצה
חול: 4.45 — 7.00 — 9.40
שישי — 10.00
מוצ"ש: 7.00 — 9.40
מהדובים באהבה
שבת — 11.00 בבוקר

רב גן 3
מלקולם
חול: 5.00 — 7.20 — 9.40
שישי — 10.00
מוצ"ש: 7.20 — 9.40
בילבי
שבת — 11.00 בבוקר

רב גן 4
ג'ושוע אתמול והיום
חול: 5.00 — 7.10 — 9.40
שישי — 10.00
מוצ"ש: 7.10 — 9.40
רובינזון קרוזו
שבת — 11.00 בבוקר

פתח־תקוה

היכל 1
האוצר מארץ האש
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 — 9.30
חול: 4.30 — 7.15 — 9.30

היכל 2
הנינג'ה האמריקני II
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 - 9.30
חול: 4.30, 7.15, 9.30

היכל 3
זכרונות אהבה מפירנצה
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 — 9.30
חול: 4.30, 7.15, 9.30

הבימה
התיאטרון הלאומי
מחר מוצ"ש, 28.2
מירלה אפרת: 18.30, 21.30
חדוד וניה: 20.30
איינשטיין — בבימרתף: 18.30

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים שליד ההסתד' לרפואת שיניים בישראל
בתל־אביב — בימים א'–ה' בין השע': 21.00—23.00, בלילות שבת ובערבי חג בין השע': 18.00—24.00, בשבתות ובחגים בין השע': 15.00—21.00.
הכתובת: רח' בר־כוכבא 49, טל' 284649.
בחיפה: רחוב הנביאים 26, קומה ג', טל' 521566. פתוח: מדי יום ביומו, כולל ערבי שבתות, שבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00 בערב.

מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 9.00–24.00, אחרי חצות בתאום טלפוני בלבד.
ריינגוף סנטר שער 3 (ליד המשביר) קומה א', טל: 294869, 03-285822.

מרכז סיוע לקרבנות אונס
לרעננה ואיזור השרון, טל' 052-52432 בימים א'–ה' בשעות 17.00—21.00.

עזרה ראשונה נפשית
ער"ן ירושלים — טל' 02-227171
ער"ן תל־אביב — טל' 03-261111
ער"ן ילדים ונוער — טל' 261113
ער"ן חיפה — טל' 04-672222
ער"ן באר־שבע — טל' 057-418111
ער"ן נתניה — טל' 053-35316

סילוק מטרדים
מוקד עת"א למקרים דחופים — טל' 106.

מד"א

ירושלים, ת"א, חיפה — טל' 101. רמת־גן, בני־ברק, גבעתיים — טל' 781111; רמלה - טל' 21022 [illegible]; עפולה - טל' 53333 [illegible]; קרית־גת - טל' [illegible]; באר־שבע - טל' 057-74767; אשדוד - [illegible].

תורנות בתי־חולים

תל־אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש שיבא תל־השומר - כל המחלקות - כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח־תקוה - כל המחלקות - כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל־אביב - בימים ב', ד', ו' - כירורגיה ופנימית. ילדים - כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל־אביב - בימים א', ג', ה' שבת - כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון - כל המחלקות - כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא - כל המחלקות - כל השבוע.

נתניה
● בי"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים דחופים - כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
שישי
ביקור חולים - ילדים, שער צדק - פנימית, הדסה ע"כ - נשים, כירורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג.
שבת
שערי צדק - ילדים, הדסה- כירורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג, הדסה ה"צ - פנימית, ביקור חולים - נשים.

יד ביד - אוזן קשבת בטלפון לילד ולנוער - קו לנוער במצוקה
ירושלים — 02-243358
ת"א — 226027 (24 שעות)
חיפה — 04-229488 (11.00–20.00)
גליל מערבי — 04-922222
קו פתוח להורים במצוקה בימי ב' ו־ה' - טל. 222732.
„קו פתוח" - אוזן קשבת לילדים ובני נוער 03-222723 (24 שעות)

תורנות בתי־מרקחת

שישי
בת־ים: מזור — חביבה רייך 20.
חולון: ד"ר תורי — סוקולוב 70.
ירושלים: הגבעה הצרפתית, ההגנה 23, מ. מסחרי.
נתניה: קופ"ח כללית — ברודצקי 31.
פתח־תקוה: קופ"ח כללית — חיים עוזר.
רמת־גן: רמת יצחק, שד' ירושלים 96.
תל־אביב: בנו — דיזנגוף 174. זיוה — אצ"ל 52.
חיפה: הנשיא — שד' הנשיא 33.

שבת
בת־ים: קופ"ח — עין יהב. חולון.
חולון: קופת חולים עין יהב.
ירושלים: קופ"ח — מרפאת רוממה, רח' המ"ג 28 (שבת), בקשי — מחנה יהודה (מוצ"ש).
נתניה: תרופה — הרצל 2.
פתח־תקוה: קופ"ח כללית — חיים עוזר.
רמת־גן: רשי — רש"י 13.
תל־אביב: אחוה — דיזנגוף 165. בריאות — המלך ג'ורג' 28.
חיפה: חניתה — חניתה 22.

משטרה

ירושלים, תל־אביב, חיפה, רמת־גן, בני־ברק, חולון, פתח־תקוה — טל' 100. באר־שבע, נהריה, נתניה, נצרת — 100. אילת — 244. חדרה — 22444.

נצחון מזהיר לאלופת ישראל על אורתז — 87:106

מכבי ת"א שועטת ללוזאן

מאגי (34), ג'ונסון (30) וג'מצ'י (21) מוטטו את אלופת צרפת ★ אחרי שלוש דקות כבר היתה התוצאה 0:11 ★ אורתז טיילה בארץ — אמש המשיכה „לטייל" ביד־אליהו ★ נצחון במדריד, בעוד שבועיים, יזניק את הישראלים לגמר

מאגי וג'ונסון כיבו האור (תז)

מאת ישראל פז

מכבי ת"א שועטת לגמר גביע־אירופה בלוזאן, ב־2 ב־אפריל.

אמש, אחרי הנצחון המזהיר על אורתז הצרפתית (87:106), נותרה לאלופת ישראל משוכה אחת ויחידה: ריאל מדריד. בעוד שבועיים היא חייבת לשבור מסורת ולנצח, לראשונה מ־1968, במאבילון של מדריד. אז תעלה למשחק המכריע. הכדור לגמר הוא, איפוא, בידי מכבי ת"א.

אם תשחק מכבי ת"א כמו במילאנו ואמש נגד אורתז תוכל להכניע גם את ריאל מדריד.

לעיני למעלה מרבבת צופים נלהבים ושואגים, היתה אלופת ישראל במיטבה. היא פוררה את אורתז העקשנית. הותירה ממנה אבק.

היה זה משחק של חתול־ועכבר. הוא הסתיים כבר אחרי שלוש דקות כאשר מכבי ת"א הוליכה 0:11. הצרפתים היו נדהמים. הם לא ידעו בין ימינם ושמאלם. קווין מאגי ולי ג'ונסון עשו ככל שרצו מתחת לסלים. ההגנה הצרפתית קרסה. לא הצליחה לעצור את גלי ההתקפות הישראליות. גם שינויי שיטות משחק התנפצו על גלי התלהבות שחקני מכבי ת"א. אותם ניווט כהלכה חן לופן, ששיתק את עושה המשחק הצרפתי פרדי הופנגל.

מאגי וג'ונסון היו כל־יכולים במשחק. מאזנם היה מרשים. מאגי קלע 34 נקודות וקטף 18 כדורים חוזרים. ג'ונסון היה בעקבותיו — 30 נקודות ו־9 ריבאונדים. במחצית השנייה הצטרף לחגיגת הקלעים גם דורון ג'מצ'י — 21 נקודות. בסיכום קלע חמישה סלי נקודות (לאחר ההפסקה — ארבעה).

המאמן צבי שרף תרם לנצחון. חילופיו היו במקום. הוא לא נרתע להחליף גם את טכנו מוקי ברקוביץ, שלא זהר אמש. אך שיתק בפתיחה את האמריקני המסוכן של אורתז, הוואר קרטר, והוציא אותו משטף המשחק, עד שקלע 8 נקודות בלבד, רובן בסיום.

אורתז כבר באה ארצה ביום ראשון כדי לטייל בארץ. גם אמש, ביד־אליהו המשיכה לטייל... היחידי שגילה התנגדות היה האמריקני תום שפלר, שלחם קשה מול ג'ונסון ומאגי. אך השניים „אכלו" אותו מתחת לסלים.

לסיכום, התקווה היא שמכבי ת"א כיבתה אמש את האור (תז) לאלופת צרפת, כי אחרי הפרש כזה יקשה על הצרפתים להתאושש.

היה זה גמול מתוק על ההפסד המרגיז באורתז במשחק הראשון (78:77).

● כדורסל

מאת יצחק ויסהוף

פתיחה מהממת — 0:11 בדקה ה־3; 2:15 בדקה ה־4 ו־6:22 בדקה ה־5 — הוציאה אמש את העוקץ ממשחקה של אלופת צרפת, אורתז, והוליכה את מכבי ת"א לנצחון מזהיר בן 19 נקודות — 87:106, בבית־הגמר בגביע־אירופה לאלופות.

הגנתה של מכבי ת"א היתה אמש במיטבה. שחקני־החוץ סגרו היטב את קלעיה המעולים של אורתז — הווארד קרטר, פרדי הופנאגל, נאקל קאבה וחבריהם. יחד עם משחק ההגנה המשובח ידעה מכבי ת"א לצלוף באחוז גבוה. קווין מאגי ולי ג'ונסון הוכיחו כי הם נמצאים בכושר אישי נפלא. השניים לעגו לשמירה האישית של אורחיהם וקלעו ללא־אירחם. כאשר הצרפתים עברו לאיזורית נכנס דורון ג'מצ'י, שפיצח שמירה זו בקלות בסלי 3 הנקודות שלו.

לאחר יתרון 0:11 קלע רופנגאל סל ראשון רק לאחר שלוש דקות — 2:11. בדקה ה־10 הוליכה מכבי — 18:32 ובמחצית — 46:60.

הפרש־השיא במשחק נרשם בדקה ה־35 — 73:98. הצרפתים, בנסיון נואש לצמק, עברו לשמירה אישית, אך כל שהצליחו היה לצמק את הפער בסיום לי־19 נקודות, הרבה בזכות חילופים ואיבוד ריכוז של שחקני מכבי ת"א.

שחקני אורתז איבדו במשחק 15 כדורים, לעומת 10 של מכבי ת"א. יתרונה של מכבי ת"א בריבאונד היה מוחלט — 43 לעומת 30. מכבי ת"א דייקה מהשדה ב־42 קליעות מ־79 נסיונות (7 סלי 3 נקודות) ו־15 מ־17 בעונשין. הצרפתים דייקו ב־36 מ־74 מהשדה (5 סלי 3 נקודות — הופנגאל 3 ואורטגה 2) ו־10 מ־11 בעונשין.

שפטו ללא בעיות ריצ'ארדסון (אנגליה) ופאסטירס (שווייץ), שהוציאו בחמש עבירות את נאקל קאבה מאורתז.

● קלעו למכבי ת"א: מאגי 34 (15"22; סל אחד של 3; 3"4 בעונשין); ג'ונסון 30 (12"19; 6"7); ג'מצ'י 21 (8"16; 5 סלי 3 נקודות); ברקוביץ 7 (3"11; סל של 3); ליפין 6 (2"5; 2"2); ארואסטי 4 (2"2) בעונשין); לאסוף 2 (1"2); קורנליוס 2 (1"4).

● קלעו לאורתז: שפלר 24 (11"19; 2"2); הופנגאל 21 (8"12; 3 סלי 3; 2"2); אורטגה 12; האקה 10; קרטר 8; גארדו 7 וקאבה 5.

השופט נהרג בדרכו למשחק

השופט הספרדי אמיליו קרסקו, שעמד לנהל את משחק רבע־הגמר בגביע הספרדי בכדורגל, בין אוסאסונה וריאל מדריד, נהרג בדרכו בתאונת־דרכים.

המשחק נערך למרות זאת, וריאל ניצחה — 1:2, משערים של ואלדנו וסאנשז.

● דייגו מאראדונה כבש את אחד השערים בנצחון הגביע של נאפולי על ברשציה — 0:3. רומא, מחזיקת הגביע, סיימה בתיקו 2:2 עם בולוניה מהליגה השנייה. וכן, גם האלופה, יובנטוס, עם לאציו רומא מהליגה השנייה — 1:1.

● קבוצת שפילד־וונסדיי עלתה לרבע־הגמר בגביע האנגלי בכדורגל לאחר שניצחה בלונדון את וסטהאם 0:2, ותשחק נגד קובנטרי.

מילאנו ניצחה בקובנה 85:100

קבוצת טרטר מילאנו זכתה אמש בנצחון חוץ בבית־הגמר בגביע־אירופה לאלופות שהבניעה בקובנה את ז'אלגירים, ללא סבונים — 85:100, לאחר 37:45 במחצית.

מקארו קלע 30 למילאנו וקורטינאייטיס 23 לז'אלגירים.

ביוגוסלביה הכניעה זאדאר את ריאל מדריד — 83:107 (40:56). סופוביץ קלע 30 נקודות לזאדאר ודל־קורואל 27 לריאל.

טבלת בית־הגמר

.1	מכבי ת"א	9	738"772	16
.2	מילאנו	8	630"688	14
.3	אורתז	9	659"652	13
.4	זאדאר	8	652"665	12
.5	ז'אלגירים	9	778"727	11
.6	ריאל מדריד	8	708"681	10

השבוע תהיה מכבי ת"א חופשית. ביום רביעי תארח אורתז את זאדאר וריאל מדריד את מילאנו.

השבת — מירוץ עין־גדי

מירוץ עין־גדי הי"ג, לזכרו של גיורא רון, יתקיים מחר. הזינוק ב־1 בצהריים במרחצאות עין־גדי.

המירוצים התחרותיים יהיו ל־25 ק"מ ו־10 ק"מ, עממי ל־4 ק"מ.

לי ג'ונסון קולע מעל תום שפלר
תצלום: קנפר

שמשון תנסה לכופף את בית"ר ירושלים

שלושה ממשחקי המחזור כבר היום: לוד — מכבי פ"ת; בית"ר ת"א — מכבי חיפה; בית"ר נתניה — בני־יהודה ★ מאבק צמרת מסקרן למכבי ת"א בכפר־סבא

● לאומית

שוב יריב שאפתן למובילה, בית"ר ירושלים, במחזור ה־19 בליגה הלאומית בכדורגל. מחר בבלומפילד יתמודדו אורי מלמיליאן וחבריו עם קבוצת הצמרת של שמשון ת"א. למעשה יתחילו משחקי הסיבוב כבר היום: בית"ר ת"א תארח בוינטר את מכבי חיפה; הפועל לוד תיפגש במגרשה עם מכבי פ"ת, ובית"ר נתניה תשחק עם בני־יהודה ת"א.

מאבק צמרת מסקרן יהיה בכפר־סבא בין הפועל כפר־סבא ומכבי ת"א; בבלומפילד מול מכבי יבנה; מכבי יפו, השקועה בתחתית, ושהחליפה מאמנים (אהרון קסיטולניק במקום ההולגרי נטקו זולג), תנסה להתאושש במשחקה הביתי עם הפועל פ"ת והפועל באר־שבע תארח את מכבי נתניה.

● בסיבוב הראשון סיימו קבוצות בית"ר ירושלים ושמשון ת"א בתיקו 1:1. גם מחר, ב־3, בבלומפילד, לא צפוי לירושלמים, השועטים קדימה, מאבק קל. השמשונים גילו במחזורים האחרונים יציבות במשחקם. לא צפוי לירושלמים, השועטים קדימה, מאבק קל. השמשונים גילו במחזורים האחרונים יציבות במשחקם. הם יעשו כל מאמץ להקשות על בית"ר ירושלים, הגם שזו מסוגלת להתעלות לשיאה בבלומפילד. ישפוט: צבי שריר.

● במשחק נוסף בבלומפילד (1) תארח הפועל ת"א את מכבי יבנה. האורחים מיבנה יבואו לאיצטד היפואי כדי ללחום ולחזור הביתה עם משהו מהנקודות. התקפת הפועל ת"א מתקשה לתפקד. אם לא תדע למצוא את הדרך לרשת היא עלולה להיקלע למצב מביך, מה גם שכמה משחקני־המפתח פצועים. משחק שקול, כמו בסיבוב הראשון — 0:0. ישפוט: יצחק בן־יצחק.

● משחק־צמרת מסקרן יהיה מחר ב־3 בכפר־סבא, בין קבוצות הפועל כפר־סבא (4) ומכבי ת"א (3). לכל אחת מהקבוצות 28 נקודות. בסיבוב הראשון הפתיעה כפר־סבא את יריבתה בנצחון בבלומפילד (1:2). מכבי ת"א תנסה לגמול, במשחק שקול, כן יבקשו הכפר־סבאים לנצל את ביתיותם. ישפוט: חיים ליפקוביץ.

● בני־יהודה ת"א תישאר במקום השני בטבלה. אמנם היא תשחק בחוץ, אבל בית"ר נתניה, סוגרת הטבלה, אינה מהווה יריב גם בביתה. המשחק יהיה היום ב־3 בנתניה. בסיבוב הראשון — 1:3 לבני־יהודה. ישפוט: אריה פרוסט.

● כדורגלני מכבי יפו, שמצבם בטבלה קשה ביותר, יעלו מחר ב־3 על כר־הדשא באיצטדיון גאון בהחלטה נחושה להפתיע את קבוצת הצמרת של הפועל פ"ת. אם היפואים לא יתאוששו ויטיבו ללחום יתקשו להשיג את מטרתם. בסיבוב הראשון — 0:0. ישפוט: יצחק רוזנברג.

● מאבק בין שתי קבוצות שטרם הצליחו להתעלות בליגה יהיה מחר ב־3 בבירת הנגב, כשהפועל באר־שבע (12) תארח את מכבי נתניה (11). באר־שבע, המנסה להשתפר, תשתדל לנצל את ביתיותה מול יריב נתנייתי, המסוגל להציג כדורגל יעיל. קרב שקול, כמו בסיבוב הראשון — 1:1. ישפוט: רחמים דינצ'י.

● שתי קבוצות שתקעו יתד במרכז הטבלה, הפועל לוד ומכבי פ"ת, יתמודדו היום ב־3 בלוד. לוד מקווה לגמול ליריבתה, שניצחה בסיבוב הראשון — 0:1. הביתיות מקנה אמנם עדיפות ללודאים אולם מכבי פ"ת היא קבוצה היכולה להפתיע גם בחוץ. ישפוט: עובדיה בן־יצחק.

● קבוצת מכבי חיפה, סגנית האלופה, מדורגת במקום ה־10. היא תבוא היום לאיצטדיון וינטר ברמת־גן (3), לדו־קרב מול קבוצה מרת־נפש מבית"ר ת"א, החוששת מהקו־האדום, ותשקיע את כל כוחה כדי לשלח את החיפנים עם הפסד. מכבי חיפה ניצחה בסיבוב הראשון — 1:3. ישפוט: עובדיה צבי.

הטבלה הלאומית
(אחרי 18 מחזורים)

.1	בית"ר ירושלים	19—40	31
.2	בני־יהודה ת"א	14—22	30
.3	מכבי ת"א	14—29	28
.4	הפועל כפר־סבא	18—24	28
.5	הפועל פ"ת	16—22	26
.6	שמשון ת"א	10—16	26
.7	הפועל לוד	10—17	25
.8	מכבי פ"ת	14—19	25
.9	הפועל ת"א	13—16	25
.10	מכבי חיפה	13—15	25
.11	מכבי נתניה	22—19	24
.12	הפ. באר־שבע	12—10	21
.13	בית"ר ת"א	27—18	17
.14	מכבי יבנה	21—13	16
.15	מכבי יפו	29—12	12
.16	בית"ר נתניה	48—8	7

משחקי המחזור
● הפועל ת"א — מכבי יבנה
● הפועל כפר־סבא — מכבי ת"א
● הפ. באר־שבע — מכבי נתניה
● מכבי יפו — הפועל פ"ת
● בית"ר נתניה — בני יהודה (היום)
● שמשון ת"א — בית"ר י־ם
● הפועל לוד — מכבי פ"ת (היום)
● בית"ר ת"א — מכבי חיפה (היום)

המאבק הדרמטי בארצית — יימשך

● ארצית

המירוץ המרתק בליגה הארצית בכדורגל יימשך גם היום ומחר, בשייערך המחזור ה־19. המובילה, הפועל חיפה, החוששת למקומה הראשון, לאחר שלא הצליחה לנצח בשלושת משחקיה האחרונים, תארח מחר ב־3 בקרית־אליעזר את הקבוצה העקשנית של מכבי רמת־עמידר.

בסיבוב הראשון סיימו השתיים בתיקו 0:0. גם מחר יהיה המאבק עיקש.

● משחק־צמרת יהיה כבר היום ב־3 בחדרה כשקבוצת הפועל חדרה (2) תארח את הפועל יהוד (5). שתי נקודות מפרידות בין השתיים. חדרה תשתדל לגמול ליריבתה מיהוד שניצחה בסיבוב הראשון — 1:3.

● השלישית, הפועל חולון, שנוצחה בשבת במרמורק (1:0), תנצל, קרוב לוודאי, היום ב־3, את מגרשה כדי לשלח עם הפסד את סוגרת הטבלה, הפועל דימונה. בסיבוב הראשון — 0:0.

● כדורגלני הפועל ירושלים, הנמצאים בתנופה, לא ייעצרו מחר בימק"א (3), כשיתמודדו עם קבוצת התחתית של בית"ר נהריה, שניצחה בסיבוב הראשון את בוצת הבירה — 0:1.

● קבוצת הפועל עכו, שהתרחקה בשבת מהצמרת (נוצחה 2:1 ברמת־עמידר), תשתדל לחזור אליה מחר ב־3 כשתארח את קבוצת התחתית של הכח רמת־גן, אותה ניצחה בסיבוב הראשון בחוץ — 1:3.

הטבלה הארצית
(אחרי 18 מחזורים)

.1	הפועל חיפה	12—22	31
.2	הפועל חדרה	18—26	31
.3	הפועל חולון	9—19	30
.4	הפועל ירושלים	19—23	30
.5	הפועל יהוד	17—22	29
.6	הפועל עכו	17—21	26
.7	מכבי עמידר	18—15	25
.8	מכבי שעריים	10—15	24
.9	הפועל רמת־גן	11—10	23
.10	הפועל טבריה	24—23	22
.11	הפועל בית־שאן	21—18	22
.12	הפועל מרמורק	28—21	20
.13	בית"ר רמלה	20—14	20
.14	הכח רמת־גן	19—11	18
.15	בית"ר נהריה	18—12	16
.16	הפועל דימונה	25—12	12

● מאבק של מרכז טבלה, בין הפועל טבריה ובית"ר רמלה, ייערך מחר ב־3 בעיר־הכנרת. לטבריינים סיכויים טובים לגמול לאורחיהם, שניצחו בסיבוב הראשון — 0:1.

● קבוצת הפועל רמת־גן, שתארח מחר ב־3 ב„מכתש" בגבעתיים, את הפועל בית־שאן, תשתדל לנצל את ביתיותה מול האורחים, שניצחו בסיבוב הראשון — 0:1.

● דרבי יהיה מחר ב־3 ברחובות כשמכבי שעריים תארח את הפועל מרמורק. בסיבוב הראשון הפתיעה מרמורק בנצחון 1:2. שעריים תנסה לגמול, אך בדרבי מעולם אין לדעת כיצד יתפתח המשחק.

גם הצרפתים לא הצילו

● שחיה

אליפות החורף הבין־לאומית של ישראל בשחיה נפתחה אתמול במכון־וינגייט בשעמום מוחלט. התוצאות היו חלשות וגם השחיינים הצרפתים לא הצילו את המצב. אם־כי זכו בנצחונות.

התוצאות: ● בנים: 50 חופשי — רזיאל רימר (הפועל עמק־חפר) 25.29; 400 חופשי — ערן הירש (מכבי חיפה) 4:13.19; 200 חזה — שגיא שטיגמן (הפועל עמק־חפר) 2:37.86; 200 פרפר — ז'רום סאדו (צרפת) 2:11.07.

● בנות: 50 חופשי — ענת ישראל (מכבי ת"א) 28.20; 400 חופשי — סופי מונט (צרפת) 4:37.83, לפני מיכל אמין (הפועל בית ברל) 4:43.06; 200 חזה — עירית אפרתי (מכבי ת"א) 2:51.03; 200 פרפר — מורין פרידמן (הפועל בית ברל) 2:28.18; 200 מעורב אישי — מונט (צרפת) 2:31.33.

התחרויות יימשכו היום ומחר בבריכת מכון־וינגייט.

המעפיל — קרית־אתא מחר בחצי־גמר הגביע

● כדורעף

משחקי חצי־הגמר בגביע־המדינה בכדורעף ייערכו מחר באולם קיבוץ דליה.

במשחק הראשון, ב־6, ייפגשו קבוצות הפועל מטה אשר ומכבי חיפה.

שעתיים מאוחר יותר יתקיים חצי־הגמר השני, שיהיה מסקרן במיוחד, בין שתי קבוצות הצמרת: הפועל המעפיל/עין־החורש והפועל קרית־אתא.

בפליי־אוף לנשים
● בית עליון: אס"א באר־שבע — הפועל עין־החורש/עמק־חפר (שבת, 6); הפועל בת־ים — אליצור יבנה (שבת, 8.30).
● בית תחתון: הפועל רמת־אביב — קרית־חיים (שבת, 7); הפועל כפר־סבא — הפועל עמק־יזרעאל (שבת, 7).

● כדורסל: אליפות ההתיישבות העובדת בכדורסל לנוער תיערך מחר ב־10 בבוקר. המשחקים יתקיימו בתיכון איזורי רופין ובתיכון אזורי באר־טוביה.

טורניר בין־לאומי לקדטים בהאבקות

טורניר בין־לאומי לקדטים בהאבקות, עד גיל 20, בסגנון יווני־רומי, ייערך היום ומחר בבית־הספר המקיף ג' בבאר־שבע.

התחרויות המוקדמות יתחילו כבר הבוקר ב־10.30, וב־6 תהיה הפתיחה החגיגית. המשך התחרויות מחר ב־10 והגמר ב־6 בערב.

● הרמת־משקולות: המחזור ה־3 בליגה הארצית יתקיים מחר ב־10 במתנ"ס תל־כביר.

● ג'ודו: אליפות ישראל לנוער תימשך בשבת ב־10 בבוקר בבית־שרת בגבעתיים.

סאיו: מכבי הטובה בבית ג'מצ'י: לא חיפשנו נקמה

מאת יצחק ויסהוף

בקבוק שמפניה נשלפו אמש לאחר נצחונה של מכבי ת"א על אורתז. סמוך לחדר־ההלבשה של המנצחים, שחקני, מאמני ואוהדי מכבי ת"א היו שיכורים מנצחון.

● צבי שרף: הנצחון אמש כמה שהיה יפה שייך כבר להיסטוריה. אנו חייבים לנצח בעוד שבועיים במדריד, ורק אז נהיה בלוזאן. זה לא יהיה קל לנצח בספרד. מכבי ת"א לא עשתה זאת מעולם. כמשחק נגד אורתז לא היה ספק מי הקבוצה הטובה יותר. השמירה על הופנגאל וקארטר היתה מעולה. חבל שבסוף המשחק השתוללנו, ולא ידענו לסיים בהפרש גבוה יותר מ־19 נקודות.

● ג'ורג' פישר: מאמן אורתז: שיחקנו רע, רע מאד. זה לא היה המשחק הרגיל שלנו. אני מקווה ומאמין כי ננצח בשבוע הבא באורתז את זאדאר ושבוע לאחר־מכן את קובנה שתשחק בלי סאבוניס. כיום הכל פתוח.

● סייר סאיו, יו"ר מועדון אורתז: קשה לעשות תיירות וכדורסל. בברית־המועצות תיירות ולכן נעשה שם כדורסל. ננצח את זאדאר ואת קובנה, ריאל מדריד תנצח את מכבי ואורתז תהיה בגמר. אמנם, מכבי ת"א היא קבוצה טובה והיא מסוגלת לנצח במדריד, אך אני מקווה כי הספרדים ילחמו על כבודם. לפי משחקה של מכבי ת"א אמש היא הטובה ביותר בבית־הגמר. למדנו דברים יפים על מכבי ת"א ולמדנו גם דברים מכוערים כמו הכרוז שהפריע, החצוצרות התזמורת ועוד. אלו בניגוד לחוקי פיב"א. אם מכבי ת"א תגיע פעם באורתז תיתקל ביחס דומה.

● דורון ג'מצ'י: לא חיפשנו נקמה, חיפשנו נצחון, והשגנו נדבך חשוב למשחק הבא שיהיה במדריד.

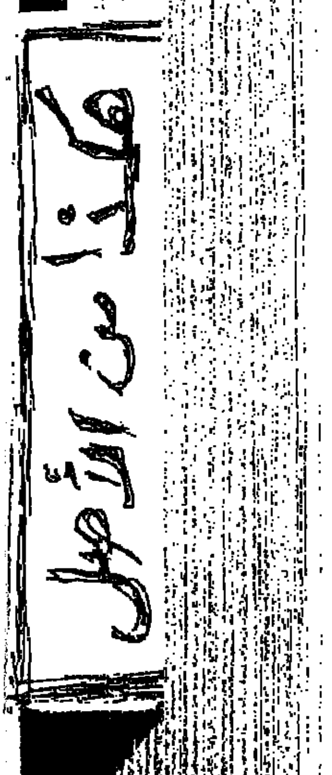

טוביה פרידמן מתג"יס לעזרת ההגנה

במהלך הדיון אתמול עלתה שאלת הגירסה הנכונה לעדות שמסר אליהו רוזנברג לפרידמן ב־1947 ■ פרידמן טוען שרוזנברג סיפר לו שאיוואן נהרג בידי המורדים, והעד טוען שעדותו סולפה ■ פרידמן יעיד מטעם ההגנה

מאת בצלאל עמיקם

האם היה אליהו רוזנברג עד ראיה למותו של איוואן האיום בעת המרד בטרבלינקה? שאלת מפתח זו נדי מה מתח בין צייד הנאצים טוביה פרידמן, לבין אליהו רוזנברג והדיה הגיעו אתמול לאולם בית הדין בירושלים.

בעדות שגבה טוביה פרידמן בשנת 1947 בוינה מרוזנברג, סיפר לו האחרון כי חבריו פרצו לצריף שבו ישן איוואן יחד עם חבריו האוקראינים והרגו אותו. אתמול נאחז פרקליטו של דמיאניוק עו"ד מרק אוקונור במסמך זה כמוצא שלל רב.

אליהו רוזנברג: טוביה פרידמן קיבל עדות זאת ממני בשעתה. אולם אחר כך התבררו לי דברים אחרים. אני בטוח שאיוואן האיום חי, והנה הוא לפניכם. לא אמרתי בשום מקום שראיתי אותו מת. לשאלת השופט לוין על שיחת טלפון סוערת בין פרידמן לרוזנברג אמר העד: ערב אחד התקשרה בתי וסיפרה, כי טוביה פרידמן ואוקונור ערכו מסיבת עתונאים ואמרו שאני הרגתי את איוואן או שהוא נהרג. פרידמן גם סיפר שאני כבר מת. טלפנתי אליו ואמרתי: שלום סרק (כינויו של טוביה פרידמן), באיזה חוצפה סיפרת שהרגתי את איוואן, ושאני כבר מת. פרידמן ענה לי כי הדברים כתובים שחור על גבי לבן. אמרתי לו אתה שקרן ואלוהים יעניש אותך.

מרק אוקונור: למה שאלוהים יעניש אותו.

רוזנברג: אמרתי לו שהוא בן בליעל ויקבל את גמולו.

לדברים אלה קדמה חקירה ארוכה ומתלתלה שבאמצעותה רצה פרקליטו של דמיאניוק לכפור במהימנות זכרונו של רוזנברג. בין היתר ביקש לדעת אם כתב זכרונות כלשהם כשיצא מטרבלינקה.

רוזנברג: כתבתי על דף ניר באידיש.

אוקונור: מה עשית עם כתובים אלה.

רוזנברג: כתבתי זאת כחייל פולני במלחמה ומסרתי לאשה נוצריה בוורשה שהציגה עצמה כעובדת מטעם הממשלה בלובלין.

אוקונור לוחץ: זה היה לפני קרוב למחצית המאה. אין לך רשימות שיעזרו לך בזיהוי שמות ואנשים.

מסתבר כי רוזנברג מיעט לכתוב והוא מסתמך בעיקר על זכרונו.

פרידמן יעיד

במהלך המשפט נודע כי טוביה פרידמן, יוזמן להעיד מטעם הסנגוריה. זאת מסר אתמול סנגורו של הנאשם, מארק אוקונור.

לא להטריד במכתבים

אב בית הדין השופט לוין פנה אתמול לציבור בבקשה לא להטריד את בית המשפט במכתבים ובפניות. מסתבר כי מדי יום ביומו זורמים לבית הדין בירושלים מכתבים ופניות של אנשים שונים הרוצים להוסיף מידע ולהבהיר דברים, ובכך מעסיקים את בית הדין שכבר חתם את רשימת העדים.

השופט לוין אף התיחס למכתב ששיגר טוביה פרידמן ראש המכון לדוקומנטציה של פשעי הנאצים. לוין סרב למסור מהו תוכנו של המכתב. לכתבנו נודע כי טוביה פרידמן הביע מחאתו על החופש המופרז לדעתו ממנו נהנה הנאשם.

טוביה פרידמן תובע להגביל את דמיאניוק, לבודדו ולכלאו בתא בודד.

עתירה נגד הטלוויזיה

עתירה לבג"צ [illegible] לטלוויזיה לשדר [illegible] ברחבה רבה את [illegible] דמיאניוק, הוגשה [illegible] המשפט העליון [illegible] פרסטק, ניצול [illegible]

העתירה הוגשה [illegible] עו"ד עקיבא נוף [illegible] והתרבות, יו"ר [illegible] מנכ"ל הטלוויזיה [illegible] התוכניות שלה.

בעתירה צויין [illegible] השידור מטיל על [illegible] לשדר תכניות חינוך [illegible] לשקף את חיי [illegible] בתפוצות, לחזק את [illegible] המורשת היהודית [illegible] מטרות החינוך הממלכתי [illegible]

מפעילי עבדאללה "ציוו לשים קץ להצגה" — חטוף צרפתי שוחרר

מאת ארגון יפת, כתב "על המשמר" בצרפת

פאריס.— שירותי הבטחון הצרפתים מתייחסים בזילזול ובאי־אמון למידע שהם מקבלים מן "המוסר" הישראלי — הסיקו מה מעדותו של סגן ראש שירות הבטחון הפנימי (ד.ס.ט.) ריימון נאר, במשפט המחבל עבדאללה.

קציני משטרה צרפתיים מציעים ל"מוסר" לא למסור עוד מידע לד.ס.ט., אלא ישירות למשטרה. מה שמוסרים לד.ס.ט. מוטמן במגירה, אחרי שנבחרה מדיניות של פיוס כלפי ארגוני טרור ערביים. עורך־דין קייג'מן, המייצג את ארה"ב, ואשים את השלטונות בחתירה לשחרר את עבדאללה בחיפזון, במקום להעניש על פשעיו.

"לשים קץ להצגה"

ידיעות אומרות, כי המשפט יסתיים היום בחיפזון, לאחר שמפעילי עבדאללה הורו לשלטונות צרפת "לשים קץ להצגה". הם הציגו אולטימאטום לגמור עם המשפט לפני סוף החודש. פרקליטו של עבדאללה, ורג'ס, ויריבו קייג'מן אישרו ידיעות אלה.

נאר חולל סנסאציה כולולו במסמך מסודר על עבדאללה וארגונו, שמסר "המוסר" לשירותים הצרפתיים ארבעה ימים לאחר רצח הדיפלומט הישראלי בר־סימנטוב. הוא תיאר את המידע כ"בלתי־מבצעי" וטען, כי על כן לא מסרו השירותים את המידע למשטרה, שלא ידעה מאומה במשך שלוש שנים, על זהות הרוצחים.

עדותו של מספר שניים בד.ס.ט. תוארה כמפנה במשפט. ורג'ס חוגג כבר את נצחונו. קייג'מן נאבק בחירוף נפש לשכנע את השופטים לגזור על עבדאללה עונש של 20 שנות מאסר. הוא הפריך את דברי מספר שניים בד.ס.ט. בקוראו נתונים על עבדאללה מן המסמך הישראלי.

תבכמאי: שר הפנים

אך כפי הנראה לשווא. "לה מונד" מסר, כי הופעת סגן ראש השירותים בבימה על־ידי שר הפנים, בפקודת הממשלה. ידע ד.ס.ט. להשיג עסקות עם הסורים והאלז'ירים, פטרוני עבדאללה. השירותים חותרים בעדות זו לשמור על קשריהם עם שירותים מדינות ערב, כערובה שלא יישלחו מחבלים להטמין פצצות בפאריס. הם נחלצו לחילוץ עבדאללה מתא הכלא. ד.ס.ט. נתואר כזרוע משטרתית של הדיפלומטיה הצרפתית. גורדיין חמור יתחית מהלומה על מדיניות העסקות עם הטרוריזם.

עבדאללה — "בריש"

הדיפלומט ז'יל פיירול, שנחטף על־ידי האחים עבדאללה בטריפולי ושוחרר בעיסקת חליפין, סיפר, כי שוביו תיארו את עבדאללה כ"בריש".

הוא זיהה את אחיו של עבדאללה כחוטפיו. הם התפארו בפניו על רצח הדיפלומטים הישראלי והאמריקני.

עבדאללה עצמו מחרים כתמיד את משפטו. לבלרית כלונרית, הנשלחת לשדלו לבוא, מוסרת במשך חצי שעה מה טען, כדי להסביר את סירובו.

סגן ראש השירותים השמיע תירוץ: "לא מדובר במידע, אלא בידיעות הבאות משירות זר והזקוקות לאימות. אנו מוצפים בידיעות מסוג זה על הטרור. במחשבי הד.ס.ט. רשומים 1,200 עבדאללה".

עבדאללה קיים?

קציני משטרה, שנכחו במשפט, אמרו, כי מוטב ל"מוסר" למסור מידע על המחבלים במישרין למשטרה, ולא לשירותים הצרפתיים. אלה מהמרים עתה על הערבים: נאר תיאר את עבדאללה כ"בוס קטן, רודף נשים חסר חשיבות".

אפילו התובע הכללי יצא משלוותו ואמר: "הנאשם נערך, השירותים הופכים אותו לאי־כלום. עוד מעט נחשוב שעבדאללה לא קיים".

בסוריה סוגרים חנויות של מפקיעי מחירים

דמשק.— ממשלת סוריה פתחה בראשית החודש במסע נמרץ לפיקוח על מחירים ובמצוד נרחב אחר מפקיעי מחירים — מוסרת סוכנות הידיעות הסורית.

"בדמשק לבדה נסגרו 40 חנויות. 259 דו"חות על הפקעת מחירים נרשמו השבוע. בשבוע שעבר נרשמו 246 דו"חות.

מצרכי המזון ומוצרים בסיסיים התייקרו על־פי רשיון ממשלתי: הבשר ב־33 אחוז, הדלק ב־80 אחוז, חומרי ניקוי ב־50 אחוז, סיגריות ב־60 אחוז. השלטונות נימקו העלאות מחירים אלה ברצון למנוע הברחות למדינות שונות, ביחוד ללבנון ולירדן, שם מוצרים אלה יקרים ביותר. אולם חנויות הבגדים, למשל, ניצלו מגמה זו כלי לקבל היתר לכך.

גם בתחומים אחרים החליטו השלטונות להדק את החגורה: באוקטובר הוקמו שתי ועדות כדי לפקח על יישום התקנות בתחום המקרקעין והמכונית. גם בתחום מטבע החוץ הנהג פיקוח חמור, כדי לשים קץ לספסרות, ונקבעה שיטה של שערי חליפין מועדפים למטרות שונות.

בחוגים הרשמיים מטילים את האחריות לבעיות הכלכליות של סוריה, וביחוד בעיית אספקת המזון, "על לחצים מחוץ", הגידול בצרכי הבטחון, ההוראה והבריאות, גידול מספר בתי־החרושת ורמת חיים הגבוהה של אלה המשתלטים על מוצרי המותרות." (ע"צ)

"קרנבל האיידס" "נפתח ביום א' ברין"

ריו דה ז'ניירו.— הקרנבל של ריו דה ז'ניירו, הנחשב ל"חינגה הגדולה בעולם", שייפתח ביום א', יעמוד השנה בסימן הפחד מפני מחלת האיידס.

[illegible]

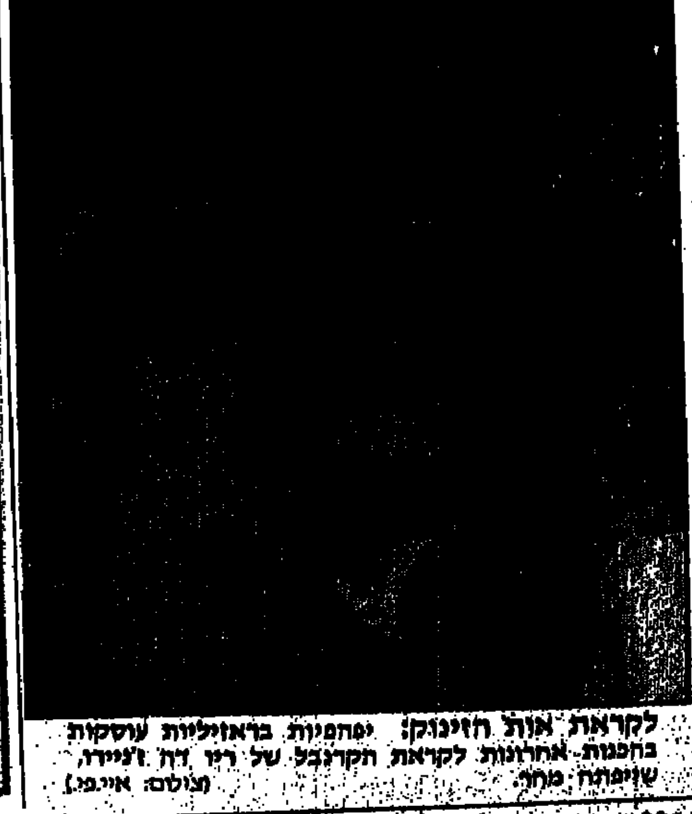

לקראת אות הזינוק: יפהפיות בראזיליות עוסקות בהכנות אחרונות לקראת הקרנבל של ריו דה ז'ניירו, שייפתח מחר. (צלום: איי.פי.)

צוותא — לתרבות מתקדמת
אבן גבירול 30 ת"א, טל' [illegible]
הקופה פתוחה 11.00–13.00, 17.00–19.00

מאמ'
פנטזיית רוק
עם: מוי כהן, אריה מוסקונה [illegible]
"לא להחמיץ, ראיתי פעמיים אבוא גם בשלישית" (עמוס אורן "ידיעות אחרונות")
"זו אופרת רוק משולה" (יואב קוטנר "על הדרך")
הערב, 27.2 ב־22.00

תיאטרון
"רקוויאם למהפכה קטנה" — שבת 28.2 ב־18.00
"קידוש" — יום א' 1.3 ב־20.30
"המסע של אמא טאבורי" — ב' 2.3, ג' 3.3 ב־20.30
"הקונטרבס" — ב' 2.3 ב־21.30
"החוג לדרמה" — ד' 4.3 ב־20.30
"פוזה" — ד' 4.3 ב־22.00
"החילוני האחרון" — ה' 5.4 ב־19.30 ו־21.30

אירועים מיוחדים
"מאיוב עד בראשית" — עם פרופ' ישעיהו ליבוביץ יום ב' 2.3 ב־16.30
על "יחסו של בן־גוריון למורשת ישראל" עם פרופ' א. שמואלי — יום ג' 3.3 ב־16.30

מוסיקה
שחרית 11.11 – מקהלת "רינת" עם השלישיה הישראלית: אלכסנדר וולקוב (פסנתר), מנחם ברויאר (כינור), מרצל ברגמן (צ'לו) מנצח סטנלי ספרבר • שירים סקוטיים למקהלה, סולנים ושלישיה ושירים אירים "שלישיית הארכידוכס" מאת בטהובן, שבת 28.2 ב־11.00

בידור
מנחם זילברמן – "ערב בלי אשתי" – מוצ"ש 28.2 ב־21.00

בצוותא מתנה הערכתה של עליזה בן ברוך

זכו בפיס

בהגרלת רב־פרס מצטבר של מפעל הפיס מס' 09/87 שהתקיימה ביום 26.02.87 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך 180,000.00 ש"ח זכה המספר 543835.

הפרס המצטבר בסך 300,000.00 ש"חים עובר לשבוע הבא.

מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 580,000.00 ש"חים (כולל צבירה)

בסך 12,000.00 ש"ח זכה המספר 783379.

בסך 6,000.00 ש"ח זכו המספרים: 013807, 043185.

בסך 300.00 ש"ח זכו המספרים: 001029, 021748, 035010, 071103, 074378, 081710, 113597, 122728, 142842, 198429, 229169, 273642, 288762, 339668, 375773, 391883, 393955, 417134, 447922, 495103, 499735, 507447, 551815, 583627, 598397, 650285, 692999, 698778, 717109, 779448, 818368, 847882.

בסך 150.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 0067, 2253.

בסך 25.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 280, 540.

בסך 16.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 487, 551, 563.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 2 זכו בסך של 2.50 ש"ח.

בסך 5.00 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 015, 137, 235, 239, 255, 279, 286, 392, 417, 446, 472, 499, 598, 694, 734, 775, 807, 820, 824, 900, 903, 932, 962, 975, 992.

בסך 2.50 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 00, 12, 15, 16, 26, 36, 41, 42, 43, 46, 52, 59, 60, 61, 62, 65, 71, 75, 80, 83, 84, 85, 86, 88, 99.

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים — 26.2.87

	היחידה	בנקנוטים: קניה	בנקנוטים: מכירה	העברות והמחאות: קניה	העברות והמחאות: מכירה	שערים יציגים
סל מטבעות	1	—	—	1.6701	1.6909	1.6788
דולר אמריקני	1	1.57	1.65	1.6090	1.6290	1.6170
מרק גרמני	1	0.87	0.91	0.8811	0.8921	0.8867
לירה שטרלינג	1	2.43	2.55	2.4762	2.5071	2.4861
פרנק צרפתי	1	0.25	0.27	0.2646	0.2679	0.2663
ין יפאני	100	1.03	1.08	1.0509	1.0640	1.0549
גילדן הולנדי	1	0.76	0.80	0.7807	0.7905	0.7850
פרנק שוויצרי	1	1.03	1.08	1.0496	1.0626	1.0538
כתר שבדי	1	0.24	0.26	0.2484	0.2515	0.2501
כתר נורווגי	1	0.23	0.24	0.2298	0.2326	0.2311
כתר דני	1	0.23	0.24	0.2339	0.2368	0.2350
מרק פיני	1	0.35	0.37	0.3551	0.3595	0.3568
דולר קנדי	1	1.19	1.24	1.2078	1.2229	1.2146
דולר אוסטרלי	1	1.05	1.13	1.0842	1.0977	1.0898
ראנד דר' אפריקני	1	0.53	0.78	0.7751	0.7848	0.7790
פרנק בלגי	10	0.41	0.44	0.4264	0.4318	0.4282
שילינג אוסטרי	10	1.23	1.29	1.2526	1.2682	1.2603
לירה איטלקית	1,000	1.22	1.29	1.2420	1.2574	1.2470

יהלומים במיליון דולר נשדדו בבורסה ברמת־גן

מאת זהבה מרוז, כתבת "על המשמר"

יהלומים בשווי מיליון דולר נשדדו אתמול באיומי אקדח מסוחר היהלומים חיים וינר בחניון הבורסה ברמת־גן. ארבעה אנשים נעצרו כחשודים במעורבות בשוד.

אתמול סמוך לשעה 2.30 בצהריים נכנסו 2 אלמונים לחניון בורסת היהלומים. אחד מהם איים באקדח על קצין הבטחון ששאל אותם למעשיהם והשני התנפל על סוחר היהלומים חיים וינר בן 42 מפתח־תקווה וחטף את תיקו שהכיל יהלומים גולמיים בשווי מיליון דולר.

השודדים ירו לעבר השומר והחלו להימלט. למקום הגיעו 2 שומרים נוספים שירו באוויר וקראו לנמלטים לעצור. אולם השודדים הצליחו להגיע לקטנוע שהמתין להם עם נהגו ליד השער, קפצו עליו ונמלטו מהמקום.

אזרחים שהיו במקום פתחו במירדף במכוניותיהם אחר השודדים שנמלטו לכיוון צפון תל־אביב. אחד האזרחים הצליח לרשום את מספר הקטנוע ומסר אותו לידי שוטרי מרחב דן שהגיעו למקום.

השוטרים בסיוע בלשים ממחלק הבילוש המשימתי ביחידה המרכזית בתל־אביב פתחו בסריקות בשיכון בבלי, לשם נראו השודדים נמלטים.

ליד אחת החנויות ברחוב זוהר שבשיכון בבלי מצאו הבלשים את הקטנוע הנטוש ועצרו ארבעה אנשים בדירה ברחוב ירושלמי, שלושה מתל־אביב ואחד מבת־ים, כחשודים במעורבות בשוד. היהלומים טרם נמצאו.

בבורסה ננקטים אמצעי בטחון קפדניים ודרוש אומץ רב כדי להעז לחדור לשם ולבצע שוד. משערים שהשודדים קיבלו מידע על סדרי העבודה במקום ונוכחותו של הסוחר עם יהלומים בשווי רב באותו זמן.

טלקס

● "סנטנה" תפתח את "מופע פארק"

"סנטנה", אחת מלהקות הרוק האהובות ביותר, תפתח את עונת מופעי הפארק באמפיתאטרון של פארק הירקון ב־30 באפריל. ויומיים לפני כן תופיע בבריכת השולטן בירושלים.

קרלוס סנטנה, אחד מהבולטים שבגיטריסטים בשנות ה־70, מנהיג את הלהקה שנושאת את שמו והתפרסמה במיוחד לאחר המופע הדינאמי שלה בפסטיבל המוזיקה "שלום ואהבה" ב"וודסטוק" 69.

מאז שילבה להקת סנטנה את המוזיקה האפרו־קובנית עם הבלוז והרוק ויצרה תערובת מיוחדת שזכתה לכינוי רוק לטיני. עם הרבה מאוד תופים וכלי הקשה שמבלים את הגיטרה החשמלית של סנטנה ואת לחיטי הלהקה [illegible] לשיאים מוזיקליים ומסחריים כאחד.

בין הלהיטים הגדולים של הלהקה, ניתן למצוא ביצועים מחודשים לשירים קלאסיים כמו "אשת קסם שחור" של פיטר גרין ו"הוא לא שם" של הזומבים ועוד שורות שירים יפים. עמית רוט

● שיתוף פעולה תעשייתי בין ישראל לבלגיה

ישראל ובלגיה יפעלו להגברת קשרי התעשייה ביניהן וישקיעו במשותף בארצות אחרות. כך סוכם אתמול שר־התעשייה־והמסחר, אריאל שרון, עם מארחיו – סגן ראש ממשלת בלגיה, ג'י וורפסטט, והשר לסחר חוץ, הרמן דה־קרו.

שרון, הנשה בבלגיה בביקור עבודה, השתתף אתמול כאורח כבוד במפגש הראשון של לשכת המסחר המשותפת לקהילות האירופיות ולישראל.

בפגישתו עם סגן ראש ממשלת בלגיה העלה שרון את רצונה של ישראל לחזק עוד יותר את קשריה עם בלגיה. שר־התעשייה־והמסחר ומארחו הבלגי סיכמו, כי שתי המדינות יקיימו עתה דיונים על הקמת קרן משותפת לשתי המדינות לשיתוף פעולה תעשייתי. עוד הוחלט על תיאום בין שתי המדינות בתחום היהלומים.

אודי נחשון

● 40 משפחות עולים נקלטו בעכו

ועדת קליטה שהוקמה בעיריית עכו הצליחה להביא לעיר 40 משפחות של עולים חדשים ממרכזי הקליטה השונים בארץ.

הוועדה הוקמה ביוזמת ראש העיר אלי דה־קסטרו בשיתוף עם גורמים במשרד־השיכון והסוכנות. [illegible] לשכנע עולים, בעיקר בעלי השכלה גבוהה, לעבור ממרכזי הקליטה לעכו. לעולים הוצעה עיסקת חבילה.

עד כה נמצאו פתרונות דיור רק ל־40 משפחות עולים והעיריה מקווה שמשרד־השיכון יגביר את מאמציו לבנות דירות נוספות לעולים בעיר.

יהודה צור

● הוסרו העיקולים ממושב לימן

מושב לימן שבגליל המערבי הצליח להסיר את העיקולים שהוטלו לפני חודש וחצי על חשבונות הבנק של האגודה ושל 60 חבריו בגין חובות בסך 2.5 מיליון שקל.

לאחר משא־ומתן קשה עם הנושים, ובמיוחד עם ארגון הקניות של מושבי הצפון, שהוא הנושה העיקרי של המושב, הגיעו הצדדים להסדר והעיקולים הוסרו.

יהודה צור

משפט אורי מילשטיין נגד עתון "על המשמר" הסתיים בפשרה

מאת ניצה רמון, כתבת "על המשמר"

המשפט בתביעת הדיבה שהגיש החוקר ד"ר אורי מילשטיין נגד המוציא לאור של עתון "על המשמר" ונגד מרים עין־דור, עורכת "הדף־הירוק", ורחל סבוראי הסתיים אתמול בבית־משפט השלום בהרצליה בפשרה, כאשר הצדדים קיבלו את המלצת בית־המשפט לסיים את ההליכים בתיק זה על־ידי פרסום התנצלות מטעם הנתבעים בנוסח שייקבע על־ידי בית־המשפט.

השופטת מרים דיבון חייבה את הנתבעים לפרסם מודעת התנצלות בולטת ביום שלישי, ה־10 במארס, בעתון "על המשמר", במוסף "הדף הירוק" וכן בעתונים "הארץ" ו"דבר".

השופטת חייבה את המו"ל של "על המשמר", "עתון וספר בע"מ" ואת עורכת "הדף הירוק", מרים עין דור, לשלם לתובע הוצאות בסך 2,750 ש"ח. ואילו רחל סבוראי שהכתבה שפירסמה ב"דף הירוק" היתה העילה לתביעה, חוייבה בתשלום 6000 ש"ח לתובע.

העילה לתביעה שהגיש אורי מילשטיין נגד "על המשמר" ו"הדף הירוק" היתה כתבה של רחל סבוראי שהתפרסמה בתאריך 10.9.85 ב"דף הירוק". בכתבה התייחסה סבוראי לספרו של מילשטיין על המשוררת רחל והקפה אצבע מאשימה כלפי המחבר המשים עצמו שופט לבני הדור ההוא. כמו־כן טענה, כי אין לו זכות לכתוב על אנשי העלייה השניה והשלישית ועל ראשי היישוב שלא סייעו למשוררת רחל במחלתה ובמצוקתה. עוד כתבה סבוראי, כי מילשטיין קיבל תמלוגים משירי רחל בעוד אחותה של המשוררת, שושנה בלובשטיין, סובלת במצוקה ורעב.

אורי מילשטיין הכחיש דברים אלה והגיש תביעה לפיצוי כספי בסך 10,000 ש"ח ובמהלך המשפט ניסה להגדיל את הסכום ל־40,000. כן דרש פירסום הכחשה והתנצלות.

בכתב־ההגנה של הוצאת העתון והעורכת מרים עין־דור, באמצעות עו"ד הילל אשכנזי, ובכתב־ההגנה של רחל סבוראי, באמצעות עו"ד שרגא בירן, נטען, כי האמור בכתבה היה אמת וכי היה בפירסום עניין ציבורי. כן נטען, שהפירסום נעשה בתום לב.

בהחלטתה ציינה השופטת, כי שני הצדדים ביקשו להפוך את אולם בית־המשפט לבמה לבירור המחלוקת הרעיונית ביניהם. אולם בית־המשפט אינו הזירה המתאימה שהיא לגיטימית כשלעצמה.

השופטת סיימה את פסק־הדין בדברים הבאים: "מותר לאנשים לחלוק זה על דעותיו של זה. זה נותן טעם בחיים. ימשיכו רחל סבוראי ואורי מילשטיין להתדיין בלא עילה ללשון הרע".

המניות עלו ב־6.5% בפברואר

מאת אלחנן חורוביץ

אתמול שררה גיאות בשוק המניות. עלו כל מדדי השערים של המניות, חוץ ממניות חיפושי נפט, שירדו בממוצע ב־0.28%. מספר השערים שעלו היה גדול פי־9 יותר, מאשר ירידות השערים. ערך השוק של המניות החופשיות עלה ב־2.75% וערך השוק של המניות שבהסדר עלה ב־2.50%.

העליות בערך השוק של כל המניות סוכמו אתמול ב־150 מיליון דולר. המחזור במילווה קצר מועד היה אתמול גדול ב־90% בערך, מאשר בשני שוקי הבורסה גם יחד.

בסיכום השבועי ירדו כל מדדי המניות, חוץ ממוצרים כימיים גומי ופלאסטיקה, שעלו ב־0.60% בלבד.

בסיכום החודשי — של פברואר '87 — עלו כל מדדי השערים של המניות. בחודש פברואר '87 עלו המניות החופשיות ב־13.93%, מניות ההסדר ב־1.23% וכל המניות ב־6.57% בממוצע. העלייה הגדולה ביותר — 24.41% — נרשמה החודש במניות חברות להשקעה.

בשוק איגרות החוב עלה אתמול ערך השוק של הצמודות למדד ב־0.15%, בעוד שהצמודות למט"ח עלו ב־0.10% בממוצע.

מתחילת השנה עלו הצמודות למדד ב־10.65% והצמודות למט"ח — ב־4.23% בלבד (לא הדביקו את פיחות השקל ב־10%).

המחזור בשוק איגרות החוב הגיע אתמול ל־5.4 מיליון ש"ח. מזה ב־1.7 מיליון ש"ח בסוג "שגיא" ו־1.1 מיליון ש"ח ב"גליל 4.25%".

במילווה קצר מועד נעו אתמול

גלגלי הבורסה

התשואות החודשיות בין 2.14% ל־2.35% והתשואות השנתיות — בין 29.00% ל־32.20%, תוך מחזור גדול של כ־32.2 מיליון ש"ח, אף על פי של־4 קבוצות לא הוגשו פקודות.

לשתי ההנפקות הנוספות של אג"ח צמודות למדד, שבנק ישראל הציע אתמול לציבור, היו חתימות יתר ונמכרו במחירים גבוהים יותר ממחירי המינימום. מסוג "גליל" נמכרו ב־93% ומסוג "שגיא" — ב־98% מערכן הנקוב.

סל המטבעות עלה אתמול ב־0.12 אג' ל־1.6788 ש"ח ושער הדולר היציג עלה ב־0.02 אג' ל־1.6170 ש"ח. בשוקי המטבעות הבין־לאומיים היו זעזועים קטנים בשער הדולר לטובת רוב מטבעות החוץ המובילים, חוץ מן הלירה האנגלית, שנפגעה מירידת מחירי הנפט בשני דולרים ויותר תוך פחות משבועיים — מ־18 דולר לחבית ל־15.85 דולר לחבית מסוג "בראנט" ולמחיר נמוך עוד יותר מסוג "דובאי".

הדולר לנוסעים לחו"ל היה 1.9160 ש"ח. הדולר השחור נע בת"א בין 1.57 ל־1.59 ש"ח.

בשוק המניות עלו אתמול 237 שערים, לעומת 26 שירדו. מהם עלו 78 ב־5% ויותר ו־3 ירדו ב־5% ויותר. נרשמו 4 "קונים בלבד" ואף לא 1 "מוכרים בלבד".

המחזור בשוק המניות הסתכם ב־17.6 מיליון ש"ח. מזה 2.5 מיליון ש"ח במניות ההסדר.

במניות ההסדר עלו אתמול ב־%: הפועלים מ' — 0.4; מזרחי ש' — 0.3; אי די בי רג' — 0.8, לעומתן ירדה דיסקונט ב'. תשואותיהן השנתיות נעו בין 17.34% (אי די בי רג') ל־18.15% (בל"ל). הפועלים ש' — 18.06, הפועלים מ' — 17.83%.

במניות הבנקים המסחריים שמחוץ להסדר עלו אתמול ב־%: הבינלאומי — 4.2; אוה"ה — 3.3; הספנות 0.1 — 5.1; הספנות 0.5 — "קונים בלבד". במניות פי בי היה היצע, שנקלט ללא שינוי בשערן.

במניות התעשייה עלו אתמול ב־10%: אדנים 0.1, מנורה 5, סהר, ערובה 0.5, אלרוב 1, אמצונים 1, קיסריה 0.5, שלמה אנגל, אדגר, מטוויות 3, קרמני 5, מלט 1, חירון 1, ת"א עלתה ב־15.0%.

בפלילים

מטען התפוצץ על גג קיוסק בבני־ברק

מאת זהבה מרוז, כתבת "על המשמר"

מטען חבלה גדול התפוצץ אתמול לפנות בוקר על גג קיוסק ברחוב רבי טרפון בבני־ברק. לא היו נפגעים, אך נגרם נזק.

המטען התפוצץ סמוך לשעה 2.30 לפנות בוקר על גג קיוסק השייך לדוד גרין. למקום הוזעקו כוחות משטרה רבים, כבאים ומד"א.

כתוצאה מהפיצוץ עלו באש חבילות עתונים וקופסאות קרטון ונגרם נזק לקיוסק.

טרם ברור אם הפיצוץ אירע על רקע חבלני או פלילי.

לפני הצהריים התקשר אלמוני למשרד סוכנות ידיעות זרה בת"א וטען, כי המטען הונח על־ידי אנשי "קשת" כמחאה על מכירת עתונים חילוניים.

המשטרה ממשיכה לבדוק בכל הכיוונים האפשריים.

תושב כפר עראבה נאשם ברצח אחותו

מאת יואב אביב, כתב "על המשמר"

תושב כפר עראבה, ג'אסר שמר בדראנה בן 20, הואשם אתמול בבית־המשפט המחוזי בחיפה ברצח אחותו על רקע חילול כבוד המשפחה.

בכתב־האישום שהוגש על־ידי התובעת מרים גינסבורג נטען, כי בסוף ינואר השנה מצא הנאשם את אחותו כאמלה, בת 18, משוחחת ביחידות עם צעיר מקרובי משפחתם. לדברי התביעה שימש אירוע זה עילה לרצח בידי הנאשם והוא הצטייד למחרת בסכין מטבח, הפתיע את אחותו במקלחת הבית ודקר אותה באכזריות 30 דקירות בחלקים שונים בגופה. הנאשם, טוענת התביעה, הסגיר את עצמו לידי המשטרה והודה בפני חוקריו כי הרג את אחותו.

בניתוח שלאחר המוות בגופת המנוחה התברר, כי היא נותרה בבתוליה.

לעודי ברנדט ולמשפחה
אתכם באבלכם במות
האב
מכל בית געתון

לברכה יאיר והילדים
משתתפים באבלכם במות
האב_הסב
בית זיקים

לעודי ברנדט
אתך באבלך במות
האב
משפחת גלילי וקיבוץ גן־שמואל

למשפחת ברגר ולקיבוץ בית־קמה
אתכם בצערם במות ידידנו
מאיר ז"ל
רפאל בין ושות'

למשפחת יערי ולקיבוץ מרחביה
משתתפים באבלכם על מות
מאיר יערי
רפאל בין ושות'

למשפחה ולקיבוץ בית־קמה
משתתפים באבלכם על מות חברכם
מאיר ברגר
קיבוץ להב

למשפחה ולקיבוץ בית־קמה
אנו משתתפים באבלכם על מות
מאיר ברגר
חברים בקיבוץ שריד

משתתפים בצערה העמוק של חברתנו
רחל רודולף והמשפחה
במות
אחיה
בנכר
קיבוץ עמיר